

धम्मपद्य

नेपाल भाषाया लय्-पौ

144
144
2/88

लु
म्बि
नी

वि
शे
षा
ङ्क

हिद तथागतो जातो

कवला पासा, ६१४, मरु इलाके
कान्तिपुर-७
नेपाल ।

वर्ष ६
पूर्ण संख्या ६३

थीला

बुद्ध संवत् २४६६ ।
नेपाल संवत् १०७३

थुगु अंकया १)
दच्छिया चन्दा ३)

बुद्ध-वचनमृत—	२५
लुम्बिनीया सः (कविता)—श्री चित्तधर 'हृदय'	२६
लुम्बिनी नेपालया अमूल्य मणि—श्री सत्य मोहन जोशी	२७
लुम्बिनीया दशा - भिक्षु अमृतानन्द	३१
लुम्बिनीयात (कविता)—श्री कविवर सिद्धि चरण	३२
भीगु लुम्बिनी—'कुमार'	३३
लुम्बिनी वन दु भीगु देशे (कविता)—श्री हर्षरत्न 'शाक्य'	३४
लुम्बिनीया पालं—श्री आदि वज्राचार्य	३५
आः या लुम्बिनी वन—श्री धर्मरत्न 'यमि'	३६
लुम्बिनी मां छंत नमस्कार—श्री धुयास्वां 'सायमि'	३८
पालि साहित्ययागु लुम्बिनी शालोद्यान—त्रिपिटकाचार्य—भिक्षु धर्मरक्षित	३९
लुम्बिनीया बारे जिगु दृष्टिकोण—भिक्षु अनिरुद्ध	४३
लुम्बिनी यात्रा—श्री स्वयम्भूलाल 'श्रेष्ठ'	४५
ध्यन्य लुम्बिनी —(कविता)—श्री आशाराम 'शाक्य'	४७
महा मयादेवी लुम्बिनी—सुश्री मोतिलक्ष्मी	४८
लुम्बिनी जिगु अनुभ—भिक्षु धर्मांलोक स्थविर	४९
भिक्षुणी-संघ स्थापना —(भोलकं वोगु) सुदर्शन	५१
कपिलवस्तु व लुम्बिनी—श्री पुर्णकाजी ताम्राकार 'साहित्यरत्न'	५५
लुम्बिनं या गौरव—श्री भरत सिंह उपाध्याय	६०
लुम्बिनी-उद्यान—भिक्षु सुबोधानन्द	६२
लुम्बिनी व नेपाल—श्री कुल धर्मरत्न	६३
अशोकं खंगु लुम्बिनी—भदन्त शान्ति भिक्षु	६७
देवदह व लुम्बिनी—भिक्षु अग्गधम्म	७०
लुम्बिनी—श्री ईश्वरमान	७३
धर्म व वाद—श्री 'पिवा'	७४
दर्शनीय लुम्बिनी—भिक्षु प्रज्ञानन्द	७६
लुम्बिनी वन स्व स्वं—भिक्षु महानाम	७७
तीर्थ स्थान—श्री लोक बहादुर 'शाक्य'	७९
बौद्ध सभ्यत्वया मां लुम्बिनी—भिक्षु अश्वघोष	७९
धर्मोदय व लुम्बिनी विशेषांक—श्री केशरलाल	८२
लुम्बिनी वनया मू—श्री साहु मणिहर्ष ज्योति	८३
मचाखाचा	८५
समाचार	८७

सूचना—

लेख याकनं अप्राप्त तथा मेमेगु लुं लुं कारणं याना गुलिं लेख कवे लाः वंगु दु ।
आशा दु, लेखकपिस क्षेमा याई ।

चवसापास!

लुम्बिनी विशेषांकयात

श्री ५ महाराजा धिराजया

शुभ-कामना

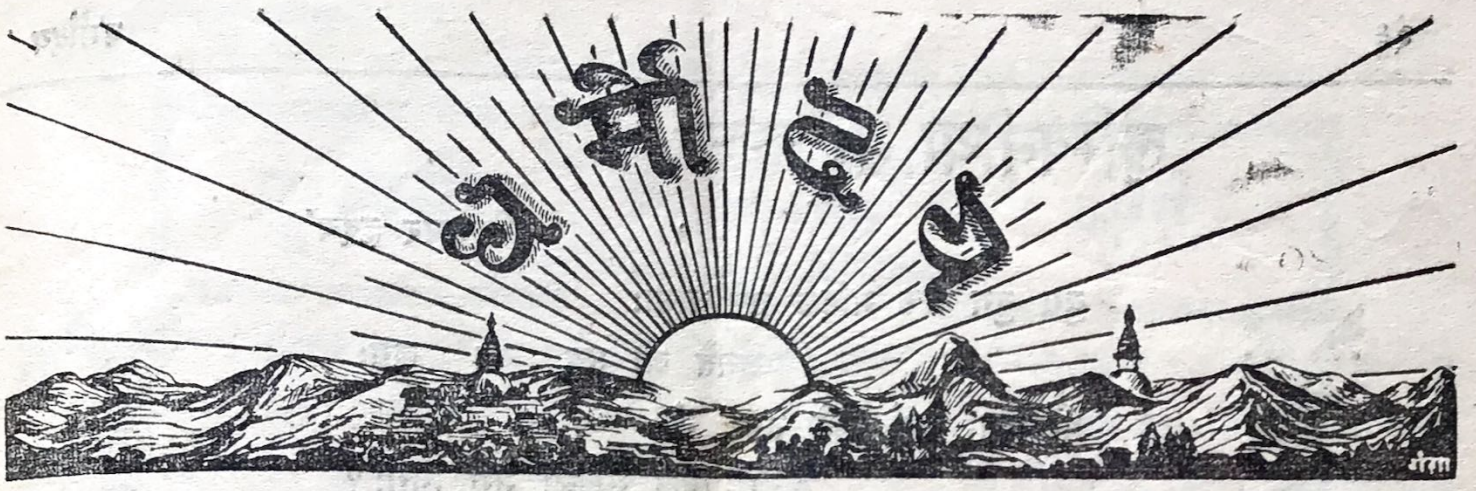

श्री ५ महाराज धिराज

ध्व साबहे बाँलागु विचा खः धर्मोदय
सभा द्वारा लुम्बिनी विशेषांक (छापे यायत)
पिकाय्त सना च्वन। लुम्बिनीया नां काय्
मात्रं हे भगवान बुद्धया अक्षय तथा
न्याचलें अनुस्करणीय विश्व भातृत्व एवं
प्रेमया भाव न्होने वया च्वनीगु। गथे
लुम्बिनीया नां सारा संसारे फैले जुया
च्वंगु दु। वथेंतुं भिंगु विचा संसारे फैले
याय्या लागी पिकाय् त्यंगु ध्व लुम्बिनी
विशेषांक नं प्रख्यात व प्रचलित ज्वीमा
ध्व हे जिगु शुभ-कामना खः।

—त्रिभूवन वीरविक्रम शाहदेव

संरक्षक—“धर्मोदय सभा”

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ६

कलकत्ता

मार्गशीर्ष वि० संवत् २००६
दिसम्बर ईस्वी संवत् १९५२

अंक २

बुद्ध-वचनमृत

चत्वारिमानि आनन्द सद्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि
संवेजनीयानि ठानानि । कतमानि चत्तारि ?

(१) “इध तथागतो जातो” इति आनन्द सद्दस्स कुलपुत्तस्स
दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं ।

(२) “इध तथागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो”
ति आनन्द सद्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं ।

(३) “इध तथागतो अनुत्तरं धम्मचक्रं पवत्तितं” ति
आनन्द सद्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं ।

(४) “इध तथागतो अनुपादिसेसाय निब्बानधातुया परिनि-
ब्बुतो” ति आनन्द सद्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं ॥

हे आनन्द ! थ्व प्यंगू स्थान श्रद्धावान् कुलपुत्रपिन्त दर्शनीय जू ।
तथा उमि मने संवेग उत्पन्न जुई । व प्यंगू छु छु धाःसा ?

(१) गन तथागतं जन्म ग्रहण याना विज्यात ।

(२) गन तथागतं सर्वश्रेष्ठ सम्यक सम्बोधिज्ञान प्राप्त याना विज्यात ।

(३) गन तथागतं सर्वश्रेष्ठ धर्म-चक्र चाहीका विज्यात ।

(४) गन तथागत महापरिनिर्वाण जुया विज्यात ।

हे आनन्द ! थ्व प्यंगू थाय् श्रद्धावान् कुलपुत्रपिन्त दर्शनीय तथा
उमिगु मने संवेग उत्पन्न ज्वीगु स्थान खः ।

लुम्बिनीया सः

—चित्तधर 'हृदय'

युग युग तक महिक तप यानाः

जगते जो मट्टु रत्न छगः

बी धुन, हानं उकी तनाः नं

वं बिल मखुला मेगु निगः ?

थुकथं सकतां दय् धुंकाः नं

हानं आशा मेगु छुया ?

गुण धैगु छको जक याय् फइगु

जा-कयँ लिसा थें दइ मखु न्हां !

केवल खुदँचा वैत लखूम्हं

गुडित कया च्वन सम्मान ,

गज्यागु देगः , गज्यागु मत-जः

आः नं अन दइतिनि ज्ञान !

निर्वाण-पुरे छ्वयत धका वं

न्हाकुगु गन खः धर्म-रथ,

अन नं कृतज्ञ जनपिं जानाः

कृतज्ञताया कयन चित्र ।

छिमिसं हे वं धाःगु खँ मथुयाः

तोता छ्वत, थन गनाः मतः ,

अन नं वयागु विशाल मूर्ति

'बूपिं सीमाः' धया च्वन ।

ब्रह्मां वँपुकाः , भिक्षुं लिचकाः

छको जितः वं स्वःवल नं ,

भक्ति कयनाः छिमिसं लित थंकाः

हय् धुनला गबले' हानं ?

अनंनिसें जिगु दुर्गति छुल सो

कृतघ्न जगया दुर्नीति,

पशुतां त्येकं आः तक स्वाःम्ह

जिगु महत्व आः छुनु थवीकि !

लुम्बिनी

नेपाल या अमूल्य

मणि

सत्य मोहन जोशी

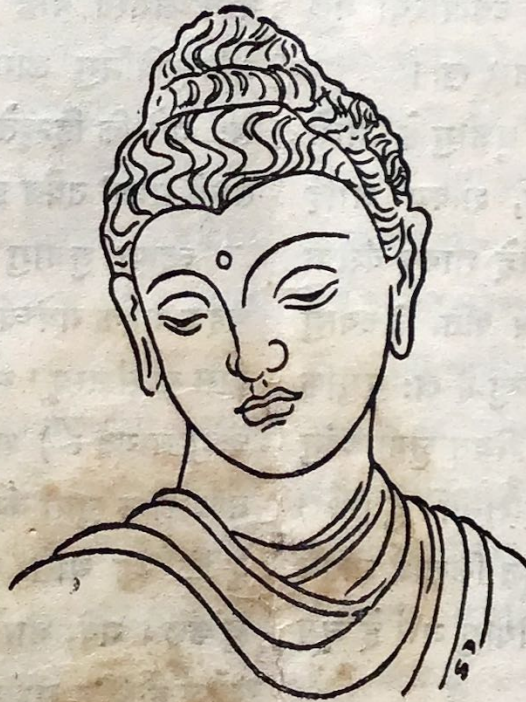
नेपादे स्वंगू खण्डे विभक्त जुया च्वंगु दु गथे कि (१) पहाड़ खण्ड (२) भित्रिमधेस खण्ड व (३) मधेस वा तराई खण्ड । तराई खण्डया मतलब थ्व हे खः कि खासयाना नेपादेया दक्षिण पाखे चुरिया पहाड़ श्रेणीया क्वसं च्वंगु समथरगु भूभागत । नेपा गालं पश्चिम पाखे निगू ततःधंगू भूभागत दु (१) नया मुलुक व (२) बुटवल । अले थ्व हे बुटवल (गुकिया नेपादेयागु दकसिबे छगू तःधंगू तराई प्रान्त खः) अक्षांश २७°३० सं २७°४५ व देशान्तर ८२°४५ सं ८४° या बिचे स्थित जुया च्वंगु दु । थ्वया उत्तर भागे पाल्पा तथा प्यूठान पहाड़ि जिल्लात दु, दक्षिण भागे उत्तर प्रदेशया बस्ती तथा गोरखपुर जिल्लात दु, पूर्वपाखे नारायणी गंगा दु तथैव पश्चिम भागे बलरामपुर रियासतयागु भावर इलाका । थ्वया जम्मा क्षेत्रफल १२२८ वर्गमील दु, जनसंख्याजक स्वंगू त्या लाख दु ।

हानं थ्व बुटवल प्रान्त थौं कन्हे प्यंगू जिल्लास विभक्त जुया च्वंगु दु गथे कि स्युराज, खजहनी, माझखण्ड, व पाल्ही (सायद न्हापा थ्व छगू हे प्रान्त ज्वीफु) । पश्चिम भागे च्वंगु स्युराज व पूर्व भागे च्वंगु पाल्ही तोता बिचे च्वंगु खजहनि व माझ खण्डे आपलं आवादी दु । माझ खण्डे जक (कोठि नदी निसैं रोहिणी नदीतक यागु इलाका) १,०६,६४७ जन-

ताया आवादि दु । अले थ्व हे माझ खण्ड जिल्लाय १४ गू तप्पात नं दु, व हे मध्ये छगू तःधंगु तप्पा रूप-न्देही (थुकि नं ३६ मौजात दु) खः । थ्व हे रूपन्देही तप्पा अन्तर्गते थ्व भीगु “लुम्बिनी” स्थित जुया च्वंगु दु, गन कि २४६५ दँ न्ह्यो सर्वज्ञ सिद्धार्थ गौतम बुद्ध-यागु जन्म जुयावन । जल वायुयागु दृष्टि थ्व थाय्-यागु दृष्टिपात यात धालधासा थ्वया उत्तर भागे आपलं घन जङ्गलत दुगुलिं अस्वस्थकर जुया च्वंगु दु, दक्षिण भागपाखे धासा आपलं स्वस्थकर । अयूनं तराई खण्डयागु समथर मैदाने सुथे प्रायः खसु वया च्वनीगु तथा न्हिनेपाखे ‘लू’ (छगू गरमगु फ्यु) वैगु । थन खूब ताःनो, सरदर थनयागु तापक्रम ६५° थ्यो । थन श्रावण व भाद्रं तसकं वा वो, थनयागु वर्षा नाप ४५ सं ५५ संम थ्यो ।

थ्व थाय्या उत्तर भागे थारु जातीया (खूब बःलापिं औलं मथ्यूपिं) बस्ति आपलं दु, मध्य-

भाग् कुमिं, कहार, अहीर, मुसमां, रजपूत, दक्षिणी ब्राह्मणतेगु बस्ति दु तथैव दक्षिण भागे (सिसाना पाखे) पार्षि, भर, चमार आदि अछूत जातीतेगु बस्ति दु । थुखेपाखेयागु मुख्य भाषा उत्तर पट्टी थारु भाषा व दक्षिण पट्टी देहाती भाषा खः । आवादीजक उत्तर पाखेया बयूसं दक्षिण भाग पाखे आपालं दु । दक्षिण भागयागु जन घनत्व छगू वर्ग मीले २६२°८६ दु ।

कृषि प्रधान थाय् झूगुलि थनयापि ६०% प्रतिशत जनतात खेती-पाती हे संलग्न जुया च्वंपि खने दु, बाकी १०% प्रतिशत जनता जक उखेथुखे बन्द बेपारे लगे जूपि । वा, छ, तछ, माय्, कय्गू, खेसरी, अरहर, खाना, आलसा आदि थुखेपाखेयागु खाद्यान्न खः, तथैव तू, तु, सूति, अंदेर, तिसि, पःको, बदा आदि नगदि वाली खः । थुखेपाखे यागु मेगु प्राकृतिक धने जक जङ्गलयागु (धुंसि, शिसौ, असना, कर्मा, शतिसाल, धिजयसाल, खयर, कुमुम, अमला, बेल, सिमल, जामुन, बाकी इ०) प्रधानता व मुख्य आमदानीया खोत खने दु । मेगु थुखेपाखेयागु नामीगु आर्थिक खोत बनकस (भौदयकीगु घांन्) खः । अले थव थाय् यागु सदर मुकाम भैरहवा खः, ब्यापारया मूल मुहान व केन्द्र जक खास बुटवल बजार खः ।

ऐतिहासिक दृष्टि स्वल धासा थुजोगु हे थासे न्हापा वज्जी, मल्ल, कोलीय, कोशल, शाक्य आदि राज्य चले जुयावंगु खने दु । अले वहे शाक्य वंशया कुले महाराज शुद्धोदनं राज्य कायम यात, वेकयागु उगु बखतयागु राजधानि नं कपिलवस्तु हे खः गुगुकि लुम्बिनी पश्चिमपाखे १० माइल उखे स्थित जुया च्वंगु दु । महाराज शुद्धोदनया निम्ह महारानीपि दु (१) मायादेवी व (२) प्रजापति । सम्बुद्ध सिद्धार्थ गौतम बुद्धयागु जन्म नं वसपोल मायादेवीयागु गर्भ हे जूगु खः थव हे लुम्बिनी बगीचाय् ।

वास्तवे, लुम्बिनी छगू दकसिबे तःधंगु पवित्रगु भूमि खः । खला, बुद्धगया (सिद्धार्थ गौतमं बुद्धत्व प्राप्तयागु थाय्), सारनाथ (सर्वज्ञ बुद्धं सर्व प्रथम बौद्ध-धर्म प्रचारयागु थाय्), कुशीनगर (सर्वज्ञ बुद्धयागु निर्वाण जूगु थाय्) यात नं बौद्ध ग्रन्थे अत्युत्तम स्थान बिया तःगु दु । तर लुम्बिनी वसपोलयागु जन्म हे मज्जु जूसा, मेमेगु थाय्यागु महत्व हे खने दै मखु । अकि लुम्बिनी हे (गन कि वसपोलयागु जन्म जुल)

संसारे दकसिबे तःधंगु छगू विजयी प्राप्तयात धाय्-गुली अत्युक्ति ज्वीमखु ।

खला, गौतम छम्ह व्यक्ति खः सुं देव मखु । लुम्बिनी नं छगू बाग जक खः (शालमां युक्तगु छगू तःधंगु क्यब) छुं स्वर्गभूमि मखु । अय्सांतवि, सिद्धार्थ गौतमं लुम्बिनी बागे जन्मकया संसारे उगु बखते हे मनूतेगु विचारे छगू क्रान्ति हया प्यंगू आर्य-सत्य व अष्टांगिक मार्गत पत्ता लगे याना प्राणीमात्र-या जय ज्वीगु पथ प्रदर्शन याना क्यना विज्यागुया निति भीसं लुम्बिनीयागु गुण लुमंका, महत्व थवीका सादर कदर याय्मागु जुया च्वन । अकि, नेपाल राज्यया अन्तर्गत स्थित जुया च्वंगु थव 'लुम्बिनी बाग' समस्त बौद्ध धर्मावलम्बि व बौद्धधर्म सहानु-भूति दुपिनिगु लागी छगू अति पवित्रगु तीर्थ स्थान खः गथे कि हिन्दूतेगु लागी चारधाम, इस्लामतेगु लागी मक्का' तथैव इसाईतेगु लागी जेरुसलम ।

न्हापा, थुजोगु महत्वपूर्णगु लुम्बिनी स्थानयागु चहक महक गथेच्वं, गुकथं च्वं, थुकियागु पूर्व इति-हास भीसं मस्यु । सायद, थव थाय् (थवया आसपासे च्वंगु थाय् नं) शाक्य वंशया लोपया साथ-साथे नष्ट-भ्रष्ट जुया वंगु खय्फु, तर थुलि भीत विश्वास दु कि थव थासे न्हापा गार्क हे उन्नति जुया वने धुंकल । गथे, भारते मोहम्मजदारो व हरल्यायागु खोजं प्राचीन सभ्यता व इतिहास कना बिल अथवा कना च्वन, थथेनतुं लुम्बिनीयागु खोजं नं बौद्धजगते बा विश्वे छुं क्यन, छुं क्यना च्वन, छुं क्यनेत स्वया च्वन तिनि । केवल अन्वेषणया कमि व अभावया खं खः बा उगुबखतेयागु अन्वेषण थाय्-गुया निषेधयागु खं नं ।

थव आपालं दँया खं मखुनि, गुगुं दिने समस्त बौद्धजगतं "लुम्बिनी" धैगु नां जक स्यूगु जुया-च्वन, तर थाय् स्यूगु मखु । केवल पूरातत्व विज्ञान

या इतिहासे थ्व छगू नियमित आकस्मिकता या अद्वितीय घटना घटे जूगुया प्रभाव खः कि पाल्पा जिल्लाय् उगु बखते निस्कासित जुया च्वम्ह खड्ग शमशेर जनरल बडा हाकिम जुया च्वंगु बखते याने सन् १६६४ बे (थनीं ५८ दँ न्ह्यो) छम्ह विद्वान अन्वेषकजु डा० फुहर बुटवल जिल्लाय् चाहू वोगु जुयाच्वन । खजहनी जिल्लाय् । तिलौराकोट, अरौराकोट, तथा निग्लिहवा पाखे प्राचीनकालयागु अप्पा ल्वहँ टुक्रा व अनेक देगः यागु भग्नावशेषत ल्वीका अध्ययन याना च्वम्ह डा० फुहर उगु बखते जनरल साहेब नाप लाना छुं भति अप्पो अन्वेषण याय्गु अनुमति काय्त स्वत (सायद उगु बखते बुटवल जिल्ला पाल्पाया अधीने ज्वी) छाय् धासा वेक्यात गाक्के विश्वास जुया वल कि खजहनी जिल्लाय् नतुं माझखण्ड जिल्लाय् नं बौद्धधर्म व इतिहासया प्राचीन चिन्ह स्मारक अवश्य लुया वै धैगु । भाग्यवश तथा संयोगवश सन् १८६५ दिसम्बर महीनाया पहिला तारीख खुनु भगवन्तपुरं १ माइल उत्तर पाखे तथा निग्लिहवाया दक्षिण पूर्व १५ माइल पाखे पदेरिया धैथाय् जनरल साहेबया कयाम्पा द्यूका तःथाय् लिकिनतुं डा० फुहर उखे-थुखे घाञ्जे दथ्वी जमीन छुं भति उच्च जुया थाहाँ वया च्वंगु स्तम्भ छगः पत्ता लगेयात । पूर्ण अन्वेषण याना उखे थुखे गाःम्हुया स्वगु बखते थ्व जुया च्वन अशोक महाराजयागु स्तम्भ (सुनां २५० वि० सि० थन वया तीर्थ यात्रा याना वन) जुया च्वन । वेकनं आपलं मेहनत याना पुलांगु अप्पा दों व मन्दिरया भग्नावशेष नं ल्वीका दिल । वेक्यात उगु बखते गुलि आनन्द प्राप्त जुल ज्वी उलि सुयात नं जूगु दै मखुनि । छाय् धाल धासा अनुमान प्रमाण व शिलापत्रया उल्लेख सिद्ध जुया वल व स्तम्भ (अशोक पिलार) स्थित जुया च्वन । वहे म्हीगु लुम्बिनी बागे । वसपोल

भगवान अरहत सर्वज्ञ सम्बुद्ध जुया बिज्याम्ह बुद्ध देवयागु जन्म स्थल । अन्य शिलापत्रे नं थथे च्वया तःगु जुया च्वन खःनि—“खुदँयागु कठोर तपस्यां बुद्धत्व प्राप्त याना लोके पूज्य जुया बिज्याम्ह बुद्ध-देवयागु पवित्र जन्मभूमि थ्व हे थासे खः” थथे धया अशोक ल्वहँयागु प्यपाख्वा दुगु सिंहया निशान (थौं कन्हे भारतया राजचिन्ह) व ल्वहँया स्तम्भत स्वाना बिज्यागु जुया च्वन । अले थ्व घटना लिपा विश्व जगते छगू न्हूगु शुभ समाचार प्रसारित जुया वन, गुलि मनूत खुशि जुल ज्वी !

तदुपरान्त, विश्वया बौद्धपिं तथा पूरातत्व विज्ञान या अन्वेषकपिं, भारत, बर्मा, लंका, स्याम, कम्बोज, चीन, जापान, ल्हासा, भूटान इत्यादि थासं थ्व नेपादे स्थित लुम्बिनी स्वेत वैगु जुया च्वन । तर, साह्रै अप-शोचया खँ थ्व कि, थन वैपिं यात्रीतेत भारतयागु सिमाना पुला थुखे वैगु बखते यातायातयागु तःसकं हे दुःख कष्ट सीमा । नये त्वनेगु आदी छुं सुप्रबन्ध मदु । देने च्वनेत म्ही सर्कारया पाखे धर्मशाला छगू अवश्य दु । तर आपा यात्रीत थ्यनी बले उलि पर्याप्तमजू । लुम्बिनी यागु हे खँ थ्वीका कना थाय्थासे क्यनेयंकीपिं गाइड-तेगु अभाव नं ज्वीगु जुया च्वन । थ्व उक्त खँया फुक्क वर्णन यात्रीतेसं अन तयातगु दर्शकगणतेगु किताबे च्वयातःगु सकसिनं स्वे फू । उगु बखतया सरकार पाखे अन छुं प्रबन्ध मदु, केवल दच्छिया २५०) दां बिया छम्ह मनूयात स्वका तःगु संम खनेदु । उगु बखतयापिं शासक गणतेगु अदूरदर्शिता, बौद्ध मार्गी-तेगु कमजोरीयात ग्व छु धाय्गु ? थौं लुम्बिनी बागे छुं भति प्राकृतिक सौन्दर्य मदुगु जूसा याने थ्वयात प्रकृति सदैव शान्तवातावरणे वाउं क्यैपुक्तया मतःगु जूसा थ्व छगू मानो ज्याख्यले मदुगु ख्यःचा अथवा धोते म्हितीगु द्वँ चा गाःचा संम जक हे ज्वी ।

वास्तवे, लुम्बिनी नेपा देया छगः अमूल्यगु मणि

खः यद्यपि मनुतेसं थौतकं थ्व यात खाः टुका सम्भे-
याना वान्छ्वया तःसां । सरकार व जनतां बा बौद्ध
जगत् बा पूरातत्व अन्वेषकतेसं छन्हु मखु छन्हु
लुम्बिनीयात जाज्वलयगु अमूल्यगु मणि थीका हे
कयनीतिनि, थ्व सत्यसावितगु खँ खः । लुम्बिनीयागु
जक खँ मखु, बुटवल प्रान्तभरी हे उखेथुखे आपलं
न्हापायापि जुजुपिनिगु नगरबस्तीया भग्नावशेषत नं
खने दु । केवल सरकारं खुदाई याफ्यगु निशोध
याःगुलि व खुदाईयाना अन्वेषण यात धाःसा आपलं
आवाद जुया च्वंगु बूया फाँट नोकसान ज्वीगुलि
याना थन पाखेयागु फुक्क बस्तुत लुप्त जुया च्वन
(गथेकि पहाड़ खण्डेनं लूँखानि, बोदखानि, सिजः
खानियात जग्गा स्यंका बीधका तोपुया तैगु चलन दु,
थुजागु खँ फुक्क मनुतेगु अशिक्षाया फल खः) ।
लुम्बिनी उद्यानं खुक्वेति पूर्वपाखे १६६० साले खुदाई
याका स्वगु बखते देवदह [न्यी न्यास दँ न्हापा
कोलीय राजखलःते राजधानि तथा महामाया देवीया
थःलेँ] धैगु थन धका सीदुगु खँ अथवा अन लुयावोगु
भग्नावशेषं प्रमाणित यागु दु कि [अफ, पाल्हीखण्ड-
यागु लोकोली तप्पाय लुयावोगु छगू तःधंगु राजमहल
यागु जीर्ण किल्लाया विशाल जःगं नं] थ्व थासे अव-
श्यनं खुदाई यात धाःसा थन आपलं बस्तुत लुया
वै तिनि । अले थ्व थाय् सीन्दया मोहम्जोदारो हरप्याथे
विहारया बुद्धगयाथे, उत्तरप्रदेशया सारनाथथे, हैदरा-
बादया अजन्ताथे तथैव लङ्काया अनुराधापुर, पोला-
नारुवाथे मजूसे गाई मखुनि । थ्व थासं विश्वयात

अफ छुछु कयनि तिनि बा बी तिनी, सुनां छु स्यू ?
तर भीसं याउंक हे अनुमान याय्फू—सायद थन
मायादेवीयागु अस्थिपात्र नं लुयावे फु, पामिलियन
त, बुद्धजीवनीया सच्चागु शिलापत्रत, बुद्ध-
लिखित बौद्धधर्म ग्रन्थत बा उगुबखतयापि बौद्ध-
कालीन मनुतेगु सभ्यताया (शिल्प, चित्रकलाया नं)
चिन्हत नं ।

अले छन्हु थुखेपाखे थथेफुक्क लुयावैगुबखते विश्वे
छगू तःधंगु क्रान्तिया लहर अवश्यनं चले ज्वी !

अन्ततः लुम्बिनी पुनरवार पुनरुत्थान जुया गुलि
उन्नति ज्वी मागु खः उलि उन्नति ज्वी धुंकल कि
(हाल धर्मोदय सभां व नेपाल सरकारं खड़ायागु
खुम्ह व्यक्तियागु कमिटि व लिपा वने ज्वीगु कमिटि
बा लुम्बिनी उद्धार चन्दा कमिटि) थौंयागु थ्व
अशान्तियागु लहर चले जुया तृतीय महायुद्धयागु
आशंका जुयाच्वंगु थ्व विश्वयात थ्व थासं याने थ्व
सर्वज्ञ बुद्धदेवयागु जन्मस्थान लुम्बिनी “शान्ति बम्”
अवश्यमेव तोते फुनी, गुगुलि कि सारा जगत चराचरे
शान्तिसुखयागु उत्तरोत्तर उन्नति हे कायम याई । थ्व
जिगु सुनौला सपना व हवाई तर्कना जक मखु, थुकी
गाकं हे तथ्य दुगु खँ खः । तर लुम्बिनी यागु बारे
योजनात्मक रूपं ज्यामयासे, खँजक न्यायका च्वन
धाल धाःसाजा गुगुं हालतेनं छुं खँयागु उन्नति ज्वी
मखु । अके, सायद थ्व लुम्बिनी विशेषाङ्कं विश्वयात
अवश्यमेव छुं सन्देश बिया मार्ग प्रदर्शन याई ।
अस्तु, याय् नं माल ।

चवपासा

१०७०

लुम्बिनीया

द

शा

—भिक्षु अमृतानन्द, जापान ।

लेखक

तथागत जन्म जुया विज्यात” धका आखः कीका विशाल शिलास्तम्भ तथा बिल । गुक्रिया कारण थौं विश्वयात उगु पवित्र स्थानया ज्ञान निसन्देह पूर्वक प्राप्त जुल ।

लुम्बिनी उम्मान विश्व-बौद्धया प्यंगू पुण्य भूमि मध्ये प्रथमगु पुण्यभूमि खः । थ्व पुण्यभूमि नेपाल राज्यया दुने लाःगु नेपालया अहो भाग्य खः । थुजागु अनमोलगु पुण्यमय पवित्र स्थानया दशा भिका थुक्रिया सुरक्षा व सुव्यवस्था यायगु प्रत्येक नेपाली मानवते कर्तव्य खः । खेदया खँ थ्व खः कि शताब्दि निसँ इतिहासप्रेमीते ध्यान थुखेपाखे आकर्षित जूसौं तभी बांलाक कुतःयाना उगु स्थानया यथा योग्य सेवा व सुधार यायगु अवसर प्राप्त मजुनि । अर्ध शताब्दि न्ह्यो तक ला थ्व स्थानयात बनदेवी धकं भालपाःव पशुबली स्मेत बियाच्वंगु जुल । भाग्यवशा आः थ्व दुर्दशा अन मन्त । अयूसां लुम्बिनीयात गुलि बिचा यायूमाःगु खः उलि बिचाः सुयागुं पाखें ज्वी मफुनि किन्तु आशा दु कि थनंलि थुक्रिया योग्य बिचाः सकसियां गुहालि कयाः नेपाली बौद्धपिनि छगूमात्र अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध संस्था धर्मोदय सभां याई ।

थौं हानं छक्व विश्वया कुना कापिचाय् थ्यंक च्वंपिं बौद्धपिनि दृष्टि, विश्वया प्रदीप पिहांवोगु लुम्बिनीपाखे आकर्षित जुयावया च्वंगु खने दु । अत-एव विशेष याना नेपाली बौद्धपिं थुखे पाखे सतर्क जुये योग्य । यदि भीसं थ्व भीगु पुण्य भूमिया दशा भिके फत धाःसा भीगुहे सुकीर्ति विश्वे विख्यात ज्वी व भीगु दशा नं भिनी ।

शाक्य व कोलिय निखलसियां लयूता थाय् जुया च्वंगु लुम्बिनी उम्मानया श्री महिमा, ई० खुसःदँ न्हापा, छम्हमात्र शाक्यपुत्र जन्म जूसँलि, विश्व-विख्यात जुया वन । थौंतक नं विश्वविख्यात हे तिति गुलिखे राज महाराजापिं व ऋषिमुनिपिं, “थन त्रिलोकाचार्य लोकनाथ जन्म जुया विज्यात” धका उगु उम्मानया दर्शन याः वन । थौंतक नं तापा सःति सकषनं वयावं च्वनतिनि लिपा नं वयावं च्वनितिनि । बुद्ध परिनिर्वाणं निसःदँ लिपा सम्राट अशोक महाराज धर्मगुरु उपगुप्त भिक्षुया नेत्रित्वस बौद्ध-तीर्थ दर्शनार्थ सर्वप्रथम लुम्बिनी उम्माने दोलांदो लावा-लस्करत नापं वन । उपगुप्त भिक्षुया श्री मुखं बुद्ध जन्म जूबलेसिया श्री महिमाया वर्णन न्यनाः प्रसन्नजूम्ह सम्राट अशोकं स्थानीय कृषी दाजु-किजापित विविध तःसिं मुक्त याना बिल । अनेक शहश्र असर्फी खर्च यानाः विहार इत्यादि दयूकल । लिपातक नं लुम्बिनीया नां मतनेमाः धयागु शुभेच्छा यानाः “थन

थुखेपाखे ध्यान तथा: बुसानिसे धर्मोदय सभां
थ:गु पला न्होने थंका: तन-मन बिया च्वंगु दु।
किन्तु थ्व खँ सकसिनं स्यू कि तन-मन-धन धयागु
स्वता अंग पूर्ण मज्जीकं छुं नं कार्य सिद्ध ज्वाी फैमखु।
अतएव आ: थ्व भीगु कर्तव्य ख:कि मचा:गु अंगयात
पूर्णयाना: थ:थ:गु पाखें मानवताया लज्ज्या तयेगु।
लुम्बिनीया दशा भिनावोलिसे नेपालया दशानं भिना
वई।

जापान देशे च्वंपि जापानी दाजु-किजापित नेपा:
या परिचय लुम्बिनी बुद्ध-जन्म भूमि नेपा: धाये बले

गुलि याकनं बोध जू उलि बोध भेगु कारणं मजू।
बुद्धया नातां लुम्बिनीया प्रति जक मखु किन्तु नेपा:या
प्रति नं विशेष उत्सुकता दु। थ्व हे कारणं याना:
जापान व नेपालया द्धवी आपलं प्रेमभाव नं उत्पन्न
जू।

छुं ला न्हापा नेपाल नरेश श्री ५ महाराजधिरा-
जया कर्तव्य परायणताया फलस्वरूप लुम्बिनीया पुन-
रुद्धार पाखे नेपाल सरकारं ध्यानत:गु दु। आशा दु
कि लुम्बिनीया दशा निकट भविष्ये हे भिना
वई।

लुम्बिनीयात

— कविवर सिद्धिचरण

लुम्बिनि, छंगू सुन्दर खा: जिं आ: तक नं मखनानि,
इतिहास स्वयं त:मि जूगु उगु रत्न-धुकू मखनानि।
स्व थना तैगु दु तर जिं आशा वेतिनि वेतिनि छंथाय्,
श्रद्धाया ख्वबि धरवर हाय्का यायतिनि जीवन धन्य।
दलित पतिततय् दुख थ:याना शुद्धगु चेतन घाना,
लुम्बिनि, छन्थाय् वेतिनि वेतिनि त्वन्यत व मेत्री करुणा।
हे लुम्बिनिया फय्, निभा:, सुपांय्, भंग:, स्वां, सि व लापा,
छिमित छको जिं मानि नाप लाय् जीवन-ज्योती न्हाका।
पूर्व रवि थें ह्केकुगु छिमिसं शुद्धम्ह गौतम बुद्ध—
वृद्धत्व व रोग मृत्यु त्याक्यगु पीयूष जगे इउम्ह।
बुद्धं इउगु अमृत पानं उगु भः भः धा:गु नखः
ल:ल: धाय्का स्वइतिनि जगतं जूगु तथागत बुद्ध।
जगया प्राणी फुलसित स:पौ भीगु मिलनया बीत,
जिगु थुगु कविता इना बिया जिं स: थें ज्याना छन्द।

लुम्बिनी भीगु खः, न्हापां भी नेपाल वासी तेगु, अनं भी एशिया वासी तेगु, अनं भी विश्व वासी तेगु, लुम्बिनी भीगु खः ।

किन्तु थौं ?-थौं नत भीसं हे लुम्बिनीयात भीगु धया च्वना, नत भी एशिया वासीपिसं, नत हानं भी विश्व वासीपिसं हे, मानौं थौं लुम्बिनी स्वीगुं मखु ।

छाय् ?-लुम्बिनी खः शान्तिया केन्द्र, किन्तु थौं नेपाल, एशिया तथा विश्व हे अशान्तिया केन्द्र जुयाच्वन ।

नेपाल अशान्तिया केन्द्र जुया च्वन । नेपालया चाः लः व फय् अशान्तिया केन्द्र मखु, अशान्तिया केन्द्रला खः नेपाल वासीपिनिगु स्वार्थ शान्तियात तोता अशान्तिया मार्गे वनाच्वंगु हृदय ।

थौं भीसं अशान्तियात हे शान्ति माने याना च्वना, शान्ति धार्धा अशान्ति पाखे वना च्वना । शान्तिया उद्ग-

मस्थान लुम्बिनीयात लोमंका च्वना । थव भीगु फरु खः, गुकिया मू थौं भीगु दशा खः । लुम्बिनी दुने च्वंगु द्वेष तथा स्वार्थ यागु मियात शान्त याईगु फोहरा थौं भीत लोमना च्वन ।

लुम्बिनी भीगु धाय्वं छु ज्वी ? व छकू थासं छु याय्फु ? ठीक, वास्तवे लुम्बिनी वा पिना नेपाःमि तय्त म्हतिं छम्हू छम्हू हे थै मखु । अय्तं, सूर्य सर्गः तोमपू धाय्वं सूर्यया महत्व कम ज्वीला ? अन्धकार व निशाय् चन्द्रमा या महत्व कम ज्वीला ? लुम्बिनी थुजागु मा छमा बुया वोगु दु, गुकीया अमृत फल अनन्त काल तक वितरण यासां पवीगु मखु ।

व अमृत फल थव स्वार्थ जाःगु मिखां खने थाकु, तथापि संसारया दुःखं तप्त जुया शीतल शान्ति-पथ-या निरति छटपट ज्वीगु समये गुगु मिखा चाला

वैगु खः, उकिं खनी, अनं म्हसीका काई—“अहो थवला भीगु लुम्बिनी हे, वया निरति महान् ज्वी ।”

लुम्बिनी जन्म जूम्ह छम्ह नेपाली उम्ह पुरुषोत्तम मानव रत्न, वया हे जःलाः खःला थःथिति धाय्का च्वनापिं भीपिं—अहो, गुलि फरक ! गुलि लज्जा चाईगु खँ !! सुनानं अनुमान याय् फै मखु थुमिगु देशे संसारयात जगमगे याइगु ज्योतिया प्रादुर्भाव जुल ।

थौं नेपाली धाय्का च्वनापिं भीगु तस्वीर ! रोग प्रष्ट, दुर्भिक्ष पीडित, मिखाय् पापया खववि गुबले मपोपिं । न्हागु हे कारण ज्वीमा थव पतन यागु, थव ला ध्रुव सत्य खः कि शान्ति यात मालेगुली दत्तचित्त मज्वीगु हे दक कारण या नं कारण खः ।

‘शान्ति’ थौं विकल विश्वया नारा जुयाच्वन, उकीया कोलाहलं सर्ग गुञ्जे जुया च्वन, अय्तं भी धासां भन्भन् तः जागु न्ह्येले कव्वाना च्वन ।

अय्तं धन्य खः भीपिं, छाय् धासा भीगु संस्कृतिया महत्व अकनं म्ह (कम) मजुनि । गौरीशंकर पर्वतया बीचे दना च्वं थें, सभ्यता, साहित्य व कलाया शिखरे दना सारा विश्वयात आव्हान याना च्वंगु देश थव खः । केवल भी पिं थौं लँ दोना थःम्हं थःत म्ह मस्यूपिं थें जुया च्वन । भीगु इतिहास या पन्नापन्नी थौं भीत थथे धया च्वन ।

“लुम्बिनी व हे स्थान खः गन नेपालया अपाय् धंगु साहित्य व संस्कृतियात अमर याना ब्यूम्ह अन्धकार प्रष्ट मानव तय्गु नुगले प्रथम बार सत्य-या मत च्याका ब्यूम्ह विश्व विख्यात महामानवया जन्म जुल ।” लुम्बिनी छकूतिं ला थुलि जुल धासैलि नेपा देशं छु मज्वी ? अपाय् धंगु नेपा देशं छुं मजु-गु भीगु हे कमजोरी खः । थौं नेपालयात लुम्बिनी

भीगु लुम्बिनी

‘कुमार’

गौरवान्त्रीत याना तल न कि लुम्बिनीयात नेपालां लज्जा चाय्माः गु खँ खः कि थःगु पतन जुया च्वंसां उकीया भ्या हे परवाह मयासे, पतन पाखे हे अग्रसर जुयाच्चना नं भीगु नुगले हि महु ।

तथापि शान्तिया खोजिया अन्त थुलि पतनं ज्वी मखु । प्रत्युत उकीया खोजिया भन् जक वृद्धि ज्वी । थव आशा याय्फु कि धार्थे शान्ति हे मथ्यकं थव खोजिया अन्त ज्वीमखु । संसारे छगू समय थुजागु नं वैतिनि गुबले मनूतय्सं वाध्य जुया शान्तिया निति थःत अर्पण याना न्होने वनी । कारण थव खः कि अनन्तकाल तकया अशान्ति या सिबे घौछिया शान्ति हे तःधं ।

अले भीसं थवी, भीगु लुम्बिनीया मूल्य, गुकीया निति भीगु नेपाल समेत बहुमूल्य जुयाच्चन । अले

भीगु स्मृति उम्ह महामानव पाखे अप्रयासं हे वनी, गुम्ह शान्तिया टुकू खः ।

बहुमूल्य संस्कृति व साहित्यया उत्तराधिकारी जुया च्वंपि भीपि सूक्क च्वनेगु हे छगू पाप खः गुकीया खाय्गु फलया अनुभव अम्क नं याना हे च्वना तिनि ।

थःगु पुलांगु भ्वा भोगु, तुति जूसां दना धैर्य व साहसं थःम्हं थःत उत्तरोत्तर बल्लाका भन्भन् वृद्धि याना यंकेगु, तथा लुम्बिनीया पुनरुद्धार याना विश्वे हानं छक्क बुलुया च्वंगु सत्यया मतयात थीकेगु शरीरयात इता व हीयात चिकं याना न्होने वनेत तत्पर ज्वीगु हे भीगु कल्याणया लँ खः । छाय् धासा लुम्बिनी भीगु हे खः ।

लुम्बिनी वन दु भीगु देशे

हर्षरत्न 'शाक्य'

लुम्बिनी वन दु भीगु देशे, बुद्ध जन्म जुल गुगु थासे,
अशान्ति तंका शान्तिया वर्षा, शुरु जूगु खः थव हे थासे,
गुगु देशे उलि भिम्ह सुपुत्र, जन्म जूगु दु गुगु बखते ?
आः नं महु सुं उलि हे न्ह्याम्ह भिम्ह सुपुत्र थुगु जगते !
गुम्हया तेजं जगते शान्ति ज्वीकल तंका फुक भ्रान्ति,
मैत्री भाव व करुणा देकल, मनूतय् मनया फुका अशान्ति,
अहो भाग्य खः जन्म ज्वी दुगु, भीपि फुकं थुगु प्रिय देशे,
चीधं जूसां अतिपवित्रगु, नेपाल धैगु थव प्रदेशे ।

लुम्बिनीया पाखें

श्री आदि वज्राचार्य

लुम्बिनी छगू प्रख्यातगु एतिहासिक तीर्थस्थान खः । थ्व थासे २५०० दँ न्हापा संसार विख्यात अनुत्तर मार्ग प्रदर्शक भगवान बुद्ध जन्म जूगुलिं थ्व स्थानया पाखें भीत प्राप्त जूगु गौरव व मान मर्यादा म्ह मजू ।

थ्व सकसिनं स्यूगु खँ खः । वसपोल गुगु बखते थ्व लोके जन्म जुल अबले आपालं मनूत भूल धर्मलाना च्वंगु खः । वहे मार्ग सुधारया लागि वसपोलं शुद्धोदन महाराजया अग्र महारानी मायाया गर्भे च्वं विज्यात । संयोज वस थःछें मचा बुईके धका वंम्ह महारानीया लेंहे प्रसव वेदना जुल । अले लुम्बिनी उद्यानया छमा सिमा क्वे वसपोल जन्म जुल ।

उम्ह हे कुमार राज्यभोग व एश्वर्य त्यागयाना तपोवन वन । खुदँया कठीन तपस्यां लिपा बुद्धगया धैगु थासे छमा वंगल सिमाया क्वे वज्राशन याना मार विजययाना विज्यात । सुनानं त्याके मफुगु राग, द्वेष मोहमारयात नं त्याका लुम्बिनी सिमा क्वे जन्म जूथें व थें हे चन्द्र व सूर्य चाकलागु समये हे संबोधि ज्ञान लाना विज्यात ।

सम्बोधि ज्ञान प्राप्त लिपा ऋषिपतन मृगदावने थ्यंक्र विज्यात । थन थःम्हं प्राप्तयानागु अमृतज्ञान पञ्चवर्गीपित कना विज्यात । थ्व वसपोलं याना विज्यागु सर्व प्रथमगु धर्मोपदेशयात धर्मचक्र चाहीका विज्यागु धका धाई । गुगु धर्मद्वारा असंख्य देव मनुष्यादि प्राणीपिन्त उद्धार जुल ।

धर्म प्रचारयायां ८० दँयागु वैष थ्यंबले अथे हे निमासिमा क्वे वहे दिने निर्वाण जुया विज्यात । थ्व

प्यंगू घटना जूगु स्थानयात तीर्थस्थान धका धाई ।

गुम्हसिया महिमा अनन्त । गुम्हसिके अचिन्तिय स्मरणशक्ति दु, गुम्हसिगु मार्ग सरल एवं सुगम, गुम्हसिगु मत २५०० दँ न्हापाया समाजं निसें थौंया समाजयात तक्कं शान्तिदायक, उम्ह महामानव जन्म जूगु कारणं हे थ्व थाय्या उलि महस्व दै च्वन । उलि गौरव दै च्वन । उलि मान मर्यादा दै च्वन । एनं न्हापा सम्राटं याना वंगु मान-मर्यादा व गौरव स्वयंबले गाक्कं म्ह तिनि ।

धाजा थ्व स्थान प्यंगू तीर्थस्थान मध्ये सर्व प्रथमगु स्थान धका धाई तर उन्नति दके कम छु, छुं हे मज्जुनि । थ्व अपो खँ मखु । धाथें मेमेगु बौद्धतीर्थ स्थान बुद्धगया, सारनाथ, कुशीनगर थें उन्नति याना कयना तय् मफुगु लज्जाचायापुगु खँ खः । अकिं याकनं व लज्जा सूचक चि मद्युकेत भीसं कोशिश याय् माल ।

हालाजक च्वनां मज्जिल । हालां जक ज्या बांलाई मखु । यदि सेवा बांला क मयात धाःसा । छुं मयासे तःधं जक धया च्वना छुं दै मखु । प्युसा जक फल सै मप्युसा गनं सै ?

ल्युताय् दुगु खँ खः । “धर्मोदय” सभां थुकी ज्वर व्यूगुलिं भति भती उन्नतिया लक्षण खनेदयावल । श्री ५ त्रिभुवनयाके पवंगु अनुसारं धर्मोदय सभायात प्राप्त जुल । थुकीया निरिति हे विशेष छगू कमिटी दय्कूगु दु । आः भीसं उगु कमिटीयात सहायता व सहयोग बिया याकनं उत्तरोत्तर वृद्धियाना यंकेगु हे भीगु परम् कर्तव्य खः ।

आःया लुम्बिनी वन

लेखक—श्री धर्मरत्न 'यमि'

“लुम्बिनी वन” धाय् वं हे व्याकसिगु नुगले बोधि-
सत्व सिद्धार्थ बूगु थाय् लुमंसे वई । गुगुं बखते
थ्व थाय् मुस्मातय् जूसा मक्का मदिना, कृष्टानतय्
जूसा जेरुसलेम, सनातनीतय् जूसा काशी थें हे ऋः ऋः
धागु जक मखु श्रद्धा भक्तिया दुवाः नं खः । तर थौं !
सुन्हहः दनावंपि जुजुखलपिनि लाय्कूथें न्हापायागु
बाखं लुमंके त्रियाः सकसितं रुद्रयकेत लयना च्वंगु
पाताः जक दनि । युग ला हिलीगु हे खः । गुगु थासे
बूम्ह बोधिसत्व सर्वार्थ सिद्धं बुद्ध जुया धर्मया नामे
स्याय्गु विरोधे सः पिकया स्याय्गु बन्दयाका पशुत
उद्धार यात, लिपा थ्व हे थासे बुद्ध व्त्रीकूम्ह मायात

“रूपं देयी माई” धका अनार्य द्रोहिनी हिंसक देवी-
यागु रूपे लखं लख पशुत स्याय सियगु ज्या यात ।
थ्व हे थासे जन्म जूम्ह बोधिसत्व बुद्ध जुयाः संसारया
नुगः व न्ह्यपुयात च्यो व ज्याखुं यायूत “न्हाय्
ध्येनां स्वर्ग खं” पिसं श्रेष्ठियाना तःम्ह ईश्वर व ईश्वरया
नामे जुईगु स्याय सियगु पूजा यज्ञयात थ्व ब्याकं
स्वांग जक खः थुकिं सुयातं छुं भिनीगु मखु धाल ।
व हे धाम्ह व बुईकूम्ह (मायादेवी) यात ईश्वर व
ईश्वरी (माई भगवतो काली) धका स्याय सियमाःगु
पूजा यज्ञ आदि नं यात । मनूसमाजयात कुचा कुचा
याईगु धर्म (प्यंगू रंग=वर्ण, स्त्रीखुगु जात) सनातन
हिन्दू (भारतीय धर्म) संसारयात सेंके अल्पजन
(धनी, जुजु व जुजु खल) हिताय सुखाय ज्वी ।
बहुजन (ज्यामि व ज्यापु) अहिताय असुखाय ज्वी
धका जात पात धैगु संसारे लयंके हे मज्यू धाईम्ह
बुद्धया जन्म-स्थाने व हे जातपात धर्मया गुरु
ब्राह्मणयागु लहाते तुं लाना च्वन । थुलि अपो संसारे
त्वलेहे चाय्माःगु (आश्चर्य चाय्मागु) खं छु दै ?

हिलीगु युग हिल । श्री चन्द्रशम्शेर मन्त्रीया
पाले आपा याना बौद्ध विचारं संसारे हैला खैला
यात । बौद्ध विचार बय् बय् जूगुलि बौद्ध सफूत
संसारे भाजु मैजुपिसं ष्वीका खल, यल, बौद्ध स्थल
भारतपाखे युरोप, अमेरिका, अफ्रिका, ऐशियायापि
भाजु मैजुपि भाल । चाखुछूं लुम्बिनी वन ध्यन ।
अनया दुर्देशा खन, विचार प्रधान बुद्धयात अविचार
पूर्ण ईश्वर भालपा पूजा यज्ञादि, धर्मया नामे हिंसा
ज्वीगुयात मज्यू धाम्ह बुद्ध व बुद्धमातायात स्याय
सिय यागु खज । अनीश्वरवादी बुद्धयात ईश्वर-
भाःपा पूज्यागु खन इत्यादि दुर्व्यवहार व धाय्
पाताया रूपे खंगुलि वक्को यात्री भाजु मैजुपिसं

प्रधान मन्त्री श्री चन्द्र शम्शेरयात च्चल । “थुक्रिया प्रबन्ध या, मखसा जमिसं याय्” मन्त्री स्वीतं मया-कूसे सर्कारपाखे हे छुं भति भातो म्हुईके म्हाय्के नं याकल, सतः सित व तीर्थ यात्रीपिन्त नय् नियगु नं बन्दोवस्त याना बिल । प्रबन्ध परयाप्त मज्जसां छुं जुल । तर अनया हक व हे बुद्धधर्मया विरोधी बुद्धयात विष्णुया अवतार दानव (राक्षस) मोहयाः वोम्ह धका बर ख्वाई याईम्ह अर्थात् बुद्धं मोहं दानवयात पासैलि बौद्ध जुक्को बुद्ध मोहित दानव धाईपि बुद्धद्रोही ब्रह्मूयागु हे लहाते लाना च्चन ।

नेपाले बौद्ध-धर्मया प्रचार भारतीय बौद्ध संघं अवश्य यागु खः तर भारतं बौद्ध-धर्म पितना छुसेली नेपाले अनेक मल्ल जुजुं अनेक धर्म ग्रहण याःयाः थें जूगुलि नेपाले नं बौद्ध-धर्म प्रायः हास जुजुं वनाव च्चन । तर संदेश (तिब्बत) या लामाजुपि वया वया बिचा संचार अर्थात् प्रचार या वई च्चंगुलि व नेवात नं लहासाय व्यापार याः वना च्चंगुलि नेपालया बौद्ध-धर्म थौतक नं एनकेन प्रकारेण जुया हे च्चन । स्व० श्री चन्द्र शम्शेर मंत्रीया पाले हे अंग्रेजी साम्रा-ज्यवादी चिखी नेपाले कातुके माःगुलि बौद्ध-धर्मयात खने मद्यक नं खने दयकनं याना मद्यका छुय्गु कुतः जुल । गुगुया प्रमाण थाय् थाप्ते शैव संन्यासीपित मठ-मन्दिर दयका बिल । लामाजुपिनिगु धर्म प्रचार पना बिल । गुभाजु व उराय् ल्वाकल । भिक्षुपिन्त पितनेगु ज्या यात ।

पितिना छोपि भिक्षुपि गुम्हं संदेश, गुम्हं भारत, बर्मा, लंका वन । आपा याना श्री महाप्रज्ञां भारते च्चना छुं छुं याना हल । श्री धर्मादित्य धर्माचार्य साहित्य द्वारा बुद्ध-धर्म (नेपाल-भाषां) बुद्धिष्ट इन्दिवा (अंग्रेज भाषां) हिमालयन बौद्ध (खे भाषां) पिकया बौद्ध धर्म प्रचार याना हल । नेपाले नं श्री योगवीर सिंह, मानदास, चित्तधर, बाबुराम (=आः

धर्मा लोक स्थविर) पिसं छुं छुं सुला सुलासां धर्म प्रचार याना च्चन । फुक्क बौद्ध, गुभाजु, बरे (=बन्देजु) सायमि, कौ, नौ, उराय्, ज्यापु, छिपा आदि फुक्कसें नं कुतः याना हे हया च्चन । पिने खने मदुसां दुनें दुनें मिग्वाना हे च्चन । लयाय्म्ह, लयाय्म्हपि लंका, बर्मा, चित्तगाऊं वना धर्म स्थं वना च्चन ।

नेपाले राणातय् जुलुम जाजां हरे रामं तारे माम धाल धाय् व हे जीवित नर्क जेल खाना छुईगु जुया वल । प्रजां छुं न छुं रूपे आन्दोलन याना वं हल गुगु बखते जिपि अन्यायया विरुद्धे लवाना च्चना, अबले भिक्षुपिन्तनं पितनेगु ज्या शुरू याना हल । गुगुलि याना जिमित छुं न छुं रूपं ग्वहाली याय् नं मांजा वल ।

बौद्ध संसारे गथे त्रिरत्न मुख्य खः अथे हे नेपाले त्रि भूवन (श्री ५) मुख्यगु खं च्चय्माःगु हे मखु । त्रिरत्नया प्रभावं गुलि गुलि भारते तंकेगु कुतयात उलि उलि मेमेगु देशे, महादेशे, न्यन्यं वं थें नेपाले नं गुलि गुलि त्रिभूवनयात व प्रजायात कथुन उलि-उलि घोने-घोने लाय् बुईगु न्ह्यो न्ह्यो बल । ईशामसिह प्रभूनं धागु दु “गबले जि कुतुं वनी उबले जि थाहाँ नं वय् ।” धार्थ्येम्ह जुजु व भी (प्रजा) जानागुलि जुजु धका जुया च्चपिनि राज्य फुत । त्रि भूवनया लहाते राज्य लात । त्रिरत्नया प्रभावं नेपाले स्वतन्त्र शान्ति-पूर्वक हय् जिल ।

कर्मथ कार्यकर्ता भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु धर्मा-लोक यागु कुतः यात न्ह्यो ज्याकेगु ज्या लहाते काल । धर्मोदय सभाया कुतः नं “लुम्बिनी वन बौद्धपिनिगु लहाते हे लाके माः” धयागु प्रस्ताव जि नं दुगु मन्त्री मण्डले थयन । पूर्ण रूपं लुम्बिनीयागु हक बौद्ध पिनि लहाते मलाःसां आपाः अंशे लात । लुम्बिनी वनया महिमा आपा जि छु च्चय् । तर बौद्ध धर्मया महिमा थौं भी बौद्धपिसं हे मसिया च्चन ।

बुद्ध मनु खः अकिं बुद्ध-धर्म मनुयात मदय्कं मगाः । बुद्ध-धर्म थिति-कुति, नाति-कुति, जाति-पाति सेनी मखु । मनुयात धार्थे हे मनु याय्गु स्यनी । मनु, भूत, प्रेत, द्यो महाद्यो स्वया क्वे मखु । मनु थःहे थम्ह मालिक खः । थःगु गति विधि थःगु हे लहाते खः । इत्यादि उपदेश न्हापाया भिक्षुपिसं भाय् चाल चलन मस्युगु थासे हाकुगुं च्वापुगुं समुद्र महा समुद्र पुलः प्रचार याना थकल । गुगुलि याना थौं बौद्ध-धर्मया प्रभावं संसारे दकसिबे आपा व सम्मान पूर्ण स्थान प्राप्तयाना च्वन । थ्व हे प्रभावयात गुलि गुलि व्यापक

रूपं प्रचारयाना संसारं ईश्वरकिक दास मनोवृत्ति ग्रन्थ प्रमाण (अंध भक्ति) वादी आत्मवादी, निष्कृत्यवादी (=ज्याखुं मत) पितनेगु गुगु महिमा खः व हे महिमा सुनांसी, वं हे लुम्बिनी वनयागु महिमा सी । लुम्बिनी वनया पुत्र भीपिं, लुम्बिनी वनयात मस्यूपिं, लुम्बिनी वनयागु समृद्धि दय्के मफुपिं, थ्व थ्वीका लुम्बिनी वनयात धनीपिसं धनं, मन दुपिसं मनं, तनं फुपिसं तनं सेवायात धाःसा धार्थे भीपिं लुम्बिनी वनया पुत्र ज्वी । लुम्बिनी वनया पुत्र संसारया गुरु खः । जय लुम्बिनी !

लुम्बिनी मां छंत नमस्कार

—धुयास्वां 'सायमि'

लेखकजु

सहस्रौ वर्ष न्हापा नं यात मां लुम्बिनी छंत 'नमस्कार' वल फाहियान, हनेसांग, अशोक थायां धर्म-प्रचार मां धन्य उमिगु 'नमस्कार' गुकीं जुल जिमीत छंगु थौं ज्ञान विश्व ज्योति या प्राणाधार लुम्बिनी मां छंत नमस्कार ।

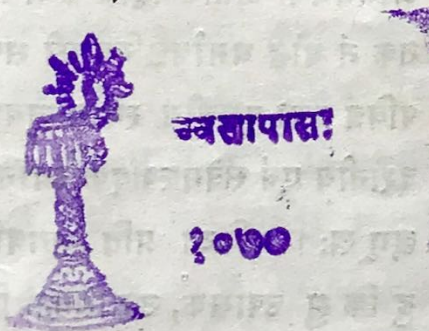
'बहुजन हिताय बहुजन सुखाय' नं प्राणीतेगु याय्त उद्धार विश्व कल्याण या मंत्र ज्वना तथागतं काल भवावतार बुद्ध मार्गी या तीर्थस्थान भगवान बुद्धया जन्मस्थान विश्व ज्योति या प्राणाधार लुम्बिनी मां छंत नमस्कार । तिमिर परिपूर्ण विश्वयात बियेत अलौकिक निर्मल कांत चतु आर्यसत्य-अष्टमार्गं दुखया याय्त सत्य निदान शीतल मुक्ति-जल हाहा थायां जगत ज्वालैत यात शान्त विश्व ज्योति या प्राणाधार लुम्बिनी मां छंत नमस्कार । अंध-भक्ती धर्म पीडित विक्षुब्ध प्राणी तय्गु उद्धार घया मानव एक खः व मानवया दु समानाधिकार सूनां मस्यु तथागतं यागु विश्व मानवता या जयघोष विश्व ज्योति या प्राणाधार लुम्बिनी मां छंत नमस्कार ।

पालि साहित्ययागु लुम्बिनी शालोद्यान— त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षित

लुम्बिनीया शालोद्यान शाक्य जनपदे लाना च्वंगु खः। शाक्य जनपदवासी स्वतन्त्र जूसं तभि अपि कोशल राज्यान्तर्गत भापा च्वन। अमित कोशल जुजुया भय दु। अकिं हे अमि वासभ खत्तिय राजकुमारी नाप विवाह जूगु खः।^a वथेतुं कोलिय जनपद शाक्यतयूगु प्रभूत्वं वंचित जूगु मखु। तत्कालीन कोलीय व शाक्य जनपदे १,६०,००० कुल दु। शाक्य जनपदया राजधानी कपिल वस्तु खः। व छगू योजना (८ मील) तक फैले जुया च्वंगु जुल।^b अनया प्रजातन्त्र-संस्थागार^c निग्रोधा-राम^d, घट शाक्यया विहार^e व राज प्रासाद भव्य एवं दर्शनीय जू।

शाक्यजनपदे सामगाम^f, मेललूप^g, शीलावती^h खोमदुस्सां, उलुम्प, आतुमा, सकखर, दोपावत्थु आदि आपालां निगम (=शहर ?) दु। त्रिपिटके सकभनं हे देवदह^j यात नं शाक्य जनपदया हे निगम^k धया तगु दु। अथे हे महावंशे नं धयातगु जुल।^l जातकट्टकथाया

- a. जातकट्ट, १२, २ व धम्मपद ४, ३,
- b. म. अ. २, १, ३,
- c. म. नि. २, १, ३,
- d. म. अ. १, २, ४,
- e. " " ३, ३, २,
- f. " " " " "
- g. म. नि. १, ४, ९,
- h. सं. नि. १, ४, ३, १,
- i. सं. नि. १, ७, २, १२,
- j. श्री युक्त राईस डेबिर्डन देवदहयात शाक्य जनपद हे धका ल्याखात। स्वै दिसें Buddhist India 11. 181.
- k. म. नि. ३, १ सं, नि. ३, १, १ व ४, ३, ४,
- l. महा. २, १६,

निदाने देवदह नगरयात महामाया देवीया थःछे व कोलियपिनि राजधानी धका उल्लेख याना तल। हानं थ्व नं धेतगु दु कि लुम्बिनीया शालोद्यान कपिलवस्तु व देवदहया दथ्वी लाना च्वंगु जुल। अट्टकथाय् कपिलवस्तु नं देवदह तक ५ गूयोजन (४० माईल) दु धका च्वयातःगु दु।

गनं गनं देवदहया लिक्कतुं लुम्बिनी^m दु धका नं धयातःगु जुल। देवदह नगरयात कोल नगर धका नं धाः।ⁿ अट्टकथाय् देवदह केवल छगू तर्धंगु दहया नां खः धका नं उल्लेख याना तःगु जुल। गन शाक्य व कोलिय राजा विशेष पर्वदिने मोलहुईगु, गथे कुशीनगरे हिरण्यवतीया सिथे मुकुट बन्धन चंत्य व लिच्छिवि-पिनि मङ्गल पुष्करणी (पूखू) खः। लिपा वहे नाम उगु शहरया नां देवदह जुल।^o थथे नं सी दु कि देव-दहया लिक्क छगू नदी दु। गुकीया सीथे भालां तोपुया च्वन। उकीसनं सिमाया जंगल। गन छगू समथे महास्थविर सारिपुत्र वासयाना बिज्यागु खः।^p शाक्य व कोलिय जनपदया बिचे रोहिणी नदी दुगु स्पष्ट सी दु।^q

थ्व फुक्क खँय् विचार यायां भीपिं थ्व निर्णये थयना च्वन--छाय्धाःसा कोलियराज्य शाक्य राज्या-न्तर्गत जुया च्वन। वस्तुतः कोलिय नं शाक्य हे खः। तर लिपा अमि अलग अलग प्रबन्ध जूगुया कारणं

- m. म, अ, ३, ३, ३,
- देवदह नगरस्स अविदूरे लुम्बिनी साल वन उद्यानं दिस्वा.....।
- n. दो. नि. अ. २, ७,
- o. सं. नि. अ. २१, १, २,
- p. सं. नि. २१, १, २
- q. धम्मपददु. ४, ३,

रोहिणी नदीयागु राज्यया सीमा जुल । अस्तु देवदह नगर रोहिणी नदीया पारी पूर्व दिशाय् लागु जुया च्वन । कपिलवस्तुनिसँ अनतक न्यागु योजन तापागु जुसँलि वर्तमान हिसाबं स्वय् बले ४० मील द्यमाःगु खः । सम्भवतः निचलौलया लिक्क मनियराभार (जिल्ला गोरखपुर) हे पुरातन देवदह ज्वीमा । ग्रन्थे गुगु विभिन्न पाठ खने दुगु खः व फुक्कया कारण भाणक पराम्परा जुल ।

साम गामे पौष्करणीय धैगु विहार दु । अन वैधव्वा (वैधन्वा) धैगु धनुर्वेदया छगू शिक्षणालय नं दुगु खः । गन वीर शाक्य व कोलिय क्षत्रियपिन्त सैनिक शिक्षा बीगु खः ।^r थन धनुष विद्या थपाय्सकं प्रचार दु कि छगू योजना तापाक सँ छपु खाया हाकुगु सुपाचं तोपुया च्वंगु ख्युंगु चान्हे नं बाणं कय्कीगु जुया च्वन । भी बोधिसत्वयात नं थथे यागु दु ।^s मेतलूप कोशल राज्यान्तगत नगर स्वंगु योजना तापा । वस्तुतः कपिल वस्तुया पश्चिम कोशलराज्यया सीमानाय् ला । छाय् धाःसा अन प्रसेनजित जुजु नं धर्म खँ न्यनेत भगवानयाथाय् वोगु दु ।^t खोमदुस्सनिगम क्षौम वस्त्रयालागी भारते प्रसिद्ध जुई धुंक्कगु खः । अनं थानातःगु अलसी (क्षौमातिसी) रेशमया काप साप हे मसीन व मूवं, गुकीया मू चीनया रेशमी (चीन पट्ट) व सौवीरया वस्त्र (सोवीर पट्ट) समान जू ।^u

लुम्बिनी शालोद्यान कपिलवस्तुं ^१। योजन तापा

r. दी०नि०अ० ३, २९,

s. अं० अ० ३, ४, ९ “थो मत्थके वातिङ्गण सञ्जाय वालं बन्धापेत्वा स्तन्धकारे मेघ परलच्छन्नासु दिसासु कण्डखिपी, तं गन्त्वा योजन मत्थके वालं फालेत्वा पठविं पाविसि ।”

t. म० नि० २, ४, ९

u. स्वया दिसँ विशुद्धि मार्गं स्वंगुगु परिच्छेद ।

व उगु समये शाल वनया छगू अंश खः कपिल वस्तु महावनया^v पर्वतनिसँ पूर्व समुद्रया सिथेतक फैले जुया च्वंगु दुः । थव छगू स्मरणीय भाग व देवदह तथा कपिलवस्तुया बिचे निगू राज्यया क्रीडा स्थान नं खः ।^w लिक्क हे पूर्व दिशाय् रोहिणी नदी न्ह्याना च्वनीगु दु । गन जेष्ठ महीनाय् लःया कारणं जूगु ल्वापु शान्तयाय्त भगवान बुद्ध हे विज्याय् माल ।

अन हे निसः त्या निसःत्या शाक्य व कोलिय गनतन्त्रया राजकुमार प्रव्रजित जुल । अन हे भगवान बुद्धं फन्दन जातक, पदवी उन्द्रीयन जातक, लटुकिक जातक, रुक्खधम्म जातक, वट्टक जातक व अत्तदण्ड सुत्त देशना याना विज्यात ।^x व कलह जूगु थासं निसँ लुम्बिनी शालोद्यान भचाजक तापा । व थासं शाक्य कोलियपिनि राज्य भाग थःगु खः । वहे नदी थुपि निगू राज्यया सीमा जुल ।

गुगु लुम्बिनी शालोद्याने बोधिसत्व जन्म जूगु खः । वया दर्शनयानिति लिपा नाना राष्ट्र नाना निगम, नाना जनपद, नाना दिशां श्रद्धा सम्पन्न कुल पुत्रपि वई च्वंगु जुल । अशोकादि राजापिनि आगमनया अतीत स्मृति कया चिरस्थायी जुया थौं तक नं बौद्ध धर्मावलम्बि भी सकल दाजु किजापिनि पवित्र तथा पूजनीय स्थान जुया च्वन । भीगु प्यंगू दर्शनीय एवं संवेगोत्पादक स्थान दु, उकी मध्ये थव नं छगू खः । थुकिया प्रति भगवान बुद्धं धै विज्यागु दु कि सुं उपासक, उपासिका, भिक्षु भिक्षुणी लुम्बिनी स्थित चैत्यया चारिका यासे प्रसन्न मनं मृत्यु जुल धाःसा व सुगति प्राप्त याना स्वर्ग लोके उत्पन्न ज्वी ।^y थव सुप्रसिद्ध स्थान साप हे रमणीय व प्राकृतिक

v, सं० नि० १, १, ४, ७

w. म०नि० अ० १, ४, ५

x दी० नि० अ० १, सं०अ० १, १, ४, ६ आदि ।

y दी० नि० २, ३

सौन्दर्य पूर्णगु खः । थुगु स्थानया वर्णन याना लेखक, कवि थःत धन्य समझे जुई । चीनी यात्री फाहियान् व हुएन्स्वांग नं थ्व थाय्या तःधंगु वर्णन-याना वन । गुगु समये भारते बौद्ध धर्म जसो तसो जुया त्यके जुया च्वन ।

संस्कृत कवि क्षेमेन्द्रजुं थःगु “नाना प्रकाश” ग्रन्थे गपायसकं बाँलाक वर्णन याना तल ! वने बले मन हे भिकु थाहाँ वो ! पालि ग्रन्थेला धाय् हे माःगु मखुत ।

लुम्बिनी शालोद्यान गपायसकं पवित्र धाःसा थुकिया वर्णन याय् फे मखु । छाय् धाःसा थन बोधिसत्त्वं थः जन्म ज्वीत ल्यगु थाय् खः । उम्ह महापुरुष जन्मजुया खत्तं न्हेपला उत्तर पाखे स्वया छिना महा सिंहनादयाना बिज्यात । वसपोलं सिंहनाद याना बिज्यागु समये दस सहस्र चक्रवाल भूकम्प जुल ।

अगो हर्मिं लोकस्स=जि लोकया अग्र खः ।
जेट्टो हर्मिं लोकस्स=जि लोकया जेष्ठ खः ।
सेट्टो हर्मिं लोकस्स=जि लोकया श्रेष्ठ खः ।
अयमन्तिमा जन्ति=थ्व जिगु अन्तिम जन्मखः
नत्थिदानि पुन भवो=हानं जन्म काय् स्वाल ।

उगु समये फय् बन्द जुल । भंगत थःथःगु स्वले वना सू वन । नदीया लः धारा बन्द जुल । फल मसैगु सिमाय् नं फल सल । स्वां महँगु स्वांमाय् नं स्वां हल । लाता पाकतय्सं नं खँ लहाना हल । ख्वाँय्तय् न्हय्पनं ताय् दया वल । समुद्रे सप्त वर्णया पलेस्वाँ हल ।

थुली जक मखु । वसपोलं जन्म ज्वी साथं हे इन्द्रया समानं तुति बाँलाक बँ स्पर्श याना बिज्यात । श्वेत छत्र धारण याना बिज्यात । ब्रह्मानापं न्हेपला छिन्ना बिज्यात । प्यंगू दिशाय्सं अवलोकन याना बिज्यासे पर्वतया चक्राय् च्वंम्ह सिहथें अष्टस्वर

सम्पन्न जुया (अगो हर्मिं लोकस्स) वचन धया बिज्यात ।

वसपोल जन्म जूगु समये अनेक निमित्त खने दुगु मध्ये सम-पदं पृथ्वी स्पर्शयाना बिज्यागु ऋद्धि-लाभया पूर्व निमित्त खः । उत्तराभिमुख याना बिज्यागु सम्पूर्ण लोकोत्तर धर्म प्राप्तया पूर्व निमित्त खः । न्हे पला छिना बिज्यागु सप्त बोध्यंग (न्हेगू बोध्यंग) प्राप्तिया पूर्व निमित्त खः । देवतापिनि छत्र चंवर आदि धारणयागु सम्पूर्ण तिर्थकरतय् मान मर्दनया पूर्व निमित्त खः । फुक दिशा लोकनयागु सर्वज्ञ ज्ञान प्राप्तिया पूर्व निमित्त खः । अभीत स्वरं सिंहनाद-याना बिज्यागु सकल प्राणीया मुक्तियालागो धर्म-चक्र प्रवर्तनयाना बिज्याइगुया पूर्व निमित्त जुल ।

थ्व फुकक निमित्त व हे लुम्बिनीया पवित्र शालोद्याने जूगु खः । लिपा व स्थान थुलि पूज्य जुल कि अन अनेक विहार चैत्य आदि बने जुल । सम्प्रति लुम्बिनी उद्यान मखु, वन मखु, ग्राम मखु, नगर नं मखु । व जिला गोरखपुर नौतनवाँ १० मील पश्चिम वस्ती नौगढ़ स्टेशनं १२ मील उत्तर नेपाल राज्यन्तर्गत स्वतन्त्र भारतया ककड़हवा (=ककर पतन) गामनिसें खालि प्यंगू माईल जक तापा । लुम्बिनीयात वर्तमान रुम्मिनदेई धाई । रुम्मिन शब्द लुम्बिनीया हे रूपा-न्तर ज्वीमा । देईया अर्थ देवी खः । सम्भवतः देवी शब्द अनच्चंपिनिगु देन ज्वीमा । भारतया ग्रामीन जनतां काली, भगवती, शीलता, हवहिया, निकसारी, बाइसी, दुर्गा आदि आपालं द्योयात माने या पूजा

१ दि० नि० ल० २, १,

२- ककर पतन कोलिय जनपदया छगू निगम खः गन भगवानं व्याघ्र पद्य गोत्रीपिन्त दीर्घजानु कोलिययात “दीघ जानु सुत्त” या उपदेश बिया बिज्यागु जुल । ११या दिसँ अंगुत्तर नि० ८, ६, ४,

या । धात्थें धाय्माल धा:सा खंडहर व लुम्बिनी शालोद्यान देवीस्थान जूगु व हे पूजाया फल खः ।

थुगु समये थ्व थासे अशोक स्तम्भ, जन्ममन्दिर पुखू, नेपाल राजाद्वारा बँ म्हुईके व्यूबछे प्राप्त जूगु सिक्का व मूर्ति दर्शनीय जू ।

मन्दिर अत्यन्त प्राचीन । धैतःगु दु अशोक महाराज देके व्यूगु धका । मन्दिरे महामायाया छगू ल्वहँयागु मूर्ति दु । मूर्ति शाल सिमाया कचा ज्वना दना च्वंगु । जवलहाया क्वसं सिद्धार्थ कुमार दना बिज्याना च्वंगु दु । महामायाया मूर्ति छगू फीट ताहाक । छुं दँ न्हापा थ्व थासे आपालं अप्पा, लोहँ, चां लहाना च्वंगु खः । उगु समये नेपाल देशवासी छम्ह व्यक्ति व अप्पा, लोहँ, चा सुचुका मन्दिरया आपालं सेवा यात । थौंकन्है नेपाल सरकारया पाखें भतिभति गनं गनं स्थंगु देकेगु याना च्वंगु दु । नेपाल जुजुयापाखें छम्ह नेपाली पुजारी (द्यो पाला) तै तःगु दु । बरू बौद्ध मन्दिरे वसपोलया न्ह्योने च्वना 'राम ! राम !!' नां कया गोपिपिन्त श्रीकृष्णं वस्त्रलाका सिमाच्चे च्वना च्वंगु फोटो न्ह्योने तया तैम्ह । यदि थ्व थासे सुं बौद्धजाति वा बौद्ध भिक्षु च्वना व्यूगुजूसो साव ज्यूगु खः । आःला नेपाल सरकारयापाखें अन छम्ह भिक्षु च्वनेत प्रबन्ध जूगु खवर दु ।

अशोक स्तम्भ मन्दिरया लयूने ला । सम्राट अशोक थःगु राज्याभिषेकया (२१)नी छगूगु देँ थन बिज्यागु खः । शिला स्तम्भे किके बिल कि 'हिध बुधे जाते सक्यमुनीति ।' अर्थात् थन शाक्यमुनि बुद्ध उत्पन्न जुल । थुके छुं शंका मदु । थ्व स्तम्भ साव ताजा व गोला जू । थौं नं थ्वया भव्यता गथे खः अथे हे दनि । थुकी च्वे न्याघो ब्राम्ही आख किया तल ।

“देवान पियेन पिय दसिना लाजिन वीसति वसाभिसितेन अतन आगाध महीयिते

हिद बुधे जाते सक्यमुनी 'ति सिला विगडभी चा कालापित सिला थमे च उसपापिते हिद भगवा जातेति लुम्मिनि गामे उबलिके कटे अठ भागिये च ।”

भावार्थ—देवतापिनि योम्ह जुजु राज्याभिषेकं नीदँ लिपा स्वयं थन वया पूजा यात । थन शाक्य-मुनि बुद्ध जन्म जुल धका लोहँते कीका शिला स्तम्भ दयके बिया स्वाना बिज्यात । थन भगवान बुद्ध जन्म जूगु खः अकिं लुम्बिनी गाँया च्याब्वे छव्व शुक्ल (पोटा=कर) काईगु तोता बिल ।

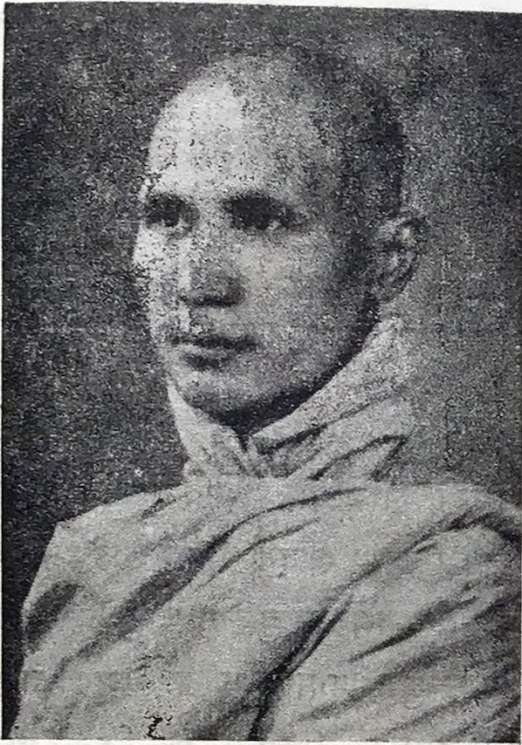
उक्त लेखं तत्कालीन शुक्ल प्रथां मुक्तजूगु स्पष्ट रूपं सीके फु । भगवान बुद्धया जन्मभूमि जुयानिति अन च्वंपिन्त करं (=पोटा पुलेगुलि) मुक्तयाना बीगु जुजुया धार्मिकताया द्योतक खः । भीत भाषा सम्बन्धी ज्ञान नं प्राप्त जू । पालि व अशोक (मागधी) आपालं अन्तर खने दु स्वसः प्यसः दँया भित्रे हे थथे छुं अन्तर (फरक) ज्वीगु स्वभाविक नं खः । यथा उक्त लेखया पालि रूपान्तर—

“देवानं पियेन पियदस्सिना वीसति वस्सा भिसित्तेन अत्तना आगच्छ महीयते इध बुद्धो जातो सक्यमुनी'ति” आदि रूपं ज्वी । पाली “कालापित” या “कारापित” “थमे” या “थम्भे” “हिद” या “इध” “अठ” या अट्ट ज्वी । गुगु बुद्धकालीन पालिया अप्रभंश खः ।

स्तम्भया दीर्घता व गुरुता (ताहाक व चीहाकगु) खना आश्चर्य जू कि थन थ्व गथे हल जुई ? उगु समये नत थौंकन्हैथें जागु छुं साधन दु, हानं अपाय् अयाय् धंगु खुसी दु । व खुशीत गथे पारयात ज्वी । तथापि अबले नं हस्त्याकार मोटर³ (यत्र हत्थि Eli-

(बाकि ४४ पृष्ठे स्वै दिसँ)

लुम्बिनीया बारे जिगु दृष्टिकोण—

लेखक

त्रैलोकनाथ जुयाविज्याकम्ह तथागत संम्यक संबुद्धय, जन्म स्थान "लुम्बिनी" भीगु हे जन्मभूमि नेपाल राज्ये दुने लाःगु थव भीःत चीधंगु सौभाग्य जनकगु कारण मखु । न्हापा २ ला भीसं तथागत बुद्ध भगवान लुम्बिनी विज्यागु पुलांगु म्ये जकं हाला जुल तर उगु स्थान थन दु अन दु धैगु हे स्युपिं उस्त महु । जगत हितयानिति जन, धन, संतान परित्याग याना-विज्याकम्ह अपाय् धंम्ह भगवान बुद्धया माता महा-मायादेवीया मूर्तियात "रुमिदेई" छह साधारण वन-देवी भापा बलिपूजा (हिंसा) समेतं याना न्हापा न्हापा अत्याचार जुया च्वंगु खः । भी नेपाया श्री ३ महाराज चन्द्र शम्शेरं तिनि थव स्थानयात थज्यागु पवित्र उत्तमगु स्थान धका बांलाक ग्हसीका थन ला थथे अत्याचार याकातयेगु योग्यमजू धका हिंसा कर्म बलि पूजा बन्द याका विज्यात । अबलेसंनिसै थुगु स्थान दिन प्रतिदिन प्रचार जुया सकसिनं सिया देँ दसं "लुम्बिनी" दर्शन पूजन या; वनीपिं तीर्थयात्रीत नं मं

मं वृद्धि जुयावल । तर दुःखया खं खः कि भी सरकारं आतक्कं अनया यात्रीतयूत सुविधायालागी अन-थ्यंक मोटरयागु लँ छपु निर्माण याना बीगु सुअवसरे मन मख्नि । थुगु अभाव छगू भी नेपाल सरकारं फयां फछि याकनं पूर्णयाना बी धका सारा संसारया केवल बौद्धतयूसं जक मखु अन्य मत मतान्तरयापिं बुद्ध भगवानया उपरे श्रद्धा भक्तिदुपिं जनतापिसं समेतं आशा याना च्वंगु जुल ।

भारतवर्षे भी बुद्ध भगवानयागु अत्यन्त उत्तम जुया तोतां तोते मज्जुगु "अविजहित" तीर्थ स्थान लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ व कुशीनगर प्यंगू दुगुमध्ये बुद्धगयादि स्वंगू तीर्थ स्थान उन्नतिपथे लाना अन-यागु अभिवृद्धि दिन प्रतिदिन बढे जुयावं वया च्वंगु दु । अन वनीपिं यात्रीतयूत नं न्यासे वने मोक रेल मोटर आदियागु सुप्रबन्ध पुरे जुयाच्वन । केवल भीगु नेपाल राज्ये दुनेलाना च्वंगु बुद्ध जन्मस्थान 'लुम्बिनी' छगूलीजक यात्री तयूत सुविधा ज्वीगु अज्यागु छुं सुप्रबन्ध मदेच्वंगु थव छु भीसं थःगु ख्वाले थमं हाकलं पाना च्वनागु समान हे मखा ? थव भीगु ख्वाले किना च्वंगु हाकः सरकार सहित भीसकलें जाना उद्योग-त्याग उत्साह तथा परिश्रम द्वारा याकनं हुया छ्वेगु प्रयत्न याय् फय्के माल ।

थुगुसी बैशाखं भीगु धर्मोदय-सभा अग्रसर जुया बुद्धजयन्ति महोत्सव सर्व प्रथम न्हाप्यां अन लुम्बिनी बुद्ध जन्म भूमी मानेयाय् फुगु नं अनया अभिवृद्धियानिति सिद्धजुगु छगू तःधंगु श्री गणेशाय खः । आवंलि देँ दसं हे बैशाख स्वाँया पुन्ही पत्तिकं थुगुसीयासीनं बढे चढे ज्वीक अन भीसं बुद्ध जयन्ति महोत्सव मानेयाना अनयागु अभि वृद्धियाय् फे धैगु पूर्ण आशा दु ।

थौया घरी भारतस लंका, बर्मा, चीन, जापान, यूरोप आदि विदेशं देँ दसं द्वलंदो तीर्थ यात्रीत वया च्वंगु केवल व हे जगत हितकारि वसपोल तथागत संम्यक सम्बुद्धया लुम्बिनी आदि पवित्र सिद्ध स्थान भारते विद्यमान जुया च्वंगुलि हे जक खः। मेगुलि मखु। अर्थिजागु पवित्र भूमि लुम्बिनीयात थौं

भीसं थुज्यागु अधोपतन जुया च्वंगु तत्वे तथा लहा पोचिना स्वया च्वनेगु योग्यमजू। न्ह्यार्थेजागु प्रयत्नयाना जूसां नं लुम्बिनीयात मेमेगु सारनाथ बुद्धगयादि अन्य बौद्धतीर्थ समान उन्नति याना हयगु उद्योग भीसं याना महस्ये हे मजिल।

(४२ पृष्ठया ल्यां)

phant motop) वायुयान⁴ (कट्टवाहन=हवाई जहाज) विद्युतलता प्रदीप⁵ (Electric Light) आदि दुगुलि छुं आश्चर्य ज्वी मागु महु।

मन्दिरया लिक्क दक्षिणपाखे छगू पुखू दु। धैतःगु दु, गुगु समये सिद्धार्थ कुमार जन्म जूगु खः। उगु समय जलकृत्ययालागी आकाशं निगू जलधारा हाया वल। व हे लखं जलकृत्ययात⁶ उकीया हे स्मरणार्थ थव पुखू दय्कूगु खः। लिपा नं अनेक जुजुपिसं समये समये थुकिया जिर्णोद्वार याकूगु दु।

नेपाल सरकारं गोदें तक थव थासे म्हुईकल। उगु समये थन अनेक लुँ, बोह, केँ, लोहँ व गथिचां दय्कातःगु उनातःगु भगवान बुद्धया मूर्ति लुल। गुगु भीत छको छको दर्शनीय जू। छु भतीचा उखे स्थानीय धर्मशालाय नं दु। अवशेष नेपाल सरकारया पुरातत्व विभाग कान्तिपुरे देमा।

थुगु प्रदेशो प्राचीनगु आपालं मूर्ति व सिक्का लुया वल। गुकिं आपालं ऐतिहासिक खं सीके फत। वस्तो या “उत्तर कोशल शाक्य पुरातत्व समिति” या प्रधान मित्र अमरनाथ शुक्लजुं छुं दिनं निसें आपालं पुलांगु वस्तु संग्रह याय् धुंक्कूगु दु। वेकयागु कार्य

ऐतिहासिकया लागी विशेष सराहनीय जू।

लुम्बिनी शालोद्यानं १२ मीलति तापाक छगू खंडर दु। गुकोया खोदाई पी पी साहवजुं याकादिल म्हुईका स्व बले भगवान बुद्धया धातु नापं छगः त.गोगु लोहँ यागु सन्दुक प्राप्त जूगु खः। गुकी ब्राह्मी लिपि थथे च्वया तःगु दु। “इयं सलिल निधने बुधस भगवते साकियानं सुकीति भातानं ससुत भगिनिकानं ससुत दलन” थव भगवान बुद्धया सत्कीर्ति धातु निधान चैत्य शाक्य स्त्री-पुत्र भ्राता-भगिनी सहित सकसिनं देके व्यूगु जुल। थव लेख खना आपासिनं धाल थव स्थान हे प्राचीन कपिल वस्तु⁷ या भगनावशेष खः गुकोया नां नवीन कपिलवस्तु धका धाल। पुरातन कपिलवस्तु विडूडभद्वारा नष्ट याना थकूगु अले थवया स्थापना जुल। तर थव कपिलवस्तु मखु प्रस्तुत जिगु अनुमानं सामगाम थं च्वं! गन सामगाम सुत्रया देशना जूगु खः। थन हे वै धन्वा धैगु धनुष-कला स्यनेगु शिक्षण शाला नं दु। अस्तु।

7. वर्तमान तिलौरा कोट, तौलिहवा बाजारया लिक्क।

स्वया दिसँ धर्म दूत बर्ष ८ या अङ्क ४ स “कपिलवस्तु” लेख।

8. स्वैदिसँ Buddhist India .11, 18.

4. जातकट्ट व. म. सि. अ. २, ४, ५

5. जातकट्ट ५४५

6. दी. नि. २, १

लुम्बिनी यात्रा

श्री स्वयम्भूलाल

बौद्ध ग्रन्थे भगवान बुद्ध लुम्बिनी जन्म जूगु खँ च्वना ताकालं निसँ जिगु मने उगु पवित्र भूमियागु दर्शन यायगु इच्छा वयाच्वन । अकिं उगु पवित्र बौद्ध तीर्थ यागु यात्रायालगी जोर जास याना । जि थःगु विचार छेँ परिवारपिन्त नं कना । प्यम्ह न्याम्ह मिस्त मस्त जि नापं वनेगु तैयार जुल ।

थनं निहनेसिया ४ बजे नेपाल सरकारयागु रेले च्वना रक्सौल तक वना । अनं उखुन्हु बहनी हे नौतनवा तकयागु टिकट कया प्रस्थान याना । थाय् थासे अर्थात् सुगौली व मुजफ्फरपुरे गाडी बदले याना कँस खुन्हु सुथ न्हापां जिपि गोरखपुरे थ्यन । सुथे जलपान अन हे याना । हानं नौतनवा थ्वं चले निहनेसिया २ बजे जुल ।

परदेश सुं म्हस्यूपिं दुगु मखु । लँपु थःपिसं स्युगु मखु । अकिं जिमित बडो फसाद जुल । गबेत तक स्टेशनेतुं च्वं च्वना । उगु हे वखते छम्ह मनू वया जिमित गन वनेत वयागु धका हिन्दी भाषं न्यन । जिमिसं नं थःपिं बुद्धजु जन्मजूगु पवित्रभूमि लुम्बिनीयागु दर्शन या वयागु खँ कना । लँलिं मस्यु धका नं धया । अले वं धाल - छुं धन्दाकया दी म्वा । सत्तीक हे छगू रेस्ट हाउस (विश्राम गृह) दु । लुम्बिनी वनेत वैपिं यात्रीत आपालं अन हे च्वनीगु । लंकायाम्ह भिक्षु छम्ह 'नं दु । वैगु खँ न्यना जिमिगु मन बडो हर्षित जुल । जिपि कुलीयात कु कुबिका रेस्ट हाउसे वना ।

रेस्ट हाउस दय्कातःगु साःपहे बाँला । न्हाने पाखे छगू फुलबारी दु । अन अने अनेगु रङ्ग विरङ्गगु खाँ हया च्वन । भगवान बुद्ध स्थापना याना तःगु देग छग नं दु । अन थ्यने मात्रं हे जिमितला लुम्बिनी थ्यंगु थें जुल । रेस्टहाउसे बरंडाय् भिक्षुजु छगू कुर्सी च्वना बिज्याना च्वन । जिमिसं वने साथ नमस्कार याना । वसपोल जिपि गन वनेत वयागु । गनं वयागु । फुक्क खँ न्यन । जिमिसं नं थःपिनिगु इच्छा प्रकट याना धया जिमिसं लँ मस्यु । वसपोलं निहला धया बिज्यात-ताशकं निसँ वोपिं भचा आरामनि या । न्य त्वने या । छुं धन्दा काय्म्वा । अनं जिमित कोठा, भुट्टू कयना बिल । जिमि नयनी याना । संन्धाकाइती भन्तेनं धया बिज्यात छिकसिं बुद्ध भगवानयागु जन्मस्थान दर्शन यावोगु खना जि अत्यंत खुशी । बुद्धजु नेभाया जक मखु भारतया जक मखु, सारा विश्वया गुरु खः । शास्ता खः । छिकपित छम्ह पासा साथे छोया बी । वं लँ नं कयनायंकी, नयूत्वनेगु

लेखक

सामान नं ज्वनी । अन छुं चीज न्यायगु बजार महु । बहनी सिया १० बजे तक वसपोलयाथाय च्वना अने अनेगु खँ न्यना च्वना ।

कन्हे खुन्हु सुथ न्हापां जिमित लँ क्यना यंकी-म्ह पासा बल । जिपिं नं ठोक जुया च्वनागु । नयत्व-नेगु भचा भचा ज्वंका जिपिं अनं प्रस्थान याना । नौतनवां लुम्बिनी वनेत पक्कागु लँ महु । उकिं सवारीं गाडी इत्यादि चले मजू । गधाचा, सलचा वं । बैल-गाडी नं वं तर साप हे मुशिकल । उकिं जिपिं न्यासी हे वना । निगू स्वंगू खुशीचा लेँला । खुसिचा पारतरे जुया बुँबुँ गुबलेँ योबुलँचां वं वं जिपिं नौतनवां लुम्बिनी थ्यन ।

छँ प्याहाँ वैबले लुम्बिनीया गुगु मनोहर अपूर्व दृश्य मने कल्पना याना वयागु खः उगु दृश्य थन थ्यं बलेला लोप हे जुल । सफूया वर्णन याना तःगुथेँ, जि थन छुं हे चीज मखना । गन सफूती लुम्बिनी उद्यान-यागु मन मुग्धकारी वर्णन, गन उजाड़ जन शून्य दृश्य । नेपाल सरकार पाखेँ दय्का ब्यूगु छगू धर्म-शाला दुः । वस । वहे छगू मनू च्वने बहगु छेँ । मेमेगुला फुकं भता भुंग जुया खालि खंडहर जक बाकी दनी धासां ज्यू । भचा आराम याना लुम्बिनी छ्वाख्येरं चाह्यवना ।

न्हापां जिपिं भगवान जन्मजुगु क्यनातःगु मूर्ति दुचाय वना । मूर्ति स्वेत थचा क्वे वनेमा, दुने खिंखिं धाः नाकं चक्कंकं तुयूज सवो । मूर्ति साप हे बाँमला । स्यं सिंगु स्वे बले गखँसे च्वं । अनं थाहाँ वया अशोक जुजुं तथा थकूगु स्तम्भ स्व वना । छक जिर्णोद्धार याय धुंकूगु स्तम्भ हानं थाय थासे तःज्याय धुंकल । ब्राह्मो आखलं च्वयातःगु आख.ग्वनं म्हुना वने धुंकल । स्वः स्वः थाय भग्नावशेष जक । एकदम उजाड़, सुनसान । उद्यान धाय हे मलो । पुखु छगू दुः ।

व नं फोहर, स्वे हे धचापुसे च्वं । हृदयजुं थःगु काव्य सुगत सौरभ वर्णन याना तःगु दृश्य लुमना बल । सफूती गन्यागु अपूर्व शोभा या वर्णन तर थन धासा मशान थें । बुद्धजुयागु जन्मस्थान या थुजागु दशा खना जित बड़ो दुख जुल ।

चच्छि जिपिं अन हे च्वना । निन्हु स्वन्हु च्वनेगु विचा यानागु तर चच्छि न्हिच्छि च्वना बले हे जिमिगु मन लुदन । कन्हे खुन्हु सुथे जिपिं नौतनवा ल्याहाँ वया ।

नौतनवा रेस्ट हाउसे च्वंम्ह भिक्षु लुम्बिनी गथे च्वं धका जिके न्यन । जि अनयागु शोचनीय हालत थमं खंगु कना । अले धया गुगु थासे भगवान बुद्धं जन्म काल उगु थाय्यागु थन्यागु अवस्था ! भारते जूगु जूसा गुलिखे छानबीन तथा जिर्णोद्धार जुई धुंकल जुई । जिगु खँ न्येना वसपोलां धया बिज्यात-छुयाय भाजु नेपालराजायागु खँ । छुं बन्दोबस्त सरकारपाखेँ जूगु मखु । नेपालया जनतातय नं थुखेपाखे दृष्टि वंगु मखु । याकः बाकलं यानां ज्यूगु मखु । आःला भचासां आराम जुल धारे । जि वया थ्व रेस्ट हाउस दय्का बिया । लुम्बिनी वनेत वैपिं यात्री, तयूत थःम्हं फुगु चाःगु सहायता याना च्वना ।

वसपोलयागु खँ न्यना जिमिसं वसपोलयात थःपिसं फुगु भचा दां दानयाना । वसपोलयाके बिदा कया उखुन्हु न्हिने हे जिपिं गोरखपुर ल्याहाँ वना । अले अनं मेमे थाय वना ।

लुम्बिनी वनागु थनिं स्वदं दत । धर्मोदय पत्रिकाय लुम्बिनी यागु पुनरुद्धार जुईगु खँ ब्वना जित बड़ो हर्ष जुयाच्वन । बुद्धजु नेपाथा जक मखु, भारत या जक मखु, सारा विश्वया गुरु खः । वसपोल जन्म जूगु लुम्बिनीया उद्दारे प्रत्येक नरनारीतयसं सहायता बीमा ।

धन्य लुम्बिनी—

धन्य लुम्बिनी ! विश्वयात छं
सत्य अहिंसायागु लँ कयन !!

शान्ति दूत श्री बुद्धयात छं
थःगु मानसे चट्ट ल्वीकल
विश्व वेदनाय् निफुति ख्ववि नं
छंगु नयनं तिकिक नंकल ।

धन्य (१)

देविमाया यागु गर्भे
चित्रकयन छं बुद्धयागु
विश्व गगने चोम्ह रविथे
तेज अल्य छं थिकल वैगु ।

धन्य (२)

द्वेष, इष्या, तँ व पाप
खात थुरुहं खन्यव दृश्य,
प्रलय जुल अन मानसे अल्य
मार गणया साप साप ।

धन्य (३)

ज्वीत सन विजयी इपि तर
मफु गुलें थी शान्ति रविया
तेज यैपुगु क्रोध मदया
क्वछुत इमिगु शीर अल्य हाः ।

धन्य (४)

बुद्ध वाणी अमृत रसथे
अल्य पिहाँवल याय्त सकस्यां
दुःख दूर व नाश हानं
धीत प्रेम व स्नेह मांया ।

धन्य (५)

प्यंगू सत्य व च्यागू मार्गत
कयनेत दुखिपिं प्राणिपिन्त
लुम्बिनी छं बुद्ध सःता
वीक्य बिल भव शान्ति शंख ।

धन्य (६)

भीगु नेपायागु जक मखु
विश्वयागु कुंकुलाये
थयंक छ्वत अल्य बुद्धवाणी
मुक्त याय्त दुखिपिं प्राणी ।

धन्य (७)

हाय ! तर थौं थ्वगति छंगु !
सिर्फ दनि भग्नावशेष !!
त्वादेवा क्वे तेज मतया
खैगु मखुथे धागुला थ्व !!!

धन्य (८)

आ छको हानं छलेथे
न्यंकि लुम्बिनी ! बुद्धवाणी
विश्व गगने ल्वापु खसुफुक
नाय्कि वेकःयागु रश्मि ।

धन्य (९)

धन्य लुम्बिनी ! गय् नेपालं
तोत्य फै छंगू थ्व माया
कोटि कोटि दु ख वन्दना जिगु
छंत लुम्बिनी बुद्ध ल्वीकुया ॥

धन्य (१०)

धन्य लुम्बिनी ! विश्वयात छं
सत्य अहिंसायागु लँ कयन !!

महा मायादेवी लुम्बिनी—

—सुश्री मोतीलक्ष्मी

ध्याय महामायादेवी लुम्बिनी ? लुम्बिनी छ गू अत्यन्त तःधंगु राजोद्यान खः । गुगु क्यब कपिलवस्तु नगरं देवदह वन्यत लंपुइसं लाः, उकिं महामायादेवी थःछें वनीबले न्हाबलें अन छको फास फिना वनीगु जुयाचवन । उकिं उखनु नं देवी थःछें वन्य न्ह्यो अन क्यबय् नि छको मिहत्त्यत दुहां वंगु खः ।

दना अन लुम्बिनी क्यबय् छु जक मदुगु दइ, स्वांमा, सिमा, फलमूल, भंगः पक्षी आदि व्याक सौंदर्यया ज्वलं परिपूर्ण जुयाचवंगु दु । जुजुया क्यब फयां फच्छि छाय्पा तःगु, तथापि शाक्य महारानीं अन छु अपूर्णता खन थें मस्यु, उख्यं थुख्यं चाःचाः हिला स्वरवं सिमा छमाथा कचा छकचा ज्वना सुं-तुं चवन ।

खजा उम्ह देवी अन उद्यानय् भचा आनन्दं च्वन्यत वंगु खः, तर रानीया मनयात अन क्यबया अनेनेगु नस्वाः नस्वाःगु स्वांमा सिमा आदिया सुन्दरतां भ्याः भचा हे आकर्षित मयाः, न अन च्दं पि मयूरादि पक्षीतयगु मधुर स्वरं हे साल्य फु । वसपोल व वाह्य सौन्दर्य स्वया संतोष ज्वीमफु, बरु छु गथ्य याना थव क्यबयात लिपा लिपातकं बांलाइकथं छायप्य धयागु खँ जक मनय् ल्ब्रीका च्वंगु थें च्वं ।

न्ह्यागु ज्या नं जि थव ज्या अवश्य याय् धैगु हठ प्रतिज्ञा याना उत्साहित जुया धैर्य पूर्वक याना यंकल धाःसा सिमधै मखु धैगु खँय् महामायादेवीया तःसकं हे विश्वास दु खनी । अकिं वसपोलं अन क्यबय् स्वां छफो ह्हेक्यगु मनय् तल, गुगु स्वानं उगु क्यब जक मखु समस्त विश्व हे भः भः धाइगु खः ।

न्ह्यागु मा पोत नं न्हापां भिगु पुसा माः, भिगु थाय्, भिगु चा, भिगु लः, भिगु फय्, भिगु निभाः व

भिभिगु हे सौ-साः आदि व्याक ज्वलं माः । अले तिति व मा बांलाक स्वय् जिया वइ । महामाया देवी अज्यागु ज्वलनं अभावम्ह मखु, अकिं वसपोल वज्या खना अपाय्चो मग्नाः ।

अनन्त कालंनिसें जन्म जन्म पत्तिकं याना वोगु दानादि पुण्यकर्म छु खः व हे वसपोलया उपयुक्त भूमि खः भिगु पुसा पीत लोगु । हानं थःके दुने च्वंगु शुद्धगु आशा अभिलाषां सय्का तःगु प्रणीधि गुगु खः, व हे श्रेष्ठ उत्तमगु पुसा वसपोलयाके दु । उकियात लोगु श्रद्धाभक्ति व स्नेहं युक्तगु शीला-चरण गुण धर्म हे वसपोलया सौसाः, लः, निभाः, फय् आदि प्रत्यय खः । थव हे क्यब-ज्वलनं वसपोलं लुम्बिनी क्यबय् अद्वितीय स्वां छफो ह्यकल ।

मुख्य स्वांया गुण खः नस्वाइगु, तर न्हाथ्य हे नस्वाःगु स्वां जूसा नं स्वांया नँ फय् वं वं पाख्यर जक वनी, तर वसपोलया स्वांया नँ फय् वंपाख्यर नं, मवं पाख्यर नं सकभनं वं । थव स्वां नतुन्यत फय् पासा माःगु मखु, न न्हाय्यागु हे सहायता माः । बरु प्रज्ञायुक्त श्रद्धारूपी न्हाय् जक मद्यकं मगाः, गुगु न्हासं तिति उगु स्वांयागु नँ बांलाक ताइ ।

भम्बः, हा, लापा आदि कीट पतङ्गत स्वांया नँ ताय्व वना वना रस त्वं वनी, तर अति आपाः त्वन धाय्व उकिंतुं कान्ना व्वय् मफया उख्यं थुख्यं ग्वारा मराचिक भोभो सुना च्वनी, तर थवस्वांया रस आपा-त्वनां काइगुनं मखु न भचा जक त्वनां लुमदं धयागु हे दइ । मेगु स्वांया रस थें स्वां सुखू गन्यवं गना वनीगु रस मखु । थव स्वांया रस एक रस शान्त रस, सम रस गुगु स्वां महामाया देवीं निस्वार्थ भावं पिना थुकुगु खः ।

भिपि मनुत लिसे सदां हना च्वन्य दइगु व भिगु वस्तु न्हाबले न्हाच्याना च्वन्य दइगु सकस्यां यइगु खँ खः; तर व अनित्यता-पिसाचं अथ्य याक्य बीगु मखु, अकिं आः उम्ह महामाया देवी थुगु लोके दुगु मखुत, न वसपोलया स्वां हे दनि, गुगु स्वां ह्यका थकूगु लुम्बिनी उपवन नं आः लुम्बिनी वन जुया

नं अरण्य ज्वी धुंकल । आः ल्यं दनि केवल वसपोल-या स्वांया सुगन्ध, गुगु सुगन्ध आःतक नं आपालं लोक जनपिन्त, धाथें धायसा संसारया प्यव्वय् छव्व लोकजनपिन्त लुदंका तल तिनि । थव न्याक महामाया देवी व लुम्बिनीया वरदान खः ।

लुम्बिनी जिगु अनुभव

आयुष्मान् महानामयागु पौया अनुसारं लुम्बिनी जिगु अनुभव लेख च्वय् न्ह्यो जिगु मने “लुम्बिनी” धाय्वं हे २५०० दँ न्हापायागु घटना मने अनुभव जुल । थवजा सारा संसारं स्युगु हे खँ खः । लाखौं वनया अपेक्षा थनया जक थपाय्सकं महत्व छाय् ? गौरव गथे ? न थन मेगु वनेथें बांबांलापि भंगत दु, न वाडँसे च्वंगु सिमात दु, न नस्वागु स्वामा दु । मानो वन हे मखु । अथेसां थनया न्हापायागु वर्णन इतिहास पानाय् दनि । थौं थव थासे स्वांमा मंतसां थन वक यात्रीतय् मने थन वै बले “अहो ! थन तथागत जन्म जूगु” धका हर्षया स्वां हनि । खः; थौं थन छुं पुलांगु विहार व चैत्य मंत । तर सौभाग्यं सकसितं “लुम्बिनी थन खः”, धाम्ह शिला दनि । देँ दँसं सलांस यात्रीत थन वया प्रसन्न जुया वनाच्वंगु दनि !

जि अन खुला च्वना । यात्रीत व दर्शकतय्गु लय्ता सःया नापं ‘तर’ धैगु शब्द फुकसिया म्हुतुं पिहांवोगु न्यना । छम्ह छम्ह यात्रीं छगू छगू रूपं धाः वई । यथा—

—“भन्ते, तथागत जन्म जूगु थासे छुं मंतसां थन थ्यनेव छगू अपूर्व सुख तथा संवेग उत्पन्न जू ।”

—“भन्ते, लँ दना साब हे कष्ट नया वया । मखुसा म्हिग हे थ्यनीगु । तर लँ दंगुलि थौं तिनि थ्यन !”

— भिक्षु धर्मा लोक स्थविर

लेखक

—“भन्ते, का छलपोलथें जापिं छम्ह निम्ह च्वना थनया सेवायाना याकनं यात्रीपिन्त सुविस्ता बी माल।”

— आदि । थुगु हे प्रकारं फुक यात्रीपिसं खँ ल्हा वई । हिन्दी भाय् मसः पिसं हाव भावं नं थःगु मनया खँ कनी ! विशेषयाना लँया खँ न्ह्य मथंघैपिं किम्हे छम्ह हे महु । थव जुल यात्री तय्सं जित धा वईगु जिगु अनुभवया खँ !

जि छम्ह अन दुबले लिहां वने धका वैपिं यात्री-त हे चाहिना वनी । थव खँ जितः अनुभव जुल कि थन यात्रीपिन्त आधार, भरोसाया लागो छम्हनिम्ह अवश्य च्वना बीमा । अथे चाहीका प्यन्हु न्यान्हु यात्रीपिन्त तथा लुम्बिनीयागु सम्पूर्ण परिचय बी फःसा गुलि लाभ ज्वी ? थवजा पाठकपिसं हे स्यु । अपिं

चाहूतलेयात नयूगु त्वनेगु लागी च्याम्ह भिम्ह सित बन्दोबस्त याना तयूगु बजार लगे ज्वीबले छुं भती भती न्याना तै तयूगु, धुं, धुपाय्, ध्यो आदि आवश्यक सामान तयातयूगु। थुलि मयासे मगा।

जित साब दुःख दु कि न्हापाया सरकारया पाखें लुम्बिनी यात्रीपिन्त खन्हु तकयात सिरा बीगु चलन दु। गुकिं यात्रीतयूत गुलि भंभट कम। थव खँ नं सकसिनं स्यू। तर थौं व मदय् धुंकल। परिणाम थव जुल कि न्हापा मेमेगु मदुसां लहर व जाकि दाय्का नया लुम्बिनी स्वया वने दुगु आः सुं अनजान (=अन छुं न्यायूगु मदु धका मस्यूपिं) परदेशी यात्री लहा फुसुलं वै बले प्वा सुखू गंका हे १० माईल लिहाँ वना नौतनवाय् नः वने मागु जुल। जि आशा याना वर्तमान नेपाल सरकारं थव खँ याकनं दृष्टि तै।

लुम्बिनी खुक्त्रे उखे दक्षिण व पूर्व कुने कपिलवस्तु दु। उत्तर व पूर्व कुने देवदह दु। आसपासे यक्को गाँ दु।

थौं तक्क आसपास ग्रामवासीपिनि कय्तापूजा, वर्तमान आदि विधि व्यवहार लुम्बिनी हे या वै च्वंगु दु। छुं रोग जुल धाःसां थौं तक्क दशा प्वा वर्देगु थन हे। उमिलागी थौं तक्क थव स्थान लुम्बिनी माई हे तिनि। यद्यपि सरकारया बन्धनं हिंसा जा मयात। तथापि थौं तक्क थन च्वलेचा, पीपी हापिं बखुँ चात त्वते हःनि! च्वलेचा त्वते है बले च्वलेचिया न्हयपने मुलुं सुया हि पिकया द्योयांत छानी। थव खँ स्पष्ट ज्वीक हे ग्रामवासीपिनि दृष्टिकोणया भीत परिचय व्यु।

छको जि पूजारियाके न्यना छं व बखुँ चात गन छवया धका। पूजारी न्याउं न्याउंयाना खँ लहात। आसे छकोल मज्यू धका कडां हानं मेगु छुं मन्यंसे मने जक तया। थौं तक्क पुरोहित इलामे च्वे क्रिया तम्ह बुद्धयात गणेश धका कनी। बल्ल बौद्धपिनि जोशं याना आः बौद्धत वै बले महामायायात माई धका

मधाल। तथापि हिन्दूत वै बलेला वं हिन्दूतालं जगदम्बा माई रूपं हे कना छव। थव खः पुरोहितयागु खँ।

आः आसपासया छम्ह निम्ह कट्टर ब्राह्मण तयूगु खँ च्वय्। वंगु वैशाख पुण्ही खुनु महोत्सव ज्वीगु प्रचार याना बले उमिसं न्याम्ह ब्राह्मण स्याईगु धका भूठ प्रचार याना मनूतयूत रोके यात। उमि भय दु, लुम्बिनी बौद्धपिसं काय्व इमिगु विधि व्यवहार याकी मखुला, माई धैगु भूठ जुई व गथे इमि विधि व्यवहार याय्? भीत हे नं अन विधि व्यवहार याना च्वनागुलि बौद्ध याना छुईला! धैगु नाना भावं मन स्यंका च्वनी। जटील समस्या ज्वीका थःतुं कयना च्वनी। तथापि गुलि गाँ गाँ हे थुजागु नं दु। गुमिसं जिपिं शाक्यत धका धया च्वन।

न्हागु हे थजु नियम अनुसारं हिला हे वै च्वंगु दु। जि न्हापां वना बले लुम्बिनीया न व मूर्ति हे दर्शन दु। न अशोक स्तम्भया उलि बाँलाक स्वयंगु भाग्य दु। न च्वनेत धर्मशाळा हे दु। बुद्धया शान्ति स्मृति ज्वना वनाः हि खँ खँ बले सिगु तिव्र दुःखया अनुभव जूगु जित लुमंनि। स्वीदं पीदं न्हापाया लुम्बिनी व आःया लुम्बिनी गाक्क हे पाय् धुंकल! वथे तुं अनया ग्रामवासीपिनिगु दृष्टि कट्टर पन्नता मदै वंगु खँ नं थव खँ स्पष्ट सी दै।

न्हापां जि लुम्बिनी वना बले स्थानीय तुंथी जिं लः साला त्वना। छम्ह ब्रम्हू वया जित साब ज्वीक बो बिल। भनेल् दाय्हे त्यंयां! जि धया—“लः त्वने प्या चाल।” अले वं थःम्हं लःसाला आकसे थयंक तया हाय्का त्वंकल। वैगु खँ अनुसारं बौद्ध भिक्षुपिसं तुं थीवं हे तुं अपवित्र ज्वीगु खः।”

आः पाठकगणपिसं विचार याना दिसं न्हापा व आः गुलि फरक जुल? जित विश्वास दु, भी सकसिगु उत्साह, सहायता तथा सहयोग द्वारा भन भन वृद्धि जुया वनी। हानं छको भीसं लुम्बिनी विश्वया न्होने तयू फे।। अस्तु फय् नं माल!

भिक्षुणी-संघ स्थापना

सुदर्शन

महास्थविर आनन्दया प्रयत्नं हे भिक्षुणीसंघ स्थापना जुल । थुकी छुं संसय मदु । भगवान् बुद्धं बुद्धत्व प्राप्तं गोदं मछि लिपातक नं भिक्षुणी संघ स्थापना याना विमज्ज्या । न याना हे विज्याई थें च्वं । आनन्दं महा प्रजापति गौतमीयातd भिक्षुणी याय्-गुली प्रयत्नयाना सर्वप्रथम महा प्रजापति महारानीयात भिक्षुणी याका भिक्षुणी संघया स्थापना जुल ।

महाप्रजापति थःम्ह स्वामी मृत्यु पश्चात् भिक्षुणी ज्वीगु अभिलाषां भगवान् बुद्धयाथाय् वल । तर भगवान् बुद्धयात स्वीकार याके मफु । लिपा हानं छको कपिलवस्तुनिसें कूटागारे थ्यंक वन । तर प्रार्थना याय् मछा । खुवया जक च्वन । प्रजापतिया धर्म अत्यन्त श्रद्धा दुःतर व फुकं मन-खँ बुद्ध भगवानया न्होने प्वंके मफु । आनन्दं लुखाय् लिदना खुवया च्वंम्ह महारानीयात खन । फुक खँ न्यना भगवानयात विन्तियात—

“भन्ते ! प्रजापति गौतमी भिक्षुणी ज्वीगु अभिलाषां तुतिमंक अनं निसें वल ।” दुःखी मनं खुवया च्वन । भन्ते ! बुद्ध-धर्म मिस्तेत नं भिक्षुणी संघ स्थापनार्थं दके न्हापां महा प्रजापतियात भिक्षुणी-दिक्षा बिया विज्यात धाःसा साब उत्तम ज्वी ।”

मखु, आनन्द ! तथागतया साशन आयु चीहाक याय्गु प्रार्थना याय्मते । निको प्रार्थना यात स्वीकारयाना विमज्ज्या । स्वको नं प्रार्थनायात तर स्वीकारयाना विमज्ज्या...अले आनन्दं मेगु रूपं प्रार्थना यात—

“भन्ते ! छु तथागत प्रचारित धर्म स्त्री-पक्षं श्रोता-

दंन्हूगु ‘प्रजापति गौतमी’ धैगु सफु पिहाँ वोगु दु । यदि वसपोलया संक्षिप्त जीवनी परिचय माः सा स्वयादिसँ ।

पत्ति, सकृदागामी आदि मार्ग व फल ज्ञान प्राप्तयाना निर्वाणयात साक्षात्कार याना काय् मफुला ?”

“आनन्द ! अवश्य फु, तथागत प्रवेदित धर्म स्त्री-पक्षं निर्वाणयात साक्षात्कार याना काय् फु ।”

“भन्ते ! यदि तथागतया धर्म स्त्री-पक्षं नं निर्वाण साक्षात्कार याना काय्फुसा गौतमीयात प्रवज्या याना विमज्ज्याय्गु छाय् ? गुम्हसें छलपोलयात दुरु त्वंका थःम्ह हे पुत्र समान पालन-पोषण यात ।”

“आनन्द ! जि प्रजापतियात प्रव्रजित याय्गु जुल, यदि प्रजापति च्यागु गरु धर्मयात पालन याय् फुसा ।”

(१) सच्छि दँया थेरीं नं थौंतिनी जूम्ह भिक्षुयात गण्यमाण्य, वन्दना, पूजादि याय्गु ।

(२) भिक्षुपिनि आश्रय मदुथाय् आवासे वर्षावास मयाय्गु ।

(३) बाछी छको भिक्षुपिंथाय् वना थ्व गुगु उपोसथ खः धका न्यनेगु व भिक्षुणीपिन्त उपदेश बीम्ह भिक्षु दुला मदुला धका न्यनेगु ।

(४) वर्षावास सिधल धाय् व भिक्षु भिक्षुणी संघे दृष्ट, श्रुत, परिशंकित धयागु स्वंगू प्रकारया पवारणा याय्गु ।

(५) नियम उल्लंघनयाम्ह भिक्षुणीं नं निगूलि संघ सभाय् छगू पक्षतक मानात्मता पालनयाय्गु ।

(६) निदं तक खुगू शिक्षा बाँलाक आचरण याय् धुं कुम्ह शिक्षा माणविका निगूलि संघयाके उपसम्पदा पवना काय्गु ।

(७) गुगुं प्रकारयागु हे भिक्षुपिन्त बोबीगु आदि अपमान मयायगु ।

(८) भिक्षुपिसं भिक्षुणीपिन्त धायगु अधिकार दु थें भिक्षुणी पिसं भिक्षुपिन्त धायगु अधिकार मदु ।”

यदि, आनन्द ! महा प्रजापति गौतमीं थ्व च्यागु नियम स्वीकार यासा वैत भिक्षुणी दीक्षा दे। अले आनन्दं व खँ महा प्रजाप्रतियात कन । गौतमीं सहर्षं स्वीकार यात । थुगु छ्वांतं आनन्दं भिक्षुणी साशन स्थापना यात ।

धम्मकथिक आनन्द

भगवान बुद्ध गबलें २ उपदेश व्यु व्युं थके ज्वी । अबले आनन्दयात हे अरे याई । अले आनन्दं गबलें भगवान बुद्धं मेथाय कना बिज्यागु सदुपदेश कनी गबलें भगवान बुद्धं कना बिज्यागु खँ हे हानं पुनरावृत्तियाना संक्षेपया विस्तृत याई ।

साधारण मेपिं भिक्षुपिसं कनां थुईका बी मफुगु खँ आनन्दं थुईक कना बी फु । जुजु प्रसेनजित यात “बुद्ध निन्दित कर्म ज्वी फँला?” थैगु बारे बाँलाक थुईका बिल । आनन्द खना जुजु प्रसन्न जुया प्रसंसा यात—

“आश्चर्य भन्ते ! अद्भुत खः भन्ते !! गुलि बाँलागु खँ । भन्ते आयुष्मान् आनन्द ! भन्ते छलपोलया खँ जि प्रसन्न जुल । जि थुलि प्रसन्न जुल कि यदि योग्यता जक जूसा हस्ती-रत्न, अश्व-रत्न, गां आदि बीगु नं इच्छा दुगु खः । तर छलपोलयात व योग्य मजू । एनं जुजु मगधराजं बियां हःगु बाँलागु ताःहाकगु छकू काप बीत प्रार्थना यात । आनन्दं निशेधयाना बिज्यात ! तर जुजुया जित्ति आग्रहलं याना ग्रहन याय हे माल ।”

छको आनन्दया मित्र हे भिक्षा बिज्याबले अलं-

कारयुक्त स्त्री खना मने राग उत्पन्न जुल । वं थःम्ह मित्र आनन्दयात धाल—

कामरागेन डह्यामि, चित्तं मे परिडह्यति ।
साधु निब्बाप्पनं ब्रूहि, अनुकम्पाय गोतम ॥

अर्थात्-काम वासनां जि च्याना च्वन । जिगु चित्ते रागया च्वाला थाहाँ वै च्वन । हे गोतम* दया तथा जितः थ्व मिं बाँलाक शान्तयाना व्यु ।

आनन्दं थःम्ह मित्रयात थुगुरूपं श्लोक द्वारातुं रागशान्तया नितिं सदुपदेश बी बिज्यात—

“सञ्जाय विपरिसेसा, चित्तं मे परिडह्यति ।
निमित्तं परिवज्जेहि, सुभं रागू पसंहितं ॥
असुभाय चित्तं भावेहि, एकगं सुसमाहितं,
सह्वारे परतो पस्स, दुक्खतो मोच अन्ततो ॥
निब्बापेहि महारागं, मा डह्यित्थो पुनप्पुनं”

अर्थात्—“थ्व छंगु ज्ञानया विरूपता खः गुगु कारणं छंगु चित्त छया च्वन । आकर्षक आवृत्तियात तोःता, थ्व रागं भरे जुया च्वंगु खः । अशुभ भावनाय थःगु चित्त लाका चित्तयात समाधिस्थ याना एकाग्र या । संसार फुक्क छं थःम्हं धैथे दैगु मखु । फुक्कं पराध्यन खः । अनित्य, दुःख, अनात्मा खः । थुगु रूपं छं बाँलाक सीकि, छं व जटिल कामवासना-यात शान्त या बारंबार च्याका च्वने मते वा पुका च्वने मते ।” थ्व सदुपदेशं स्थविरया रागाग्नि शान्त जुल ।

आनन्दया चण्डालनियाके लः भिक्षा

आनन्द अपायसकं धम्म कथिक । भगवान बुद्धं देशना याना बिज्यागु धर्मयात हानं कनेगु शक्ति दु । बुद्धया अपायसकं सःतिम्ह व्यक्ति किन्तु आनन्द अरहन्त मजूगु छगू आश्चर्यया खँ खः । गथे सारिपुत्र व मौद्गल्यायन आदि जुल । वसपोल अर-

*आनन्दयात गोतम नं धाई ।

हन्त मखुसां अत्याभिमानि व्यक्ति मखु, अथेसां हा हे (=भ्याःहे) मटु धका धाय् फै मखु छाया धाःसा वस-पोल क्षीणाश्रव मखु । तर चुलि है मखुतगु सि थें । लिपा अरहन्त ज्वी हे तिनिम्ह खः ।

वसपोलया मने जात्याभिमान मटु धैगु उक्त कना वैगु उपालि प्रत्रज्याया खँ स्पष्ट सी दु । वयांलिपा जात्याभिमानोतयत् “चण्डालनि याके लः भिक्षा पवना” कयना विज्यागु हे ज्वीमा ।

थःगु दृष्टियात संयमयाना महास्थविर आनन्द लें विज्याना च्वन । तांनोगुलि प्यास चाया च्वन । व वं छम्ह चण्डालनि ध्वदुल गुम्हसिके लःघः दु (=लः दु) । वसपोलं उम्ह चण्डालनि याके लः पवन । तर चण्डालनि नं लः बी ग्याना चीसगु सलं धाल—

“भन्ते ! जि चाण्डालनि नं छलपोलथे जाम्ह सुपुत्र यात गथे लः बी ?”

महास्थविर आनन्दं हानं थुगु रूपं लःपवना विज्यात—“केहे मयजु ! जि छंके जात मपवना, लः हे जक पवना । जित जातया सवाल मटु, लःया सवाल खः ।” थुलि वाक्य न्यनेवं चण्डालनि नं हानं मवीत खँ लहाय् मफुत । वयो मने उक्त निगू पंक्ति खँ घःले च्वंगु लः आनन्दया सुपात्रे च्वंका बिल । वस-पोलं नं प्रसन्न चित्तं व लः खना विज्यात । आनन्दं लः ग्रहणयागुलि याना उम्ह चण्डालनिया हर्षया सिमाना मंत । थव वसपोलया जन जनया हृदये प्ये-पुनीगु आदर्श खः ।

महास्थविर आनन्दया निर्लोभ

गथे वसपोलयाके जाते अभिमान मटु वस्थे लोभ नं मटु । अत्यावश्यक मखय्कं छुं वस्तू हे ग्रहण याना कया विज्याय्गु चलन मटु । स्वपुई अपो प्यपु चीवर तै बिमज्या । मेगु पूंजिया विषये छु खँ ?

छको वसपोलं थःत रानीपिसं दान व्यूगु ५०० पु

चीवर ग्रहण याना मेपिं भिक्षुपिन्त इना बिल । अले जुजुया मने शंका जुया विहारे थयंक वल । आनन्द-यात वन्दना याना छखे लिक फेतुना धाल—“भन्ते छलपोलं छपु चीवर ग्रहणयाकेत ला थाकु, स्वपुं अपो प्यपु चीवर मत हँ । तर थौं जिम्ह रानीपिसं व्यूगु न्यास मछि चीवर छाया ग्रहण याना विज्याना ?”

महास्थविर आनन्दं प्रश्न न्यनेवं हे व्याक मनो-भाव सीका विज्यात व छकलं जवाबी बीविज्यात— “महाराज! चीवर भ्वाथःपिं भिक्षुपिन्त बीत ।” जुजु खँसाया न्यन :—

“अले इमिगु भ्वाथःगु चीवर छु याय्गु ले ?” आनन्दं उपयोगिक याय्गु नियमयात कंसे धै विज्यात :—

“महाराज ! अन्तरवास दयके....।” हानं—“भन्ते ! अले व अन्तरवास छु याय्गु ले ?”

“महाराज ! लासा दयकेत ।”..... “भन्ते ! व नं भ्वाथः जुल कि छु याय्गु ले ?” आनन्दं अन्तिम लिसः बिया विज्यात—“न चुक चुंलहुया अंगले पाना बी ।”

जुजु आनन्दया निर्लोभता व गम्भीर उत्तरे शन्तोष जुया दरवारे लिहांवन । थव थें जागु हे आन-न्दया निर्लोभया बाखँत थाय् थासे दु । उपस्थापक पद पवनेया न्हो हे नं प्रार्थना यागु प्रस्तावे छको विचार स्वेव पता लगे ज्वी “आनन्दयाके लोभ गुलि दु ?”

महास्थविर आनन्दया जनसेवा

मानव-सेवाय् वसपोलं गुलि समय बिते याना विज्यात उलि मेपिसं यागु खने मटु । बुद्ध-सेवाला वसपोलया जीवनया व्रत थें हे जुल । जन-सेवा वस-पोलं धर्मोपदेश बिया व रोगीपिन्त निरोगयाय्गु निगू ज्यां याना विज्यागु खने दु । छुं सूत्र पाठ याई

बले नं खूब करुणा पूर्वक पाठयाना विज्याई। अकिं भगवान बुद्धं सुं रोगीपिन्त सेवाया ज्या वोसा आनन्दयात व ज्या बोया विज्याई, गिरिमानन्द, अनाथ पिण्डिक, सिरिवड्ढक आदि पिन्त आनन्दं हे सेवा वा उपकार याके छ्वै विज्यात।

छकोळा भगवान बुद्ध व आनन्द निम्हं मिलेजुया पुतिगत तिस्र स्थविरया रोग लाय्का व्यूगु दु। आनन्दं लःकयाहया विज्यात। अनं भगवान बुद्धं लःखं शरीरया दुर्गन्ध मदेक थःम्हं यचुक सिला विज्याना थःम्हं छ्यो पाखे ज्वना आनन्दयात तुतिपाखे ज्वंका खाताय् तथा विज्यात। अबले हे भगवान बुद्धं भिक्षुपिन्त थ्व शिक्षा बिया विज्यातः—

“भिक्षुपिं ! छिमि मां मदु, बौ मदु, सुं थःथिति मदु, छम्हसें मेम्हसिगु थवंथः सेवा मयासा सुना याई ?”

छको वैशाली दुर्भिक्ष जुल। जनतापिन्त अत्यन्त पिडा-कष्ट जुया च्वन। नय् मखंगु छथी, सीपि मनुतयगु बहुसंख्यां याना अग्निसंस्कार याय् मफूगुलि उखें थुखें वां छ्वै तःपिं मृत शरीरया पाखें रोग फैले जुया च्वंगु छथी मृत शरीरया कारणं हे भूत प्रेतया भय छथी थ्व स्वता दुखं वैशाली जाया च्वन। अबले व अशान्ति शान्तयाय् जन-हितार्थ व सुखार्थ आनन्दयात हे “रत्न-सुत्र” स्यना पात्रे जायक लः तथा हाःयाके छ्वै विज्यात। अले तःसकं वृष्टि जुया मृत शरीरया दुर्गन्ध मन्त, भूत-प्रेत हटे जुयाच्वन। अकिं “रत्न-सुत्रे” वसपोलया बहुजन हिताय व सुखाय महाकरुणाया आदर्श बियातल। “आयुष्मान आनन्द थेरोविय कारुञ्जचित्तं उपट्ट पेत्वा।” अर्थात् आयुष्मान आनन्द स्थविरंथे करुणा चित्त तथा (पाठया)।

बुद्धया प्रति आनन्दया प्रेम दुष्ट देवदरां किसियात पलात्वंका बुद्ध-हत्या

यायगु इच्छां नालगिरि तोःता हल। अबले आनन्दं बुद्धया रक्षाया लागी थःगु जीवन समर्पण-याना भगवानया न्होने च्वं विज्यात। तर बुद्ध भगवानं थःगु मैत्रानुभावं नालागिरियात दमन याना विज्यात। बुद्धया जीवन हे आनन्दया मने थःगु जीवन थें। अकिं थःगु शरीरथें बुद्ध भगवानया पुण्यमय शरीरे नं आनन्दया असीम प्रेम दु।

भगवान बुद्धयात छुं रोग ज्वीगु आनन्दया मने थःतहे रोग ज्वीगु थें खः। अन्तिम वर्षया समये भगवान बुद्धयात तस्सकं रोग जुल। मरणान्त पीडा जुल। तर भगवान बुद्ध भिक्षुपिन्त सूचना मव्यूसें परिनिर्वाण ज्वीगु योग्य मखना जीवन संस्कारयात दृढ़ता पूर्वक धारण याना विहारयाना विज्यात। वसपोलया रोग शान्त जुल। भगवान बुद्ध स्वस्थ जूगु खना हर्षं ल्हा-बिन्तियाना थथे निवेदन यात—

“भन्ते ! छलपोलयात स्वस्थ जूगु खना जि हर्ष जुल। गबले छलपोलयात रोगं ग्रष्ट जुल अबले जिगु मन अन्धकारे दुबे जुल। मिखाय् खववि वल। जिजा दिशा हे नं थूगु उगु धका छुटे याय् मफुत। आशा याना भन्ते ! छलपोल भिक्षुपिन्त बिना सूचना मबीकं परिनिर्वाण ज्वी मखु।”

तथागतया जीवन संस्कार त्याग

तथागतं थःगु आयु संस्कारयात त्यागयाय् न्हो आनन्दयात स्वको खं सम्भेयाकल “आनन्द ! यदि प्रार्थना जक दःसा तथागत धैपिं यक म्वाय्फु।” तर आनन्द प्रमादं त्वपुया प्रार्थनायाय् मफु। आनन्द वने धुंका मारं महापरिनिर्वाण जुया विज्याहुं धका प्रार्थना यावल। तथागतं स्वीकार मयासें मगात अले थःगु आयुसंस्कारया त्याग याना परिनिर्वाण दिन निश्चय याना विज्यात। तस्सकं भूकम्प जुल। आनन्दं

(शेष ५५ पृष्ठे)

कपिलवस्तु व लुम्बिनी

—श्री पूर्णकाजी ताम्राकार 'साहित्यरत्न'

वर्तमान नेपालया पश्चिम भागे बौद्धकालिन युगया छुं दँ न्ह्यो चिकिचा चिकिचाधंगु गणतन्त्र राज्य स्थापना जुयाच्वंगु दु । थुपिं मध्ये वज्जी, मल्ल, कोलिय, कोशल, शाक्य आदि गणतन्त्र राज्य उल्लेखनीय जू । शाक्य कुलया प्रसिद्ध जुजु शुद्धोदन महाराज खः । परन्तु कपिलवस्तुया उत्पत्ति सीकेया उद्देश्यं महाराज शुद्धोदनया सिकं च्वेयागु खँ न्ह्यथने माःगु आवश्यकता दु । अकिं महाराजा शुद्धोदनया पुरुषामध्ये जुजु सुजाताया छुं खँ थन उल्लेख याये योग्य जू । जुजु सुजाताया निम्ह कलाःपिं दु । न्ह्यथुम्ह कलाःया पाखें न्याम्ह काय्पिं दु :—ओपुर, निपुर, कर्कण्डक, उल्लकामुख व हस्तिकर्शिर्ष । निथुम्ह जेन्तिरानीया पाखें जेन्तकुमार छम्ह जक काय् दु । सुजाता छम्ह इमान्दार जुजु खः, गुम्हसिनं जेन्तिरानीयात बिया तःगु वचनं बद्ध जुयाः अनिच्छापूर्वक न्ह्यथयापाखें दुपिं न्याम्हं थःमयोपिं काय्पित देशं पतिनाः जेन्तकुमारयात थः उत्तराधिकारी यात । देश निष्कासित थुपिन्याम्हं राजकुमारपिनि गनं स्थिरं प्रतिपाल मज्जुसंलि अन्ते थःपिनि उद्धार ज्वीला धयागु अभिप्रायं छम्ह तपस्वी मुनिया शरणागत जुल । थव वहे

मुनीश्वर कपिलमुनि खः, गुम्हस्यां इमित रक्षा व उद्धार याय्गु आश्वासन जक प्रदान याःगु मखु कि थःगु सदुपदेशं इमित पूर्ण स्वावलम्बी नं याना बिल । कपिलमुनिया प्रभावपूर्ण रेखदेखे थुपिं राजकुमारपिसं शिक्षा दिक्षाय् अपालं उन्नति व प्रगति याना वन, नाप नापं दुख कष्टया पर्वाह मतसे परिश्रमी व उद्योगी जुयाः शाकोटक बनया इताथिता च्वंगु जग्गायात आबाद यानाः छगू गामे परिणत यात, गुगु लिपा दिपू जूगुलिं कथहथे चले जुया वनाः उगु थाय्या छगू मुख्य व्यापारकेन्द्र जुया वन । थुकियात गुरु दक्षिणास्वरूप थःपिनि पूज्य गुरुया शुभनाम क्वकयाः कपिलवस्तु धकाः इमित उचित प्रकारं गुरु प्रति ऋणी जुयाः नामकरण यात ।

क्रमशः इमिगु अट्ट व अचूक परिश्रमया फलस्वरूप थव छगू शहर, शहरं छगू चिकिचाधंगु राज्य हे जुया वन, गुकिया इमितमध्ये ज्येष्ठम्ह दाजु ओपुर वन्द्य गुरुया आशीर्वाद प्राप्त यानाः जुजु जुल । राजा सिंहहनुया प्यम्ह काय्पिं दु, यथा—शुद्धोदन, धौतोदन, शुक्रोदन व अमृतोदन । राजा सिंहहनुया पश्चात् महाराजा शुद्धोदन सिंहासनारूढ जुल, गुम्हस्यां थः

(५४ पाना नाप मिले याय्गु)

भूकम्प कारण न्यनेया नितिं व्वां वया न्यन । भगवान बुद्धं भूकम्प ज्वीगु कारण कना बिज्यात ।—

“आनन्द ! लोके भूकम्पया च्याता प्रकारया कारण दु । (क) आनन्द ! थव विश्व लःया घोने प्रतिस्थित जुया च्वंगु दु । लः फसे च्वं च्वन, फय् आकाशे । उकिं गबले तस्सकं फय्वयी लःसनी लःसन धाय्वं भूमि कम्प ज्वी । (ख) ऋद्धिवान ऋषि, श्रमण ब्राह्मण पिसं नं याई । (ग) बोधिसत्वपिं तुषित देव-

लोकं काहां वया मातृगर्भे प्रवेश ज्वी बले नं भूकम्प ज्वी । (घ) बोधिसत्वपिनि अन्तिम जन्म ज्वी बले नं भूकम्प ज्वी । (ङ) बोधिसत्वपिसं सम्यक सम्बोधि ज्ञान लाय् व नं ज्वी । (च) तथागतपिसं अनुत्तर धर्म चक्र चाहीका बिज्याई बले नं ज्वी । (छ) तथागतपिसं थौं (जि) थें स्मृति पूर्वक आयु संस्कार तोःती बले नं... ज्वी । (ज) तथागतपिनि अनुपादिशेष निर्वाण ज्वी बलेनं ज्वी । (भोलकं)

पुरुषार्पिनि पालेया सिबे थःगु राज्य अपालं विस्तृत यानाः शाक्यकुलयात प्रख्यात याना बन । महाराजा शुद्धोदनया मायादेवी व प्रजापति निम्ह अत्यन्त सुन्दरी कलाःपिःदु, मायादेवीयात महामाया व प्रजापतियात गौतमी नं धाः । थुपि देवदहया प्रसिद्ध राजा सुभूतिया राजपुत्रीपि खः । थुमिगु थःछेँ देवदह कपिलवस्तुं प्रायः भिद्धक्वे तापाः ।

छन्हु गर्भवती मायादेवी थःछेँ वनेगु इच्छा प्रकट यात । महाराजा शुद्धोदनयाके विदा कयाः अनेक नोकर चाकर सहित मायादेवी कपिलवस्तुं देवदह पाखे प्रस्थान जुल । लँया दथुई लुम्बिनीया मनोहर व रमणीय उद्यानया प्राकृतिक सौंदर्य मायादेवीयागु कोमल मनयात मुग्ध व आकर्षित यात । गर्भपूर्ण मायादेवीया थव मनोहर उद्याने दुहाँ वनाः थनया नैसर्गिक सुखानन्दया अनुभव याना चवन । थुबले हे वयात अचानक प्रसव—व्यथाया महसूस जुल । वं छन्हु पुत्ररत्नयात जन्म बिल । वया नां सिद्धार्थ ।

लुम्बिनी व पवित्र स्थान खः । गन २४६५ दँ न्हापा स्वां-यात्रा पूर्णिमा (स्वांयांपुन्ही) या शुभ दिने तथागत श्री बुद्ध भगवान जन्म जुल । थव वहे पुण्य-भूमि खः, गन एशियायात जक मखु सारा विश्वयात हे जाज्वल्यमानं थीका बिज्याम्ह महापुरुष सिद्धार्थया प्रादुर्भाव जूगु खः । तसर्थ थुकिया विश्वे विशेष महत्त्व व महिमा दु । थव हे कारणं बौद्ध-जगते थुकियात अद्वितीय तथा अतिश्रेष्ठ स्थान प्राप्त जुया च्वंगु खः । अर्कि हे थुकियात प्रसिद्ध बौद्ध प्यंगू धाम मध्ये सर्व प्रथम व सर्व प्रधानगु तीर्थस्थान ल्याखाना तःगु खः । थव वहे प्रातः स्मरणीय शाक्यमुनि पदार्पण जूगु थाय् खः गुकिया दर्शनार्थ वसपोलं बुद्धत्व प्राप्तयासँनिसें आःतक संसारभरया बौद्ध जनता तथा शान्ति-प्रेमी मानव प्राणीपि उत्सुक व लालायित जुया चवन । ऐतिहासिक दृष्टि नं थुकिया महत्त्व म्ह

मजू, छाय् धालसा गुम्ह नरसिंहं जगते पतित व दलित मानव जातियात निर्वाण द्वारा अन्धविश्वास व अन्धभक्ति परिपूर्ण एवं असत व मिथ्यापूर्ण तत् प्रचलित सामाजिक, धार्मिक परम्पराया हा निर्भिकता पूर्वक त्वाह्वानाः विश्वकल्याणया लागी मानवसमाजे छगू सर्वथा अनोखा न्हूगु क्रान्तिकारी परिवर्तन हयाः सुख शान्तिया लँ क्यना बिज्यात, भवसागरं तरे ज्वीगु सतमार्ग क्यना बिज्यात, थव उम्ह नरावतारया पतित पावन जन्मस्थान खः । तथागतया पवित्र जन्म-स्थान लुम्बिनीया प्राकृतिक दृश्यया भी कवि 'हृदय' जुं थःगु "सुगत सौरभ" धयागु महाकाव्ये अति हे सुन्दरपूर्वक चित्रण यानाः उल्लेख याना तःगु छुं कविता पंक्ति क्वे उद्धृत यानाः—

“अन व प्रकृति वन-पसः थें तःगु सुन्दरता ब्वयाः,
न्याय् धकाः भङ्गःत वैचवन मू पुलाः संगीतया ।
'सत्य बीमखु छन्त थीकाः' धाःगुलिं थें कोकिल,
हाःगु ज्वीमाः मदिक् 'कूकू' ज्वीक मन हे चञ्चल ।

पुत्ररत्न-प्राप्तिया सुसमाचारं शुद्धोदन महाराजा ल्य् ताःगुया सीमा मडु । सारा प्रजागण राजकुमार या शुभ जन्मोत्सवे अत्यन्त हर्षित व प्रफुल्लित जुल । महाराजा शुद्धोदनं प्रजागण सहित नवजात पुत्रयात लुम्बिनी थ्यंक लस्वः बल । प्रायः २५०० दँ न्हापा-यागु थव ऐतिहासिक घटना खः । राजकुमार सिद्धार्थयात सिन्दुर जात्रा यानाः कपिलवस्तुस हुत यंकल कपिलवस्तु हर्षोल्लासं मग्न व मुग्ध जुल । थुकथं थुकियात शाक्यकुल शिरोमणि सिद्धार्थ, गुम्ह लिपा राजकीय सुख ऐश्वर्ययात लाकामं प्यंकाः अहिंसाया सजीवमूर्ति जुयाः बहुजन हिताय बहुजन सुखाय... या निरिति विश्व-ख्याति-प्राप्तम्ह छन्हु महान त्यागी व निस्वार्थी जुया पिहाँवल, वसपोलयागु समारोह स्वागत यायेगु सन्मान व प्रतिष्ठा उपलब्ध जूगु दु । उबले गथे शाक्यतयूगु राज्यया प्रख्यातगु राजधानी जुया

लुम्बिनी विशेषांक

श्रीगु वहे लुम्बिनी

ज्वलापास!

१०७०

थुकिया धुमधाम चहचक जुया वने धुंक्रुगु दु, अथे हे लुम्बिनीयागु नं। लुम्बिनीयागु ला बुद्धया जन्म स्थान हे जूगुलिं थवयासिकं भन अपो महत्व दुगु खः।

तर अत्यन्त दुख पूर्णगु खँ ख.कि हिन्दुस्थाने बुद्ध धर्मया-हासया नापनापं नेपाले नं लुम्बिनी व कपिल-वस्तुया ऐतिहासिक महत्व लोमना वन। क्रमशः भग-वान बुद्धया जन्मस्थान थें न्याःगु लुम्बिनी तथा शाक्यतय्गु राज्यया प्रसिद्ध राजधानी थें न्याःगु कपिलवस्तु हे नं असंख्य वर्ष तक चां लहानाः पूर्ण-रूपेन न्हना वन। येन केन प्रकारेन छुं भचा हिन्दु ब्राह्मण धर्म मिश्रित बुद्ध धर्म नेपाले थयना च्वंगु अव-शेष दुसां अबौद्ध राणा सरकारयापाखें नेपाले प्रजा-तन्त्र स्थापना ज्वो निदँ न्ह्यो तक नं थुकियात नं जिक्को फक्को दवे यानाः निर्मूल यायेगु कुतः जुया च्वंगु खः। जुजुं जुजुं नेपाले बुद्धधर्मया अवस्था थुलि हीनावस्थाया पराकाष्ठाय् थयने धुंकल कि लुं वर्ष न्हापा नेपाले बुद्धधर्मया दौर्बल्य खनाः इम्ह अंगरेज विद्वान डाक्टर ओल्डफिल्ड (Dr. Oldfield) थथे च्वया वंगु दु—“हानं छुं वर्ष लिपा नेपाले बुद्धधर्म सम्पूर्ण हे लोप जुया वनी।” सन् १९४४ नेपालया बौद्ध इतिहासे सदाया निति कलंकपूर्ण समझे जुया च्वनी, गुबले नेपालया उबलेयाम्ह प्रधान मन्त्री जुद्ध शम्शेर जंगबहादुर राणां नेपाले दतंफतं ८ म्ह भिक्षुपि व सुं भिक्षुनीपिनि चिकिचाधंगु छपुचःयात नं नेपालं पितिना छवत। थव नं लुमंके वः जू कि थवया न्हापा नं छको सन् १९२६ स नेपाली मध्ये दकसिबे न्हापां बुद्धया सच्चा अनुगामी जुया प्रव्रजित जुया बिज्या-म्ह भिक्षु महाप्रज्ञायात महाराजा चन्द्रशम्शेरं नेपालं पितुं ग्गु दु।

परन्तु नेपालया बौद्ध-साहित्ये सन् १८६५ सर्वदा स्वर्णाक्षरं अंकित जुया च्वनी, गुबले डाक्टर फुहरर

(Dr. Fuhrar) धयाम्ह इम्ह यूरोपवासीं नेपाल-या जंगले शाक्य मुनिया पवित्र जन्मस्थान लुम्बिनी पवित्र स्थानया पत्तालगे यात। थुकिं नेपालया बौद्ध जनता जक मखु विश्वया हे सारा बौद्ध जनता लय्-ताइगु स्वाभाविक हे खः। उबलें निसें थौंतक छु देशी छु विदेशी अपालं बौद्धमार्गीतय्सं लँया दुःख मतासे लुम्बिनी वयाः बुद्धया पवित्र जन्मस्थानयात थःपिनिगु श्रद्धांजली अर्पण यायेगु प्यास लंकः वया च्वन। अथे-ला न्हापा नं बौद्धतय्सं बराबर लुम्बिनी वयाः थः पिनिगु श्रद्धांजली बिया वया च्वंगु दु। महाराज अशोकं लुम्बिनीया तीर्थयात्रा यानाः बुद्ध भगवानया प्रति थःगु श्रद्धांजलीया स्मारक स्वरूप अशोक स्तम्भ स्थापना याना थकूगु अद्यापि दनि, गुकिया अमूल्य सहायता द्वारा लुम्बिनी नेपाल राज्यया अन्तर्गत लाना च्वंगु दु धयागु निशन्देह प्रामाणित जू। अनंलि अशोकयां ८०० दँ लिपा चीनं हुआन शाङ्ग (Hsun Tsang) लुम्बिनी वल। वं धया वंगु दु कि लुम्बिनी इगू निर्जन स्थान खः, थनयागु अशोक-थां नं मि-मलः जुलाः तज्याना च्वन एवं थांया छत्र नं तोधुलाः कुतु वया च्वंगु दु। वयां लिपा वोम्ह फासिनं (For-hsien) नं थःगु वक्तव्ये उपरोक्त खँया पुष्टि याः।

भी नेपालीतय् लागी अत्यन्त सौभाग्य व गौरव-यागु खँःखःकि थव पुण्य व पवित्र स्थान भीगु हे नेपाल राज्यया अन्तर्गत जुया च्वन। थव लुम्बिनी उद्यान नेपालया राजधानी कान्तिपुरं प्रायः ६० क्वे तापाक पश्चिम पाखे तौलीहवाया जिल्लाय् अवस्थित जुया च्वन। देवदहं खुक्वे व कपिलवस्तुं न्याक्वे तिया दथुइ थव प्रतिस्थित जुया च्वन। तर दुर्भाग्यवश नेपाले यातायातया सुप्रबन्ध मद्गुलिं थौंरुन्हे नेपालं थन वनेत हिन्दुस्थान जुका वने माला च्वन। अकिं कान्तिपुरं लुम्बिनी तकयागु दकसिबे सतीगु लँ थव

हे खः कि कान्तिपुरं न्हापां रक्सौल थ्यंकल । थनं रेले च्वनाः चित्तौनीघाट थ्यनी । थनं फिबो छत्राचा न्यासि वनाः बघा धैगु स्टेशन जुकल, बघा स्टेशनं गोरखपुर, गोरखपुरं नौतनवां न्याक्वेति न्यासि वनाः वा गाढाय् च्वनाः वन धाय् लुम्बिनी थ्यनी । वर्तमान काले अन इताथिता च्वं पि निवासीतय्सं थुकियात रुम्बिनदेइ धया च्वन । विश्वया मत सिद्धार्थे न्याम्ह पुत्ररत्नयात जन्म व्यूम्ह माता महामायाया मूर्तियात इमिसं छुं दँ न्हापा तक नं वनदेवी समक्के जुयाः पशु-बलि बिया पूजायाना वया च्वंगु खः ।

थ्व जिगु अहोभाग्य खः कि जितः नं छम्ह बौद्धया हैसियतं सपरिवार लुम्बिनीया यात्रा याय् दुगु गौरव प्राप्त जूगु दु । जिपि “थौकन्हे” या उप-सम्पादक भाजु सागरजु नाप वया परिवार सहितं २००६ साले बौद्ध प्यंगू धाम सीकः वना । सकुशल थःपिनिगु श्रद्धाञ्जली सहित सारनाथ, बुद्धगया व कुशीनगरया दर्शन याय् धुंकाः थःपिनि हे मातृ-भूमिस सौभाग्यं लाना च्वंगु लुम्बिनी पाखे प्रस्थान याना । नौतनवा तक सुविस्तापूर्वक थ्यन । थन छगू धर्मशालाय् बासं च्वना । थन च्वंम्ह भिक्षु-गुम्ह थन लंका बाबाया नामं प्रसिद्ध जुया च्वन, छम्हसिगु सौजन्यतां जिमित लुम्बिनी तक वनेगु यात्राया सुव्यवस्था याना बिल एवं जिमिगु निवेदने छम्ह पथ प्रदर्शक नं जिपि नाप छ्वया हयेगु कृपा तया दिल । थनं लुम्बिनी न्याक्वेति दु धाल । गाढाय् च्वना वने धकाः मनं तुनां अपाः चाहिला वनेमाः उकिसं लीं स्यना च्वंगुलि गाडा नं मवं धाल । अकिं सल भाडाय् कयाः गया वनेगु कोजित । जिपि मिजंतय्गु ला छुं खँ मदु, गबलें सलगय् मनंनिगुलि जिमि मां व जहानपि न्यासि हे वल । थाय् यासे बराबर खुसिचा धोदुइगु । खुसि धोदुल धाय्क जक मिसातयूत सल

गयेकाः खुसि छिकेगु याना । जिपि निम्ह मिजं मध्ये छम्ह न्हापा लाक वनाः खुसि छीगु, अले मेम्ह वारी तुं च्वनाः मिसातयूत निं सलच्यो सहित सल गयेकाः खुसि छिकेगु याना वया च्वना ।

छथाय् ला दुर्भाग्यवश न्हिलेला खवय्ला ज्वीक जिमि (लेखकया) मांयात छगू सुख मदुगु दुर्घटना जुल । खम्पा तकजक जाःगु खुसिचा, नाकं तब्यागु नं मखु न तचोकं न्ह्याना च्वंगु हे खः । जि न्हापा लाक हे खुसि छिनाः पारी मेपिनि प्रतिक्षाय् च्वं च्वना । जिमि मां सल गयाः खुसि छिना वया च्वंम्ह खुसिया दथुइ थ्यन । सलया तुति गाले लानाः ख्वाराक वंबले जिमि मांया बाम्ह नित्रुक्क छुट्टी । जिमि मां ल्होंगुलि लः मदु थाय् वारीपारी हे ला सल गय्के सलं कत-काय् थाकुगुली, उकिसं खुसिया दथुइ थथे जूवले ला सलच्योयात तचोकं थाकुल । मेपि सकलें हुररर न्हिल जिमि मांया हंसं थाय् तोतला, विचरा सलच्योया स्येंस्यें फूँ व चःति नाःनाः वल । थन थथे जुल धयां हानं लुम्बिनी थ्यनीथे च्वंकाः बाम्ह तकं भचा मयाःगु ताजाःगु मेगु खुसी धोदुल । थन ला सल गयाः नापं खुसि छिये मछि । उकिं लाकां तोःता सुरुवा जिको थमुआः सलच्योतय्सं लुकुं छिकाः पालापाः पार तरे याना बलं लुम्बिनी थ्यन । यातायातया असुविधां यानाः लेँ जिमिसं तचोकं दुख सिल । अथेसां—मेपि-निगु खँ जि धाय् मफु—शाक्यमुनियागु पवित्र जन्म-स्थान लुम्बिनीया दर्शन याय् दुगु सौभाग्य प्राप्त जूगुलि जिगु मननि प्रफुल्लित जू ।

थन राणातय् पाले नेपाल सरकारया पाखें छगू चिकिचा धंगु धर्मशाला दय्का तःगु दु, गुकिया वार्षिक खर्चयालागो कं० तका २५०) जक सरकार पाखें बिया तःगु दु हँ । हास्यास्पदगु खँ ला थ्व खः कि थुकिं अन च्वनीम्ह पाले छम्हसिगु हे थौकन्हेया जमानाय् बालाक प्रतिपाल जुइ थाकुइ । अले थुकिं

थन दर्शनार्थं वैपि यात्री तय्गु छु ग्वाहालियाय् फे ? थुकि हे अनयागु वास्तविक अवस्थाया अनुमानयाय् फु कि अन यात्रीतय् सुविधाया लागी गुलि तक प्रबन्ध व व्यवस्था दु अर्थात् छति महु । अन जक थुकिया सत्ता अन खुं डाकूया भय दु—थःगु नापं नय्-तिये-पुनेत ज्वना वनेगु माल सामान तनी धकाः च्छि मिखा फुति मयासे क्वाधकाः तयाः लिहां वय् मालीगु । थव छु विदेशीतय् न्होने राणा सरकारया बेइजतीया विज्ञापन मखुला ? थव धाय् माःगु महु कि भी नेपाली जनता ला राणा सरकारनाप तःदं निसं सुपरिचित हे जुयावया च्वंगु दु एवं राणातय् सं भी नेपालीतय् ला थिचेमिचे दवे याइगु ला इमिगु कुनीतिया न्हिज्या हे जुल धाय् । भी नेपाली जनता हे जक ला बौद्ध मखु । विदेशी बौद्धतय् सं, गुम्हसित लुम्बिनीया कष्ट दायक यात्राया अनुभव याइगु अवसर प्राप्त जुल ज्वी, छु धाइ ? थुकिया नं अत्याचारी राणातय् सं छुं भय काःगु खने महु । अकि हे ला गुलिसिगु लहाःआखलौं (हस्ताक्षरं) भरिपूर्ण ज्वीक यात्रीसफूरी लांया असुविधा व धर्मशालाया अवस्थाया विषये प्रतिवाद स्वरूप च्वया तःगु दयेकं राणा सरकारं कां व रुवांय् जुयाः थःगु पाले लुम्बिनीया पुनरुद्धारयाय् गुली छफुतिहे ध्यान मळ्वःगु । थनयागु वास्तविक दुरावस्था ला यात्री-सफूलि (Visitor's Book) आःतक नवानाः क्यंती । थव छु अबौद्ध राणा सरकारया बौद्ध प्रजा या पति उपेक्षा व अवहेलनाया द्योतक मखुला । बरु थःपि हे पतन जुया न्हना महुना वन, बौद्ध धर्म नेपालां लोप याय्गु साम्प्रदायिक कुकर्म थःपिनि शक्ति दत्तले लहाः लिमकाः । अकि हे लिपा हानं दुकया पराजय स्वीकार याय् माःसां निर्लज्ज मजुसे नेपाले च्वंपि पूज्य नेपाली भिक्षुपित देशं पितिनाः अन्तरराष्ट्रीय वदनाम कमे याःगु खः । फुक्क विदेशी बौद्ध यात्री तय्गु भयं थव छगू चिकिचा

धंगु धर्मशालासां व्यर्थे च्वया जक तय् त लिपा अनि-च्छापूर्वक दयेकूगु ज्वीमाः ।

सारनाथ, बुद्धगया व कुशीनगरया उन्नतिवस्थाया तुलनाय् भीगु लुम्बिनीया हीनावस्था लुमनी बले मन हे खिन्न जुयाः स्वकू क्वहाँ वं । गन उगु थासं उन्नतिया उच्च शिखरे थयनाः अन्तरराष्ट्रीय ख्याति प्राप्त यानाः संसारया सकल बौद्ध यात्रीतय् बुद्धया सन्देश न्यंकाः सुखशान्ति प्रदानयाना वयाच्वन, गन लुम्बिनी सकल थुपि यात्रीतय्गु दृष्टी क्वह्यं निकृष्ट दर्जाय् लाना च्वनाः महानताया प्रतीक व शान्तिया द्योतक जुयाः इमित प्रभावित याय् सत्ता लांयागु असुविधा धर्मशालायागु अव्यवस्था व हरेक विषययागु अभावं दुखित यानाः लिन छ्वया च्वन ।

अत्यन्त हर्षयागु खँ खः कि नेपालां बुद्धधर्मयात लोप यायेगु कुनीयते व दुष्प्रयासे कटिवद्ध जूम्ह राणा-शाहीया अन्त जुयाः नेपाले न्हूगु प्रजातन्त्र सरकार कायम जुल, गुम्हसरकार नेपाले विभिन्न धर्मावलम्बी-तय् लागी धार्मिक स्वतन्त्रताया लुखा चाय्का बिल । थव नव स्थापित प्रजातन्त्र सरकार कायम जुयाः दछि हे महुनि बले थुकि बुद्धधर्मयात सभक्ति हृदयङ्गम याना काल । थुकिया सजीव व ज्वलन्त उदाहरणया लागी नवीन नेपाल सरकारं बुद्ध भगवानया प्रधान शिष्यपि श्री सारिपुत्र व महामोग्गल्लानपिनिगु पवित्र अस्थि धातुया ससन्मान स्वागत याःगु व लुम्बिनी-यात धर्मोदय सभायागु संरक्षताय् लःलहाना व्यगु वर्णनीय व प्रशंसनीय जू । हानं नेपाल सरकारं लुम्बिनी-पुनरुद्धारया निमित्तो पथ निर्माण कोषे कं० तका १०,०००) या चन्दा प्रदान यानाः थव पवित्र थाय्या निरीक्षणार्थं सरकारपाखें खुम्ह सदस्यपिनिगु छगू समिति नं गठित जूगु दु, गुकिसं धर्मोदय सभा पाखें मनोनित अमृतानन्द भन्ते, महानाम भन्ते

व श्री मणिहर्षज्योति उपासकपि प्रमुख स्वम्ह, सरकारी कर्मचारी भैरवा व तौलीहवाया हाकिमपि २ म्ह व स्थानीय प्रतिनिधि १ म्ह नियुक्त जूगु दु । थव छगू उल्लेखनीय घटना खः कि परम्परा निसँ नेपालया गोरखा शासक वर्ग बुद्धपूजा याय् गुलि वञ्चित जुया चले जुया वया च्वंगु रितिस्थितियात तोथलाः सन् १९५१ स नेपालया अधिपति श्री ५ महाराजाधिराजा त्रिभुवन वीर विक्रम शाहदेवजुं आनन्द कुटी मायाः स्वांयापुन्ही खुन्हुया बुद्ध पूजाय महत्वपूर्ण भाग कया दिल । थव हे उपलक्षे श्री ५ द्वारा स्वांयापुन्हीयात राष्ट्रीय त्रिदा बियेगु हुकुम जूगु दु धकाः उबलेयाम्ह गृह मन्त्री श्री माननीय विश्वेश्वर प्रसाद कोइरालाजुं सकल बौद्ध जनता प्रसन्न ज्वीक घोषणा याना दिल ।

अन्ते धर्मोदय सभा, गुगु लुम्बिनी पुनरुद्धारया कार्यक्रम दयेकाः थुकियात शिघ्रातिशिघ्र कार्यान्वित याय् गुलि संलग्न व तत्पर जुया वया च्वंगु दु । थव सभां नेपाले बुद्ध धर्म प्रचारादि ठोसपूर्ण व रचनात्मक

अपलं शुभ ज्या जकमखु मातृभाषायागु नं अकथ सेवा यानाः देँ देँसं लोकप्रियता कर्म यानावया च्वंगु दु । प्रायः लया न्ह्यो जापाने जूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन (Buddhist World Conference) स सरकारी सहायताय थवया पाखें प्रतिनिधित छ्वःगु खः । शाक्य-मुनीया अग्रश्रावकपि श्री सारिपुत्र व महामोग्गलान-पिनिगु पवित्र अस्थिधातु नेपाले हयाः वंगु देँ नेपाली जनतायात बाँलाक दर्शन बीयेगु व पूजा याय् गु श्रेय नं थुकियात हे प्राप्त जूगु खः । आः नं लुम्बिनी पुनरुद्धार-या महान कार्य थुकियात नेपाली जनतायागु जक मखु विभिन्न देशयापि बौद्ध जनतायागु नं सहानुभूति, सदभावना व सहयोग प्राप्त ज्वी धयागु विश्वास दु । भारतं अशोक-थामे कया तःगु धर्मचक्र व सिंह-रुत्राः यात राष्ट्र ध्वजाय व राष्ट्र मुद्राय कथहथे महत्वपूर्ण थाय् बिया बुद्धधर्मयात थःनाला काःथें अनुकरण यानाः विश्व-शान्ति याइगु विशेष थःम्ह हे बुद्धया धर्मयात गर्वपूर्वक थःनाला काइधयागु पूर्ण आशा दु ।

लुम्बिनी

या

गौरव

—श्री भरत सिंह उपाध्याय

“लुम्बिनी-लुम्बिनेय जनपद”—भगवान बुद्धया जन्मभूमि खः । भगवान बुद्ध थुगु संसारे बिज्यात, परन्तु छुं हे स्थान वसपोलया थःगु मजू । वसपोलयात छुं हे वस्तुया म्ह बा मगा धयागु खँ मखु । तर ज्ञानीं फुक्कं च्याना च्वंगु मिथें खन । अकिं वसपोलं छुं पिनेयागु वा दुनेयागु वस्तु थःगु याय् मफत हानं आत्माया रूपे नं काय् मफत, “जि” व “जिगु” याय् मफत । खुदँ तक कठिन तपस्यायाना तिनि वसपोलयात व सत्य पावे जुल गुकी शीतलमय, प्रकाशमय, अच्युत, ध्रुव तथा अद्वितीय क्षेम-रूप दु

हानं गुकी थव हे जीवने द्रहाँ वने फु । पीन्यादँ तक अमृत-वर्षा याना व ज्ञानी निर्वाण जुल । गथे आकाशे बवया ज्वीपि भंग तयसं थःगु छुं चि तोःता वनी मखु । लखे लालकया च्वनीपि जलचरं थःगु गतिया छुं चि दय्का वनी मखु । अथे हे तथागत अनुपाधि-शेष-निर्वाण धातुस प्रवेश जुया बिज्यागु खः । गुखुन्हु चान्हे तथागतं ज्ञान प्राप्त याना बिज्यात हानं गुखुन्हु चान्हे तथागतं निर्वाण प्राप्तयाना बिज्यात अबले वसपोलं छुं हे वस्तुया विषये थव बिचायाना विमज्या कि “थव जि खः,” “थव जिगु खः” वा “थव

जिगु आत्मा खः।' अस्पर्श योगी जुया बिज्याम्ह वस-
पोर्ला ज्ञान रूपी गुंई थंहा बिज्याना, च्चकाय् दना
दुःखी जनतापिं बिचे बिज्याना स्वै बिज्यात थःगु
रुवाउंगु किपालुं इमित सान्त्वना बिया बिज्यात तर
अस्पष्ट, अलिप्त, तथा अकिंचन। उम्ह विरागी महा-
पुरुषया जन्मसम्बन्धित जूगुया निरिति हे लुम्बिनी
संसार भरया सत्य-गवेषिपिनि पूज्य तथा दर्शनीय
थाय् जूवन। पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण प्यंगू दिसां
साधक थन वया च्चन हानं वसपोल शास्ताया वन्दना
याना च्चन। इमिसं लुमंका च्चन—“थन तथागत
जन्म जुया बिज्यागु (इध तथागतो जातो'ति)
थन भगवान बुद्ध जन्म जुया बिज्यागु। (इध भगवा
जातो'ति) हानं इमिसं थथे धाई बले इमिगु मने
वैराग्यं नं थाय्का। इमिगु चित्ते निर्मलता द्वहां वै
तथा जीवनया असारता एवं क्षण-भंगुरताया ध्यानं
इमिगु चित्त विवेक तथा शम पाखे ढलके जुया च्चन।
बदि थुलि मजूसाला लुम्बिनी तथा संसारया मेगु
थाय्या अन्तर हे मन्त नि। लुम्बिनीया गौरव मेगु
तीर्थया महात्म्य थें मखु। सत्यान्वेषिपिनिया लागी व
दर्शनीय जू, छाय् धासा व वैराग्यप्रद (संवेजनीय)
थाय् खः। 'थन तथागत जन्म जुया बिज्यात' थव
विचारं हे वैराग्य उत्पन्न याना बी, तथा वैराग्यं सुख
बी। अकिं घयातःगु दु “बुद्धपि उत्पन्न ज्जीगु सुख-
कर खः' (सुखो बुद्धानं उप्पादो)। राग रहित
चित्तया प्रश्रद्धि भोत लुम्बिनी प्राप्त जू। अतएव व
संवेजनीय थाय् खः। थव थें हे जागु मेमेगु आपा
संवेजनीय थाय् भीत बुद्धजीवनी नाप मिलेजूगु पावे

जू। गुगु साधक व मुमुक्षुपिनि सर्वस्व खः। थुकी स्वंगु
मुख्यगु दु। गथे :—

गनं सम्यक् सम्बुद्धं बुद्धत्व प्राप्तयाना बिज्यात,
“बुद्धगया,”

गनं सम्यक सम्बुद्धं धर्मचक्र प्रवर्तनयाना बिज्यात
“सारनाथ”

गनं अनुपादिशेष निर्वाण जुया बिज्यात
“कुशीनगर”

असंख्य ज्ञानी पुरुषपिसं थन वना वसपोल शास्ता-
या वन्दना यागु दु। थौं नं याना च्चंगु दु हानं गबले
तक सूर्य व चन्द्रमा दै याना वं च्चनी। अशोक जुजु
नं थन भाया विनम्र जुया दिह। संसारया सम्भवतः
दकले ज्ञान गवेषी महामती भिक्षु युआन् च्वाड् नं
थव हे थाय् स्वेया लागी द्वलांशो मील, मरु-भूमि तथा
पर्वत माला पारयाना थन बिज्यात। गुम्हसित ज्ञान
मालाच्चन तथा गुम्हसित सत्य मद्यकं मगाना च्चन
इपि थौं नं थव थासे वै च्चन। शान्ति व ज्ञान मापि
गबले हे तथागतया थाय् वना असन्तुष्टं लिहां वःपिं
नं महु लिहां नं वै मखु। लुम्बिनी, वैराग्यपद थाय्या
रूपे थौं थव हे सन्देश हला च्चं च्चन। “थन तथागत
जन्म जुया बिज्यात”—मनयात गुली च्चे थय्केगु
विचार खः। गुम्हसित बौद्ध-धर्मया लुं भती ज्ञान दु
इमिसं ला देवदह सुत्त (मज्झिम-१।१) या पाना नं
लुमंके माली। गुकीया उपदेश भगवान बुद्धं लुम्बिनी
याना बिज्यागु खः। भूगोल व इतिहासया अनुसंधित
विद्यार्थीपिसं ला मेमेगु खं नं विचार याई। तर वई
बौद्धिकस्तरयागु हे ज्जी। वस्तुतः “संवेजनीय ठान”
थव निगू शब्दे लुम्बिनीया सम्पूर्ण गौरव उद्घाटित
याना बिया।

चवसापासा

१०७०

लुम्बिनी—उद्यान

श्वनां काय् मात्रं हे बुद्धया जीवनी स्यूपिसं शाक्य-
मुनि बुद्धया जन्मभूमि धका लुमंका मकासं
चवने फै मखु । उर्रोक्त बुद्धयाजन्म जूगु थाय् मामुली
मखु, असाधारणगु महाउत्तम पुण्यभूमि धासां लुं
अत्युक्ति खँ ज्वी मखु । कारण लोके बुद्धया जन्मभूमि
जूया निति उथाय् तक प्रभावित्गु लुम्बिनी उद्यान खः
कि सुं गुह्य साहित्यकार इतिहासज्ञपिसं बरु स्वर्गया
दर्शन याय्गु उत्सुक मयाय्फु, तर बुद्धया जन्म स्थान
यात दर्शन याय्त् सुदूर—लौका, बर्मा, श्याम, चीन,
जापान, मंगोलिया लहासा, आदि देश देशान्तरया
बौद्ध जनतापिसं थन थ्यंक नं देँ देँसं अनेक मार्गया
कठिनतायात वास्ता मतसे श्रद्धापूर्वक दर्शनार्थ-नेपाल
माताया सु-पुत्र विश्व विख्यात जगतगुरु महाकारुणिक
भगवान बुद्धया जन्मभूमि स्वो मवोसें मानवया मने
लूमदंगु उत्तम बुद्ध तीर्थ मध्ये प्रथमगु पुण्यभूमि
लुम्बिनी उद्यान धका विश्वे फैले जुया च्वंगु सुप्रसिद्ध
थाय् जुया च्वन ।

लुम्बिनी धैगु थाय् श्व हे भी नेपालदेया पश्चिम
तराई खण्डे जुलसां थौं अद्यापि भग्नावशेष स्मारक
चिन्ह स्वय्गु बिहार मंदिर अशोकस्तम्भादि विद्यमान
जुया च्वंगु पूवे घटना खेत दिन गुह्य नेपाल पुत्र
सिद्धार्थ कुमार खः वसपोल नेपालया छह्य सुपुत्र
मानवरूपे-राजाशुद्धोदनया अग्रमहेसी महामाया देवी-
याकोखं लगभग् नीन्यासदेँ न्हापा लुम्बिनी उद्याने
जन्म जुया विज्यात ।

बुद्धया जन्म वैशाख स्वांयापुन्ही खुनु धका लोक
प्रसिद्ध दिन मध्ये छगू महानगु दिन जुया च्वन
धाय्माः । गुखुनुया दिने लुम्बिनी वने बुद्धया जन्म
जुया विज्यात व दिने जुलसां-ब्रह्मा इन्द्रादि देवतापि
थ्यंक नं दर्शनार्थ विज्याना सेवाया रूपे उपस्थान

लेखक—भिक्षु सुबोधानन्द

याय्त् अप्रसर जुया थःगु कर्तव्य पालन याना
विज्यात । श्व बुद्धया लुम्बिनी जन्म जूगुया महा-
उत्तम दिन जुया वन । व हे नीन्यास देँ न्हापा जूगु
घटनायात विश्वे स्मारक रूपं देँ छक वैशाखपुन्हीया
महोत्सव बौद्ध जगते माने याना वै च्वंगु खः, तथा
भी नेपाले नं नीदेँ नीन्यादेँ न्हापा अप्रकटरूपं माने
याना च्वंगुली, पुन करिव नीदेँती दत ज्वीमाः देँ देँसं
थुगु महादिन स्वांयापुन्हीयात स्वदेशया श्रद्धालु
सजनपिसंनं क्रमश थुगु दिने जन्मदिन माने याना वै
च्वंगु खनेदु, देँ बदेँ निसं वर्तमान नरेश भी श्री ५
महाराजधिराज प्रमुख सकलदेश वासीपिसं देशव्यापी
बुद्ध जन्मदिवसया घटना कया उत्सवमाने याय् दुगु-
या श्रेय हे लुम्बिनी बुद्ध जन्म जुया विज्यागु या
स्मारक खः । आशा दु थुजागु हे रूपं गुणीपिगु गुण-
यात सिरे छुना अप्रमादि जीवनया महत्व सीका, बुद्ध
यागु व भी छगू हे जन्मभूमिया नाता तथा वसपो-
लया सदुपदेशयात नं थःगु हे याना वसपोलां केना
विज्यागु विश्व शान्ति जीवनया आदर्श धर्म अहिंसा
सत्य, शील मैत्री, करुणादि बृद्धियाना थःथःगु परम
कर्तव्य व जन्मया सार्थक ज्या खः धैगु भापा भीसं
नं बुद्ध भगवानया अनुयाइ जुया शुद्ध बुद्ध-धर्म पालन-
याना जीवन हनेगु देशवासी दाजु किजा, तता केँहे
पिनीगु नं महा उत्तम कार्य भालपे माल । कारण गुह्य
बुद्ध शाक्यमुनिया हित उपदेशया शिक्षांयाना सुदूर देश
देशान्तरेया कुने कुने थ्यंक च्वंपि बौद्ध दाजुकिजापिसं
भीसं मस्युगु बुद्धया सत्उपदेश यात थौं अद्यापि थःगु
देशया शिक्षा धर्म सदाचार शीलादि गुण धर्म याना
कया थःथःगु देशयात शुद्धाचरणं चारित्र वारित्र
शीलादि गुणधर्म स्वर्ग तुल्यया आनन्द अनुभव याना
(बाकि ६३ पृष्ठे)

लुम्बिनी व नेपाल

—श्री कुलधर्म रत्न एम० ए० (कमर्स) बी० एल०

गुरुजु,

“जय नमो श्री बुद्ध भगवान लुम्बिनी वनस विज्याक.....”

आकाशनं स्वानं वागायकाव आनन्द रसन विज्याक.....” थव भीगु प्राचीनगु म्ये हे प्रकट या लुम्बिनी व नेपालया स्थिति । धार्थे धाय्माल धाःसा संसारया समुद्र पारीच्वंपिं बौद्धतयत्ला लुम्बिनी हे नेपा खः । नेपाल हे लुम्बिनी खः । हाले हे कोलम्बो भाया लिहां भाग्द छम्ह पासां जित कन कि वेक अन कोलम्बोया होटले वंबले लिफत (=विजुलिया स्वाने) चले यार्दपिसं वेक थाहाँ कहाँ जुक पत्तिकं वेकया म्ह

लेखक

थिया भागीयात हँ । छाय् धाःसा वेक श्रीबुद्धभगवान

(६२ पान्ना नापं वोगु)

कैचन, व स्वयागु प्रभावं धासा-भीहे नेपाल देशया लुम्बिनी उद्याने लगभग थनी नीन्यास दँ न्हापा जन्म जुया विज्याह्य—जगतगुरु धर्मया नेता देशया शिरोमणि, शान्तिपथ दर्शक या अद्वीतिय महापुरुष बसपोल भगवान बुद्धयागु हे विश्व सेवा प्राणीमात्रया हित कार्य असीम मैत्री करुणा-दया यागु छगू विश्व-व्यापी भातृ प्रेमया तःधंगु तोःता विज्याह्य शाक्यसिंह बुद्धया महाकरुणां हे खः ।

स्वयादिसँ मेमेगु देशया बौद्ध जनतां गुलि बुद्धोप-देशयात गौरव तथा बसपोल बुद्धया-धर्मयात जीवन-या शिक्षा लीपु भालपा थःगु याना जीवने हनायंका बुद्धया नातां लोके उच्चा श्रेणी थ्यंकः वना च्वन, खेदया खँ भीत थव खः किः—वया विपरित बुद्धया जन्मदेशे च्वनापिं भी जक छाय् प्रमादिजुया न्ह्योवेका च्वनेगु ? दनादिसँ दाजुकिजा तता तहकैपिं कयादिसँ बुद्धया हितकर अहिंसा, शीलादि शिक्षा यात भीगु देशया परम धर्म भापा थःगु हे खः सुं विदेशया धर्म

मखु, शाक्यसिंह बुद्ध भी नेपाल माताया सुपुत्र खः वसपोल अनन्तकालानिसँ भिगू पारमिता धर्म पूर्ण यायां बुद्ध जुया शान्ति धर्म केना विज्यागु विश्वमैत्री शिक्षा नं भीगु हे स्वधर्म नेपाल देशवासीपिंगु खः धैगु मने तथा थौं निसँ हे बुद्धया शरणे वना धर्म थःगु याना, पापा चरण तोःता विश्व भातृ प्रेमया शिक्षायात गुह्य नेपाल पुत्र बुद्धं बिया विज्यागु खः उगु शान्ति सन्देश थःथःगु हृदयनिसँ प्राणिमात्रया हृदये न्यंकनं बुद्धधर्मया जः खेका शान्ति वीत छिकपिं नं सहायक ज्वीत भासँ । ग्वाहाली बियादिसँ, भी मुनेगु थाय् धर्मोदये खः । थव संक्षिप्त लुम्बिनीया चर्चा यायां विश्व विख्यात नेपालया शिरोमणि संसारयात शान्तिया जः खेका विज्याह्य नरसिंह शाक्यमुनि बुद्धया सन्देश प्रचारार्थ भीपिं अग्रसर ज्वीनु, नाप नापं लुम्बिनी उद्यानया बुद्धरश्मी हानं छको विश्वे प्रज्वलित याना बीनु ।

प्राणीमात्रया सुखी ज्वीमाः ।

या जन्म भूमिं भ्राम्ह जुयानिति खः । थुकिं हे सी दु
लुम्बिनीया प्रति बौद्धपिनि गुलि श्रद्धा दु ।

श्रद्धेय उपगुप्त नापं अशोक लुम्बिनी विज्यात
१,००,००० असर्फी थव देशया मनूतेत बी धुंका छग
स्तूप(थां) थना लिहाँ विज्यात । थव खँ पर्सीभल लाय-
ण्डनया 'नेपाल' धैगु सफूती पहिला अध्याये न्हेगूगु
पौली च्वैतःगु दु ।

भी नेपालीत जक मखु फुक्क देशया बौद्धत "थव
स्तूप थना दीगु लागी" जुजु धर्माशोकया कृतज्ञ
ज्वीमा । कारण लुम्बिनीया भग्नावशेषस थव स्तूप
लुया बल तथा थव हे स्तूपे च्वयातगु लिपि हे भीसं
श्री भगवान बुद्धया जन्म स्थानया पत्तालगे याय् फुगु
खः । आतलों अन व थां (=स्तूप) दनि ।

तर थव हे थांया न्होनेलाक सुश्री महामायादेवी
भगवान बुद्धयात जन्म बी विज्यागु दृश्य दुगु लोहँया
मूर्तियात थौं कन्हें अनया ग्रामवासीपिसं रुमनदेवी
धका पूजा याना च्वन तिनि । हर्षया खँ खः कि
जापानया बौद्ध तय्गु अनुरोधे भूतपूर्व प्रधान मन्त्री
चन्द्र शम्शेरं थन पशुबली बीगु चलन यात मद्यका
बिल । अन छगू सरकारी सत (=धर्मशाला) व जा
के नकेगु सरकारी बन्दोबस्त दु ।*

तर संसारया स्वप्नय् छबो (१) या सिनं अप्पो
मन्हुतय्गु थव पवित्र तिर्थस्थानयात थुलि बन्दोबस्तं
मगा । लुम्बिनी बौद्धतय्गु लागी उलि हे महत्वपूर्ण
गुलि कि क्रिस्तानतय्गुलागी पाले स्तार्इन अथवा मुस-
लमान तय्गु लागी मका ।

१९४६ सन्स लुम्बिनी वनेगु भाग्यला बले अन
धर्मशालाय् तैतगु यात्रीतय्गु सफूती (Visitor's
Book) थासेथासेयापिं बौद्धतय्सं अनया लँया
अध्ययस्था व तकलीफया बारे च्वया तगु खना ।

स्थविर धर्मालोकं धै विज्यागु दु कि आः थौं कन्हैया सर-
कारया पाखे यात्रीपिन्त नय् त्वनेगु बन्दोबस्त मंत ।— सम्पादक

जि नं अनया लँया तकलीफ याकनं हे मदेके माल धैगु
थःगु विचार च्वया थका । तर आत्तकं व लँ देके
धुं'कूगु न्यने महु । हर्षया खँ खः नेपाल सरकारं थव
लँ दय्केत रु १०,०००) व लुम्बिनी सुधार याय्त
छगू कमिति दय्का दिल धैगु न्यना । थव कमिति सर-
कारी व गैर-सरकारी तय्गु संयुक्त सदस्यतां ज्या
चले याई धागु नं न्यना । धर्मोदय सभाया निरन्तर
उद्योगया फल स्वरूप हे थुलि बन्दोबस्त जुया वोगु खः ।
आःफुक्क नेपालीं थव लुम्बिनी सुधारया ज्याय् लगे
ज्वी माल ।

दकसिवे न्हापां हे छगू पकागु लँ नौतनवा स्टेशनं
लुम्बिनी तक दय्के माल । अनंलि लुम्बिनी दुगु
धर्मशालायात तःधंका अनया यात्रीपिन्त सुबिस्ता
बीगु बन्तोबस्त याय् मा । छगू अस्पताल व स्कूल
छगू नं खोले याना अनया जनतातय्त शिक्षा बिया
लुम्बिनी महत्व थवीका बी माल । बिस्तारं लिपा
मोटर सर्विस तथा होटेल दय्का बी फत धाय्व जा
देशया कुंकुनामं थन मनूत वई । अकिं याना नेपाल
या गौरव जक मखु नेपालया यात्री उद्योग (Tourist
Industry) समेत दया अनया जनतापिनि थाय्
नं बढे जुया वई । धर्मया ज्या नाप नापं व्यवसाय
(=कर्म) या नं उन्नति ज्वी । अज्ज थव थाय्या
विकाश बाँलाक याय् फत धाःसा थव छगू नेपालया
विदेशी मुद्रा (Foreign Exehange) कमाय्
याय्गु थाय् नं जुया वई तिनि ।

नौतनवाय् लांकायागु छगू विश्रामागार नं दु ।
थन जि नं चच्छी च्वने धुन । तर पति न्याइगु व
नय्गु बन्दोबस्तया अभावं याना चच्छी नं साप ताहाक
जूगु थौं तकं लुमंनि । तथापि लांकाथें जागु समुद्र पारगु
देशं निसें बया थव तिर्थस्थानयालागी थुलि परिश्रमयाना
यात्रीपिन्त थाय् जूसां बिया च्वन । भगवान बुद्धया
जन्मस्थानयापिं भी नेपालीतय्सं ग्व छु बियागु दु ?

नौतनवां दके सत्तिगु तथा गोस्वरा दुगु मोटर वंगु बस्ति भैरवा खः । थन छगू विश्रामागारला यात्रीपिनि-
लागी अवश्य दय्मागु खः । विश्रामागार पत्ति नय्गु
त्वनेगु तथा सुविस्तां घनेगु बन्दोवस्त दय्मा । भैरवां
न्हापाला लुम्बिनी उद्यान तकं मोटर वने ज्यगु लं
दुगु खः । तर आः लं दथुई ता सेना च्वंगु मदय्कूगुलि
अनं मोटर चले मजुगु हँ । आः अकिं लं व ता नं
याकनं देके माल । मखुसा थासेथासे खुसी छिना वने
माः । थुकिं तापाकनिसें वैपिं यात्रीपिन्त गुलि विपद
ज्वीगु खः थव जा सकसिनं अनुमान याय् फुगु हे
खं खः ।

खालि यात्रीपिनिगु कष्ट दूरजक याय्वं हे नं थनया
ज्या सिबल नं धाय् मज्यु । छाय् धाःसा थनया जगात
भुया सोल धासा बुद्ध-धर्मया एतिहासिक प्रश्न यको
हे हल जुया वय् फु । पर्सिमल लायन्डन्यां 'नेपाल'
धैगु सफूती ११ छगूगु पृष्ठे थथे च्वैतगु दुः—“न्हापा २
बुद्धधर्मया बारे हल मजुया च्वंगु-प्रश्न हल याय् फैगु
बस्तू निश्चय नं थव आखिरी आशा— थव लुम्बिनी
नेपालथा चिकीधंगु वास्ता किस्ता मयासे तैतगु हं
चाय् दै धैगु प्रमाणित याय्त अनेक बस्तू लुई धुंकल ।”

आः थव लुम्बिनी केव गुकथं लुया वोगु खः थव
खं नं थव हे सफूती ३ व ५ पृष्ठे च्वया तैतगु दु—
“प्राचिन बस्तु शास्त्र (पुरातत्व शास्त्र) या इतिहासे
शायद् दकसिबे अजुगतिगु संयोगं हे सन् १८६५ स
डाक्टर फुहरर धैम्ह छम्ह पुर्लांगु बस्तु मुनीम्हसिनं
थव तनाच्वंगु थाय् लुईकूगु खः । थव थां बादशाह
अशोकं गौतम जन्म जूगु थव थासे दय्का थकूगु
खः । सन् १८४६ स डाक्टर फुहररं निग्लीवया लिक्क
नागलि सागरया सीथे कोनागमण धयाम्ह पौराणिक
व न्हापायाम्ह बुद्धया निर्वाण स्तूप लुईका धका जाहेर
यागु खः । धार्थेव बादशाह अशोक क्रिस्तानी सम्बत्
२५० दँया न्ह्यो बिज्यागु खं चोयातःगु गोलागु थां

लुईका थकूगु खः । वैगु अन्वेषण जारी हे याय्त व
निग्लीवया पालपाया बडा हाकिम जनरल खङ्ग
नापला वयत वैत परमाङ्गि जुल । संयोगं थव नाप
लाय्गु ज्या निग्ली व धैगु थासे मजुल । बडा हाकिमं
थव पुर्लांगु बस्तु जम्मा यार्ईम्ह डा० फुहररयात दोर्सा-
घया स्टेशन भगवन्तपुरं छगू माईल उत्तरे निग्लीवया
१५ माईल पूर्व-दक्षिण पूर्वस पाडेरिया धगु थासे नाप
लात । वयां सर खुनु सन् १८६५ या पहिला दिस-
म्बर खुनु जनरलया क्याम्पा लिक्क आसपासस च्वंगु
बुँया लेबिल (=माथं सिबे थाहावोगु छगू भाले छगः
हे लोहतं दय्का तःगु छगू तगोगु अशोकया थां लुया
वल । थव थां भग्नावशेषया पुचया नं दुने ल्हाना
च्वंगु जुया च्वन । अकिं तःगु मछि फोद् क्वे तक्क
चाम्हुया वां छय् धुसेलि जक अशोक आखः खने दत
अले राजकुमार गौतम बूगु थाय् लुम्बिनी क्या खन
धैगु दकसिबे न्हापायापिं बौद्ध यात्री पिनिगु व बंशा-
वली च्वपिनिगु पक्कागु बयानगु थाय् थन हे खः धैगु
चिं दुगु हे खः धैगु पुरा सी दत । आखः थुगु रूपं
च्वया तल—“द्योपिनि योम्ह पियदस्सी जुजु राज्या-
भिषेकया २० दँ दसेलि थः हे थन वया थुकथं धया
बिज्यात 'शाक्यमुनि बुद्ध थन जन्म जुया बिज्यागु
खः । 'अले वसपोलं छगू लोहया चोकाय् च्वंगु सल
व लोहँया थां देके बिल । गुकिं थव घोषणायात “थन
भगवान बुद्ध बूगु खः ।”

लायण्डनं च्वया थकूगु दु - “आसपासे च्वंगु
भग्नावशेषया अनुसन्धान याय्गुली आत्तक छुं
कुत यागु मदु खालि डाक्टर फुहररं थव थांया हाक
व क्वे गुकथं थनातःगु धैगु धका सीकेत थांगा जग
भतीचा म्हुगु दु ।”

“भतीचा उखे दक्षिणे बौद्ध अधिकारिवर्ग तय्गु
भनाई अनुसारं महामायां मचा (बुद्ध) बूईके न्ह्यो
मोल्हूगु फुखु धागुया भग्नावशेष दु ।”

चव्य च्वयातःगुलि बाँलाक हे सी दु कि थ्व लुम्बिनी केबे म्हुईगु ज्यायात धाःसा आपालं पुलांगु वस्तु लुया वै तिनि । गुकि प्राचिन कला बारे जक मखु भगवान बुद्धया जन्मया बारे नं आपालं प्रमाण व शिक्षा दैगु सामाग्री जूवनी । थुगु बारे नेपाल सरकारया पुरातत्व [अर्कि ओलाजिकल ARCHAEOLOGICAL] विभागं नं ध्यान तय्मागु खः ।

थ्व लुम्बिनीयात बौद्धतय्सं आः जक मखु न्हापां निसें हे महत्व बियावं वयाच्वंगु खः धैगु नं लायण्डनया सफूती ७ पृष्ठे च्वयातःगुलि सी दु—“च्यास हँ लिपा सुयान चाङ्ग थ्व धासे वया संयोगं च्वल कि थ्व थामे मल जूगुलि चर्के जुल अले सल थांया च्वकां कुतुं वल ।” हानं ६ पृष्ठे च्वया दीगु दु—“भि च्याला न्ह्यो सुं बर्मायापि यात्रीतय्सं लुंया तबक थन तिका थकल ।”

नेपालयात लुम्बिनीया महत्व गुलि दु थ्व नं लायण्डनया सफूया भूमिकाय् च्वया तगुलि हे सी दु “संसारे नेपाल छु कारणं प्रख्यात जुल थ्व खँ धाय्ला थाकु खः ।... गुम्हसियां विदेशीत दुत मकागुलि हे कौतुक या ।... गुम्हसियां थनया मन्दिरे पूजाय् बौद्ध व हिन्दु धर्मया सम्मिश्रणे दिलचस्पि तल । तर आपालां सित-व परिपूर्णपि फुक्क देशया करोडौं बौद्ध तय्सं ला भगवान बुद्ध जन्म जूगु दसु स्वरूप सदांया लागि अशोकं थना थकूगु थां दुगु व तजागु वै दुगु निस्तब्ध भाडीं हे नेपाल प्रख्यात जुल ।”

थुजागु लुम्बिनी थ्व २० शताब्दी नं विदेशी यात्रीत वय्त मागु सुविधा, थनया प्राचिन वस्तु व इतिहासया सामाग्री लुईकेत अनुसन्धान तथा अन्वेषण मदया च्वंगु नेपालया तःधंगु दुर्भाग्य खः ।

जुजु अशोकयात धन्यवाद बियालि डाक्टर फूहररयात नं भीसं धन्यवाद मव्युसे च्वने मफु । छाय्

धासा वसपोलया हे मेहनतं थाना थ्व अशोक-स्तंभ लूगु खः गुगु स्तम्भे ब्राह्मी आखलं थथे च्वया तःगु वसपोलं फुक्कसितं केन—“देवान पियेन पियदसिन लाजिन वीसति वसाभिसितेन अतन आगाच महीयिते हिद बुधे जाते सक्यमुनी’ति सिला विगडभी चा कालापित सिला थमे च उसपापिते हिद भगवं जाते’ति लुम्बिनी गामे उबलिके कटे अठ भागिये च ।”

जुजु धर्माशोक व विद्वान् डा० फुहररं लं क्यनाथके धुंकल । भीसं थ्व लांयात बाँलाक भिक्र दय्का फुक्क सियालागी थ्व लुम्बिनी केब धाथें हे लूगु तःधंगु बाँलागु केब दय्केगु नेपालया जक मखु विश्वया हे अति सुन्दर अति शान्ति, अति शिक्षा प्रदगु केब थ्व थ ज्वी मा ।

थुकीया लागि महामाया देवी मोल्हूगु पुख सफायाना फुक्क यात्रीपिनि मोल्हुई मास्ति वैकथं यच्चुकेगु, आसपासे स्यना च्वंगु स्तुप जिर्नोद्वार याय्गु व लुम्बिनी केब नं लुम्बिनी वन-केब धाय् लवय्क भिभिगु बाँबाँलागु सिमा स्वांमा पिना अज छगू बुद्धया सन्देश सकसिनं सीगु रूपं सफू कुठी (लाईन्नेरी) छगू प्रचार विभाग नं स्थापना याय्माल । गुकि कि “रूमन देवी” “रुमीन देई” नामं देवी पूजाया अन्ध भक्तियात छले छवया भगवान बुद्धया जन्म स्थान लुम्बिनी हे थन खः धैगु खँ अनया आसपास गामेच्वपि जनसाधारणं नं थः सियेमा । थ्व छगू तिर्थस्थान जक मजूसे थन छगू भगवान बुद्धयागु “अहिंसा परमो धर्म यतो धर्म ततो जय” धैगु ज्ञानया मूर्तिया प्रचारया केन्द्र नं थ ज्वीमा । कारण हिंसा व प्रतिहिंसा वै जुयाच्वंगु थ्व संसारया आःयात दकसिबे माःगु वस्तु थ्व हे खः ।

अशोकं खंगु लुम्बिनी —

— भदन्त शान्ति भिक्षु

थौंया लुम्बिनी स्वया न्हापायागु लुम्बिनी म्हसीके
अःपु मजू । सिद्धार्थ-जन्म जूवले महामायां गुगु
शाल-सिमाया क्यातुगुकच्चा बः कागु खः व थौं
मदय् धुंकल । व शाल वन नं मन्त, गुगु शाल-वने
महामायाया ल्हातं थीमात्रं छमा शाल-मां थःत धन्य
समभे जूगु खः । थौं उपिं देवतापिं नं मदय् धुंकल
गुपिं सिद्धार्थया जन्म महोत्सव स्वया आनन्दे थःत
थःम्हं लोमंका छवपिं खः । थौं व शीत तथा उष्ण
जल-धारा नं मदय् धुंकल (सुनावने धुंकल), गुगु
आकाशं सिद्धार्थयात सुख बीया लागी वृष्टि जूगु खः ।
मस्यु, व तुं थौं गन भूमिया दुने सूवन, गुगु सिद्धार्थ-
या समये उत्पत्ति जूगु खः । वथे व हे लखं गुलि
मनूत पवित्रयागु खः उगु समये शीतल, मन्द, सुगन्ध
फसं जगतयात मोहितयागु खः । आः अकिं दुखी-
पिनिगु करुणा-सःले मिले जुया पवनस्कंधं माला
पिकाय्गु हे असम्भव ज्वी धुंकल । अहो ! लुम्बिनी-
या व दिन धात्थे हे पवित्रगु खः, व रात्री धात्थे पुण्य-
वती खः, तथा उखुनु वहनीया नाय चन्द्रमाया बयान
सुनां याय् फै गुम्हसिनं विशाका-सहित नकतिनि
जन्मजुया विज्याम्ह सुगतयात दर्शन यात । छु उखुनु
वा उखुनुया वहनी अथे मखुसा उखुनु वहनीया
नायो चन्द्रमा हानं प्राप्त याय् अःपुला ?

पवित्रगु लुम्बिनीया मुले गन तथागतया स्मृति
अने अनेगु भावं सुला च्वंगु खः । मस्यु, गुलि श्रद्धालु
नर-नारीपिसं थःगु मिखां स्वया थःगु नुगले थाय्
बिल ज्वी । लुम्बिनीया रेणुकण यदि म्वाना उमि
भक्त पिनिगु वर्णन याना यंकूसा धात्थे हे युगं युग
बिते ज्वी । तर वर्णनया थाःगा काय् फै मखु । तथा-
गत परिनिर्वाण ज्वी धुंका छगू शताब्दी लिपा, उपिं
हे भक्तपिं मध्ये छम्ह भक्तं लुम्बिनी वता थःगु श्रद्धा

लेखक

समर्पण यात । वंयागु इच्छा दु कि लिपायापिं जनता-
पिसं थ्व थाय्या अनुकरण याय्मा । अकिं हे उम्ह
श्रद्धालुं धर्मलिपि अने-अनेगु छातं लोहते च्वका भीत
तोःता थकल । धर्म लिपिया स्थापक, तथागतया
अनन्य भक्त, धर्मराज अशोकं लुम्बिनीया दर्शनयाना
थःगु धर्मशिला लेख तोःता वन । उगु लेखे धया
तःगु दु—

मूल लेख

[न्हापायागु धो] देवानपियेन पियदसिन लाजिन
वीसति वसाभिसितेन
[निगूगु धो] अतन अगाच महीयिते हिद बुधे
जाते सक्य मुनीति
[खंगूगु धो] सिलाविगडभी चाकालापित सिला-
थमे च उसपापिते
[खंगूगु धो] हिद भगवं जाते ति लुंबिनिगासे
उवलिके कटे

[न्यागु घो] अठ भागिये च ।

पालि पस्वित्तन

[१] देवानं पियेन पियदस्सिना रज्जा वीसति-
वस्साभिसित्तेन

[२] अत्तना आगम्म महीयितो इध बुद्धो जातो
सकयमुनीति

[३] सिलाविक्रतभित्ति च कारापिता सिला-
थम्भोच उट्टपितो

[४] इधु भगवा जातोति लुम्बिनी गामो उव्व-
लिको कतो

[५] अट्ट भागियो च ।

अनुवाद

देवतापिनि योम्ह प्रियदर्शी जुजु राज्याभिषेकं
नीदं दुबले थःहे थन भाया पूजा याना दिल । छाया
धाःसा थन शाक्यमुनि बुद्ध जन्म जुया विज्यागु
खः । तथा प्यरुरं लोहयागु पखा दयका शिला
स्तम्भ प्रतिष्ठा याका दिल छाया धाःसा थन भग-
वान् जन्मजुया विज्यात हानं लुम्बिनी-गां करहीन
(free of tax) तथा अष्टमांशभागी याना दिल ।

अशोक लुम्बिनी बने भाया पूजा याना दिल
धयागु खँ इति कृत्या बाखँ खः । तर काव्य भाषाय
थुगु बाखँया रुर मेखतं हे दु । दिव्याव दाने थुकीया
विस्तारं चर्चायाना तःगु दु । उकीया निदानकथा
थथे : -

तथागतं मथुराय् व्याकरण (=भविष्यवाणी)
याना विज्यात जि परिनिर्वाणं सच्छिदं लिपा
मथुराय् अलक्षणक (स्वीनिता) तथागतया लक्षण
दमदयकहे) बुद्ध जन्म जुया विज्याई गुम्ह बुद्धं
थःहे धर्म वर्षां मनुत्तयत् त्प याना विज्याई

राजगृहे वसपोलं छम्ह मचायात भविष्य वाणी
याना विज्यात । व मचां जि परिनिर्वाण ज्वी
धुंका सच्छिदं लिपा जिगु शरीर धातुयात चीबा
दयका फैले याई । थव मचा धात्थे अद्भुतम्ह खः,
व्याकरणलाभं न्हापा वं तथागतया सत्कारनं अद्-
भुत ढंगं यात । भिक्षाया इले तथागत राजमार्गं
विज्याना च्वन । उथायलाक मचात धूलं चाकुमरी
तथा मेमेगु जोरेयाना म्हिता च्वन । इपि मध्ये
छम्ह मचां श्रद्धां जागु नुगलां नसें विचायात कि जि
वसपोल तथागतयात सत्तु वी । अथे मती तथा निपा
ल्हा जाय्क धू तथा तथागतया पात्रे तै बिल । वसपोल
तथागतं उगु कुशल मूलया फल म्ह सीका भविष्य-
वाणी याना विज्यात । समय वन । छम्ह सिनं मथु-
राय् तथा मेम्हसिनं पाटलिपुत्रे जन्म काल । अशोक-
या श्रद्धा-समय थयने वं बौद्ध धर्मे द्वर्हा वल । इमित
तथागतया भविष्यवाणी तथा थःगु पूर्व जन्मया
धू-दान द्वारा तथागतयात पूजायानागु खँ लुमना
वल । छन्हु अशोकं पाटली पुत्रया कुक्कुटारामे
विज्याना च्वम्ह महास्थविर यशयाथाय् वना धाल—

अशोक—

कश्चिदन्योऽपि निर्दिष्टो द्वितीयः सर्वदर्शिना ।

यथाहं तेन निर्दिष्टः पांशुदानेन धीमता ॥

गथे धू दानयाना बले धीमान् सर्वदर्शी तथागतं
जिगु विषये भविष्यवाणी याना विज्यात, अथे हे
मेपिन्त नं याना विज्यागु दुला ?

यश—

अव वादकानां प्रवर उरगुप्तो महायशाः ।

व्याकृतो लोकनाथेन बुद्धकार्यां करिष्यति ॥

उपदेशकपि मध्ये श्रेष्ठम्ह महायशस्वी उपगुप्तया
विषये लोकनाथं धै विज्यात वं बुद्ध-कार्यं याई ।

समम बल । उपगुप्त पाटलिपुत्रे थ्यंक बल । अशोक
जुजुं बसपोलया दर्शनयाना धया दिल—
अशोक—

यदा मया शत्रु गणान् निहत्य
प्राप्ता समुद्राभरणा सशैला ।

एकत पत्रा पृथिवी तदा मे
प्रीतिर्न साया स्थविरं निरीक्ष ॥

—शत्रुपिन्त स्याना, समुद्र तथा पर्वतं सुशोभित
एकच्छत्र पृथवी प्राप्त जुळ नं जित उळि तृप्ति मजू
गुलि तृप्ति स्थविर खना जुळ ।

आत्मा पुत्रो गृहं दारा पृथिवी कोश एव च ।
न किंचिदपरित्यक्तं धर्मराजस्य शासने ॥

—धर्मराजया धर्मया लागी थः, काय, छे, कला
पृथ्वी तथा धुकू आदि छुं हे (वस्तु) मदु, गुगु जिं
वत्सर्ग =त्यागु) मयाना ।

धुखतं स्थविर उपगुप्तयात प्रसन्न याना, राजकुले
दुत यंका, बसपोलया बांलागु शरीर खना अशोकं
धाल ।

अशोक—

मृदूनि तेऽङ्गानि उदारसत्त्व
तूलोपमं काशि पटोपमं च ।
अहं त्वधन्यः खर कर्क शांगो
निःस्पर्शगात्रः परुषाश्रयश्च ॥

—हे महात्मन् ! छपिनिगु अंग साबहे कोमल,
माना कपाय् तथा काशी थाना तःगु काप् थें च्वं ।
जि अभाग्यम्ह खः गुम्हसिगु म्ह गने धुंकल, छाय्
धुंकल तथा क्वाचुई धुंकल ।

उपगुप्त—

दानं मनापं सुशुभं प्रणीतं
दत्तं मया ह्यप्रतिपुद्गलस्य ।

न पांशुदानं हिमया प्रदत्तं
यथा त्वयादायि तथागतस्य ॥

—जि अनुपमेय महापुरुषयात गुगु दान बियागु
खः व साबहे बांला साबहे शुभ तथा धात्थें हे
उत्तम । जि छिं थें तथागत यात धू दान मबिया ।
अथे जूसां

पश्य क्षेत्रस्य माहत्म्यं पांशुर्यत्र विरुध्यते ।
राज्यश्रीर्येन ते प्राप्ता अधिपत्यमनुत्तरम् ॥

—अथे जूसानं दान क्षेत्रया महिमा ला खया
दिसँ गनं धू नं लुँ जू । गुकिं छित राज्य लक्ष्मी तथा
उत्तम राज्य प्राप्त जुळ ।

बुल्लु बुल्लु अशोकया उपगुप्त महास्थविरया प्रति
श्रद्धा बदे जुळ । बसपोल नापं वयूक तथागत अध्यु-
षित स्थान स्वेगु इच्छा प्रकट यात । फुक तीर्थ स्थान
वयूक नं महास्थविर नाप वना दर्शन यात । न्हापा-
लाक वंगु स्थान लुम्बिनी । गन तथागत जन्म जुया
बिज्यात । गन बसपोलं धरतिस न्हय पला छिना
बिज्यागु खः, गन असितं बसपोलयात अभिनन्दन
यागु खः, आदि फुकक स्थान अशोकं खल ।

महास्थविरयागु प्रभावं उम्ह देवता नं प्रकट जुळ
गुम्ह देवतां तथागत जन्म जुया बिज्यागु बले खंगु
खः । वैत खना अशोकं न्यन—

अशोक—

दृष्टस्त्वया लक्षण भूषितांग
प्रजायमानः कमलायताक्षः ।

श्रतस्त्वया तस्य नरर्षमस्य
वाचो मनोज्ञाः प्रथमा वनेऽस्मिन् ॥

—हे देवता ! स्वीनिगू लक्षणं विभूषित अंग
प्रत्यंग दुम्ह, पले स्वां थें जागु तःगोगु मिखा दुम्ह,
तथागत जन्म जू बले छं खना ला ? थ्व लुम्बिनी
(७० पान्नायू मिले याना स्वे माल ।)

देवदह व लुम्बिनी

भिक्षु अगगधम्म

देवदह व लुम्बिनी भीत व विश्वया बौद्ध-पिनित अत्यन्त महत्वपूर्ण जू। नेपाया इज्जत थौंयागु इतिहासे स्वः वन धासा आपाः इज्जत व गौरव बौद्ध इतिहासं गुलि च्वना च्वंगु व तथा तल उलि मे-मेगु इतिहासं तथा च्वंगु खनेमदु। मेमेगु इतिहास नं अपाय् सतं सिथील मजू तर गुलि बौद्ध इतिहास महत्व पूर्ण जू उलि मेमेगु महत्व पूर्ण जूगु खने मदु।

देवदह, लुम्बिनी व कपिलवस्तुया महत्व भी नेपालीतेत उलि हे महत्व पूर्ण। गथे भारतीयतेसं थःहं बुद्धयात—“यथा हि चोरस्थहि बुद्ध” धका

विरोधी जुया बौद्ध-विहार (मन्दिरे) हे पला मतस्य च्वना नं बौद्ध देशे वने बले बुद्धथे जाम्ह सिनं ज्ञान प्राप्तयागु व धर्म उपदेश यागु देश हे जिमिगु भारत-वर्षे, हाकनं याय् माक्को थःगु कार्य याना अन्तिमे परिनिर्वाणजूगु हे नं जिमिगु देशे।” धका धया थःगु इज्जत बौद्ध लोके तथा दैगु। तर भी नेपायापिंके बौद्ध चारित्र, बौद्ध सिस्साचार व बौद्ध सास्कृतिकया चिं विद्यमान दनि। भीपिं थौं तक्रं बौद्ध-धर्मावलम्बी हे खःनि। उकिं भीत भारतीयपित स्वया नं आपालां महत्व दनि।

थौं थुजागु भीगु धर्म व सास्कृतियात अधोपतन

(६६ पान्नाय् स्व ।)

वने वसपोल महापुरुषया दकले न्हापायागु मनोहर वचन छु न्यना ला ?

देवता —

मया हि दृष्टः कनकावदात्तः

प्रजायमानो द्विपत प्रधानः ।

पदानि सप्त क्रममाण एव श्रुताच

वाचा ह्यपि तस्य शास्तुः ॥

विनिर्मिताभी कनकावदाता

सैन्दे भिलोके नयनाभिरामा ।

ससगरान्ता च ग्रही सशैला

महार्णवस्था इव नौ श्चचाल ॥

—जि स्वर्ण वर्ण शरीर दुम्ह, निपातुति मध्ये श्रेष्ठ म्ह, वसपोल तथागत जन्मजूगु खना, हानं न्हयपला छयूगु नं खना, वसपोल शास्ताया वाणी नं न्यना। वसपोलया आभा ढाले याना तःगु थें च्वं, वसपोलया

प्रकाश लुँ थे निर्मल, इन्द्रसहित स्वंगू लोकया मध्ये मिखायात प्रिय जुयाच्वन (वसपोल जन्मजूगु समय) पृथ्वी तथा महासमुद्र सहित धरती थुगु प्रकारं कम्पा जुल गुगु छ्वाँतं महासमुद्रे जहाज बारा क्वारा सना च्वनी।

थुगु रूपं देवता द्वारा नं अभिनन्दित अशोकया शिलास्तम्भं उखथं थुखतं म्हसीके फुगु लुम्बिनी थौं हानं आवर्षणया केन्द्र जुया वैन। गुलि उत्तम ज्वी थौं धर्मोदय सभाया प्रयत्नं व लुम्बिनी हानं शालकाननं वाउँस्य च्वना वंसा। वया खण्डहर हानं विहारं विभूषित ज्वीमा महामायाया विकलांग प्रतिमाया स्थाने भारतया कलाविद् जगद्गुरु तथागतया जननी (मां) यात गुम्हसिया नां जक अवशिष्ट जुया च्वन रूप कलेवरे परिवर्तन याना व्यूसा वया दर्शनं सक-सिनं अतीत गौरवया अनुभव याय् फैं तथा कुशल संचय याय् फैं।

याकातेगु व याका च्वनेगु भीगु गुजागु अनाशक्ति ? थुजागु धर्म व सास्कृतियात रक्षा याय्गु भीगु कर्तव्य व धर्म खः । थःगु आत्मा या गौरव मेपिन्त तेकेगु इच्छा दुसा, भी प्रत्येक नेपाली व नेपाल सरकारं थुजागु ऐतिहासिक सिद्ध-स्थान जीवमान याकातेगु परम् कर्तव्य खः ।

वसपोल बुद्ध यागु जीवन कहानो थौं यागु युगे गुलि महत्वपूर्ण जू उलि मेगु धार्मीक कहानी देत थाकु । उजाम्ह बुद्धया माता महामाया देवी व यशोधराया थःछें जुया च्वंगु देवदह खः । थौं उजागु देवदहया छुं भचा नेपाल सरकारं गवेषण यागु मखु । थौं भारत सरकारं व अंग्रेज सरकार उजागु खण्डहरया गवेषण याना थःगु नां विश्वे प्रख्यात याना च्वन । तर भीगु देशे छगू निगू दुगु ऐतिहासिक वस्तुयात गवेषणयाना सुरक्षा भी नेपाली व नेपाल सरकारं मयात धाःसा मेपि सुनां याः वै ?

देवदह या विषये विविध विधान पिनि विविध विचार खने दु । त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षितजुं थःगु कपिलवस्तु धयागु लेखे थथे च्वया तल - “कपिलवस्तु देवदह ५ गू योजन दु । कपिलवस्तु लुम्बिनी १॥ योजन दु लुम्बिनी ३॥ योजन देवदह दु ।* ”

भदन्त आनन्द कौशल्यायन जुं देवदह धैगु थःगु लेखे वसपोलं गुगु थौं देवदह जिमिसं स्वया वयागु खः वहे वसपोलं नं स्वया बिज्याना वसपोलं नं व मखु केवल ‘बुद्धी माई’ दु । छगू निगू मूर्ति तथा तःगु दु । अन हे बलि बीगु याना तःगु दु । धका अर्थे वां छया तल ।

हाकनं तान्सेन याम्ह गुरुजु बाज्या छम्हसिनं धया दिल कि—

देवदह वुटवल पश्चिम स्वके उखे दु । अन जंगले आपालं खण्डहर व बुद्ध मूर्ति दु । हाकनं आपालं ‘बुद्धजीवनी’ संबुद्धमाता थःछें बिज्याबले देवदह व

*स्वयादिसं धर्मदत्त ४३ जुलाई अंके ‘कपिलवस्तु’ धैगु लेख ।

कपिलवस्तुया बिचे लुम्बिनी धैगु शालबने बिचे च्वंगु स्थाने जन्म जुल धका धया तःगु दु । थुगु बुद्ध मूर्ति व खण्डहर दुगु स्थानेलं लुम्बिनी खुक्वे दु । अनं खुक्वे कपिलवस्तु थुगु प्रमाणं व हे स्थान देवदह खः । धका वेकः नं छगू देवदहया चर्चा जू बले तान्सेने धया दीगु खः ।

१८६० सालं लुम्बिनीया खुदाई सिधेका गोकुल-चन्द्र इञ्जिनियर हया केशर शम्शेरं वुटवलां पूर्व पाखे प्यक्वे उखे देवी दमार धया थाय् आपालं खुदाई याना वंगु दु । व हे देवी दमार धया थाय् हे भदन्त आनन्द कौशल्यायन जुं नं वना वसपोलं नं ‘देवदह’ धका धर्मदूते च्वया बिज्यागु दु । वसपोलं अनया देवी स्थान छगू जक स्वया बिज्यागु थें चं । अन स्वथाय् मूर्ति दु । छथाय् कुसुम सिमाया क्वे प्यंगू खुगु देवी मूर्ति दु । अनयात, अन च्वंपि मनुयूसं बहिरी माई धाई ।

थुगु बहिरी माई देवीया थासं उत्तर पूर्व कुना पाखे १५० पलासि उखे वने बले अन लोहं यागु स्वकू टुक्रा दला च्वंगू मूर्ति छगू दु । न्हापां जिमिं वना अर्थे स्वया मेमेगु खुदाई याना तःगु थासे नि स्वया, अले पासापित सःता व तज्यागु मूर्ति जोरे याना स्वया न्यया बले भिक्षु शाक्यनन्दजुं ‘लोकेश्वर’ या मूर्ति धका धया बिज्यात । ठारु मार्ग दर्शक तेके थनयात छिमिसं छुं धाय्गु धका न्यनां ‘शनिश्चर देवी’ धका कन । थुथाय् खुदाई याना तः थाय् छगः प्यंकू लागु लोहंते आखः च्वया तःगू लोहं दु नापं वनाम्ह मुनिलाल शाक्यजु व बुद्धराजजुं उगु लोहं म्हुया ल्वीका जित सःता क्यन । जिं सकल पासापि नापं अन वनां स्वः वना । अंक स्वयंबले शिला हे धका निश्चय जिपिं वनापिसं याय् मफु । कियातःगु आखः ब्राह्मिलिपिथें नं मच्चं ।

थनं दक्षिणपाखे १ मील उखे हाकनं आपालं देव

देवीया मूर्ति तथा छगू मन्दिर दयका तःगु दु । थुगु मन्दिरया न्ह्योने वर्षे निको मेला लगे जू । रामनवमी व अश्वर कुँवर नवमी ! थ्व मेलाय् थुगु देवी स्थाने आपालां पशुबलिया चलन दु । छेँखा पति ठारुतय्सं दँ निको थुगु मेला बले बलि बीमा । थुगु थाय्यात अन च्वंपिसं गुलिसिनं कन्या देवी, शंकटा देवी, व बुढीमाई धकानं धा ।

थुगु मन्दिर या न्ह्योने १०।१२ पलाति उखे सिमा निमाया बिचे पुलांगु तुं नं दु, तुं आपाः हे दु । खंडहर चारक्वस जंगल छगूलि दुः। थुगु स्थान बुद्धकालीने छगू तः धंगु समृद्धि शालिगु कोलित गण राज्य खः ।*

थ्व देवी दमार भईरवां ५ कोस दु, अनं ५ क्वे लुम्बिनी बन दु । अनं खुक्वे कपिलवस्तु दु । त्रिपिटकाचार्य भिक्षु धर्मरक्षित जुं थःगु लेखे त्रिपिटकया प्रमाणं कपिलवस्तुं देवदह ५ योजन व कपिलवस्तुं लुम्बिनी १।। योजन लुम्बिनी देवदह अवस्थ थुगु स्थाने हे धका धयां छुं अत्युक्ति मजू । हानं रोहिणी नदी थौं तर्कं विद्यमान देवदहले दनी । उगु रोहिणी नदीयात थौं नं रोहिणी हे धका धया च्वंगु दु ।

गुगु तान्सेन याम्ह छम्ह नवयुवक गुरुजु बाज्या धागु देवदहया छुं निशाना मदु । केवल बुद्ध-मूर्ति व खण्डहर छगूलि सम्म धागु खः । अथे जा बुटवल बाजारं छुं भती पिनं निसेँहे अथे खण्डहर दु । तर व खण्डहर बुद्ध कालीन या खण्डहर थें लिसें मवः । उगु जंगलया बुद्धमूर्ति दर्शनया लागि जिपिं छगू फौज वना खनं वनागु खः तर न्हिच्छि चाहिला वयां नं खंके मफया अथे हे ल्याहां वया । थ्व बुद्ध मूर्ति बुटवल शहरं स्वक्वे उखे नया गाउँ धैथाय् आसपासे दु धका स्वया वःपिसं धागु दु ।

* थुक्रियागु विस्तर खँ 'गोरखपुरके जनपद' धयागु सफूती स्वया दिसं ।

लुम्बिनी व देवदहया महत्त्व थें कपिलवस्तुयानं दु । तर लुम्बिनी धाय् व मस्युपिं बौद्धत संसारे कम हे दु । लुम्बिनी जा भीत बाँलाक हे थुथाय् थन धका बौद्ध जगतं स्यू । तर लुम्बिनी दुरावस्था खनी बले न्ह्याथिजाम्हं छर्यो कोछ्वीका खिन्न चित्त याना वनीगु । देवदहया खुदाई याना भीत राणा सरकार छुं याना मवं । बरु लुम्बिनी यात्रीतय्गु निमित्त बाजोगु जूसां छगू धर्मशाला निर्माण याना बिल । तर थ्व अपशोच कि अन या मूल-सङ्क न्हापा छको चालु याना आः हाकनं व लँ बन्दयाना बिल । लँ हानं आः मनूत वनेतः जक हे नं ज्याछिगु मखुत । मोटर सङ्कया खँ जा छखे । गुपिं बौद्धपिसं लंका, बर्मा, श्यान, थाईलेण्ड, चीन व जापान आदि विश्वया बौद्धपिं वै, अपिं यातायातया असुविधां (मुस्किलं) श्रद्धां जन्मं निक्वे प्यक्वे न्यासि वने मनपिं न्यासि वनी व नं लँया निशाना मदु, बुँबुँ वने माः । थुजागु स्वया नेपाल सरकार च्वने फुगु नं धन्य हे खः ।

लुम्बिनी या मनोरञ्जक उद्यान थौं गन वन ? लुम्बिनी या थुजागु मनोरम स्थानयात पतनयापि अपिं हे खः । हाकनं जागृत याक्यगु भीगु हे ल्हाते दु । विश्वयात सम्मेलन याना, विश्वे शान्ति प्रदान याय्त हाकनं छको नेपाली व नेपाल सरकारं यात धासा छु मज्जीगु छुं संभव दु ? थुकथं याय्गु प्रयत्न यात धासा विश्वे हानं नेपाया मान समृद्ध मज्जी धैगु छुं शंशय मदु । थुजागु लुम्बिनी व देवदहया सुरक्षा याना तेत भी नेपालीतेय्सं व नेपाल सरकारं प्रयत्न मयात धासा छु मेपिसं या वई ?

उगु स्थान थुथाय् २ दु धका भीसं क्यनेगु भीगु परम कर्त्तव्य खः । यातायातया सुविस्ता याना बिल धासा विश्वनाप सैत्रीतया दाजु किजार्थे मिले जुया क्यन धासा नेपाया समृद्धी क्यनेत गुवेत हे माली ?

लेखक—

लुम्बिनी

श्री ईश्वरमान

लुम्बिनी उद्यान थौं कन्हे नेपालया तराइ पाखे लाः ।

थ्व उद्यान विश्वे अत्तिहे उच्चतम उद्यान खः ।
थ्व न्हापा सूर्य वंशी जुजु शुद्रोदनया लायकुली लिक्क
च्वंगु कपिलवस्तुया छगू अत्यन्त बाँलागु क्यब खः ।
थ्व शहर छगू प्राचीन काले ऊन्नतिशील जुया च्वंगु
जुल । न्हापा शाक्य जुजुपिनि पाले थ्व गणतन्त्र-
राज्य नं खः । कपिलवस्तुया नां गुलि बाँला उलि हे
थ्वया इतिहास नं बाँलाः । तर, थ्व लेख कपिलवस्तु
या इतिहास मखु, छुं विषय सम्म खः ।

न्हापा शाक्य जुजुपिनि पालाय् लुम्बिनी वन थः
पिनि हितः वनेगु क्यब जूगुलि विश्राम काय्त् व
मन चञ्चल याय्त अने अनेगु चीज बीजं शोभा
जनक याना तगु खः । थ्व उद्याने बाँ बाँ लाःगु जात
जात यागु स्वा ह्या, सो सो थाय् अति मनोहर ज्वीक
निर्मल लः दुगु पुखु दया, बाँ बाँलाःपि वन जन्तु-
तसें भरि पूर्ण जुया च्वंगु खः । हानं थ्व उद्यानया
इतिहास नं अथे हे निर्मल चित्तं वने योग्य जू ।
थ्व उजागु लुम्बिनी उद्यान खः गन विश्व विख्यात
महापुरुष, प्रथम समाजवादया पथ प्रदर्शक व
एशियाया प्रदीप सिद्धार्थ जन्म जुया बिज्यात ।
गुम्हे सिनं विश्वे जागृति हल, सकसितं मिखा कंके
बिल, विश्वया महात्मा धाय्कल ।

थ्व उजागु उद्यान खः गुकीयात म्हीगु भाषाया
कविवर श्री चित्तधर 'हृदय' जुं जातीय महाकाव्य
"सुगत सौरभ" यात जन्म याना दिल ।

लुम्बिनी विश्व प्रसिद्ध प्यंगू बौद्ध तीर्थ मध्ये छगू
पवित्रगु तीर्थस्थान खः, अकिं थ्वया नां नं अति

प्रख्यात व दर्शनीय जुया च्वंगु खः । तर छुं शताब्दी
लिपां निसें थ्व प्रदेशयात स्याहार सुसार मदया स्यं
स्यं वया च्वंगु जुल । अपशोच यागु खँ खः कि थौं
थ्व पवित्र भूमि यागु इतिहास थुथाय् तकं स्यं स्यं,
लोप जुजु वन कि विश्वया मनूतयसं थ्वया नां हे
नं अप्पाय् सकं मकाय् धुंकल व थौं अन उद्याने
सम्राट अशोक यागु शिला स्तम्भ मदुगु जूसा शास्ता
जन्म जूगु थाय् हे नं प्राप्त याय् फइ मखुत । थुकि-
यागु दोष भूत पूर्व शासक तेगु हे खः, गुमिसं थ्व
थाय् यागु महत्त्वयात लोमंका वइ, लुं, मणि, हीरा
आदियागु लोभं गा-गी म्हुइका धन जक्क प्राप्त याना
थ्व प्रदेशयात अथे नष्ट भ्रष्ट यात ।

म्हीसं कृतज्ञ ज्वी माःगु खः कि म्हीगु देश नापं
छुं हे सम्बन्ध मदुपि बिलायत आदि सुदूर देशे-
च्वंपि पुरातत्वान्वेषकपि वया थनयागु लू लूगु
भग्नावशेष यंका थाय् थासे गाः म्हुइका स्वया अनेक
प्राचीन चीज बीजत यंका अनयागु संग्रहालये तया
तःगु थौं तकं दहे दनि । यद्यपि थौं नं पुरातत्वान्वे-
षकपिसं अन खुदाई याका स्वल धाःसा आः नं अन
अने अनेगु मूल्यवान भग्नावशेष पिहाँ वइ तिनी ।

थौं म्ही थाय् न्हापा यागु राज शासन मखुत,
गुगु बखते म्हीसं उमिगु विरुद्ध नं वात कि फाँसीया
तरुताय् बा जेलया दुने च्वं वने माः । आःला म्ही
थाय् प्रजातन्त्र वय् धुंकल । प्रजातन्त्रे फुक्क सिया थः
थःगु ज्या स्वतन्त्र पूर्वक याय् दु । अकिं म्हीसं थ्व
गणतन्त्रया जमानाय् देशयागु निर्माण, उन्नति
(बाकि ७४ पृष्ठे)

धर्म व वाद

—पिवा ।

“धर्मया आलोचना हे फुकं आलोचनाया श्री गणेश खः ।” —माक्स

देशे वीर त्यागी व विद्वान सन्तानया जन्मं धर्म व वादया व्युत्पत्ति जूवई । देश, काल व परिस्थिति-या प्रभावं युगानुसारयात लवयूक पुरुषतय् अविर्भाव ज्वी । युग न्ह्यः ब्वाना च्वन, धर्म लिचिला च्वन । थुगु हे इले लाक लुम्बिनी बुद्धया जन्म जुल । वसपोलं भौतिकवादी धर्म प्रचार यासे हया बिज्यात । वस-पोलया धर्मया सारांश थुलि हे जुया बिल—“मनुखं मनूयात उद्धार याय्माः ।” बुद्ध-धर्म एशिया खण्डया जक मखु विश्वया धर्म जूवल । अकिं थौं तक नं खने दयाच्वन कि विश्वेच्छचारुयरं प्रचार जुया च्वंगु धर्म बुद्ध धर्म हे छगू जक दु । तर बुद्ध धर्म उत्तरोत्तर विकाश व प्रचार ज्वीगु तोताः लोप जुजुं वन । थौं हानं सकसिके “धर्मोदय याय्माः”—धैगु भावना दयावल । क्रूरराणाशाही या कालेहे नेपाले नं ‘धर्मोदय’ पत्रिकां धर्मोदय याय्गु विचार ज्वनाः प्याहाँ वल ।

न्हापा न्हापायापिं आज्ञा-अज्ञाजुपिसं सिमा-खुसि-पर्वः-मि-जन्तु आदियात पूज्याय्गुयात धर्म

भाःपिल । अकिं थौं तक नं मी थाय् देशे जक मखु यको हे देशे ब्यां-पूजा आदि याय्गुयात नं कुल धर्म माने याना तःगु दनी । अकिं लिपा मनूतय्के वीर पुरुषया पूजायाय्गुलियात धर्म भाःपीगु भावना उत्पत्ति जूवल । थुगु हे बखते खः, मूर्ति पूजा याय्-गुया प्रचलन दया वल । अले सकसिनं नं मूर्ति-पूजा यात हे सनातन धर्म धाल । थ्व नं लिपा भौतिक-वादी दृष्टिकोणया बुद्धतय् जन्म जुसेनिसें परोपकार सुख शान्तिया परिवृद्धि याय्गुयात धर्म धाय्गु व्यवहार जुया वल । थुगु पट्टि युग थौं यागु खः ।

धर्म व वादया यको हे घनिष्टता दु, चाहे थौं धर्म व वादं मेमेगु थें जाह्न च्वंक रूप काय् थ धुंकल । धर्मया सृष्टि उगू हे इले जुल, गुगु इले मनूयाके कुत्सित भावना दयावल । कुत्सित भावना मनूयाके लिपातिनि दयाः वोगु खः, थुकिया प्रमाण थौं विभिन्न थाय् थासे धर्म भिन्न-भिन्न रूप कया च्वंगु हे छगू खः । छाय्कि मनूयाके थाय् अनुसारं विचार उत्पत्ति

(७३ पान्नाय् ल्यंगु)

याय्गुलि छाय् लिफः स्वय् ?

अत्यन्त हर्षयागु खँ खः कि मी प्रजावत्सल सरकार श्री त्रिभूवनजुया कृपां भगवान बुद्धया जन्म स्थान व पवित्र तीर्थ लुम्बिनी कयन्न यागु आः हाल सालं हे पुनरुद्धार ज्वीगु दु हँ । आशा दु, थ्व शुभ-कार्य ज्याय् सकसिनं सहयोग बिया सफल याई । जिमिसं थ्व लुम्बिनी उद्धार संस्थायात जोड़ याना धाय् कि लुम्बिनी व वयानापनापं च्वंगु पवित्र स्थान वा प्राचीन गां गामे अनेक भग्ना वशेष बाकि दनी । थाय् थासे प्राचीन शिल्प कलात्मक चीज

बीज, प्राचीन बुद्धमूर्ति, बां बां लाःगु द्यो पिनिगु लोहँ यागु बुद्ध मूर्ति विशालगु बनया दुने बां बां लाःगु निर्मल लः दुगु पुखु, स्वां, सिमा, अर्थे अर्थे हे परे जुया च्वन तिनी । यदि पुरातत्वान्वेषकपिसं व लुम्बिनी उद्धार संस्थायापिसं थुगु बनयात श्रृंगार याना लुम्बिनी बनया जः खः पाखे लागु गां गां व लां आदि बांलाक सुधार याना थ्व हे कपिल वस्तुइ छगू शिक्षा केन्द्र दय्का सुधार यात धाःसा थ्व पवित्र लुम्बिनी वने हानं छको वहे सुवर्णमय युग मवइ

ज्वी । उकिं सहजं धाय् ज्यु, संसारया सृष्टि नाप नापं धर्मया नं सृष्टि जूगु मखु । धर्मला मनूखं थुगु-यात धाय्गुयात, गुगू धारण सकलस्याके दतसा अत्युत्तम ज्वी । धर्म छगू धारणाः जक खः । मनूयाके धारणा फेरे ज्वी, छाय्कि मनू मचां ल्याय्म्ह, ल्याय्-म्हं ज्याथ जुइम्ह प्राणी खः । अकिं धर्म वहे जक रूप कयाचवनी धका धाय् थाय् नं मंत । अले मनुखं धर्मयात रूप मेमेगु नं बियाः यंके फत । बुद्धजनं (बिद्वानं) न्हूगु सिद्धान्त पिकाय् फइ । व हे कारणं याना व्यक्तिया नामं धर्मया नां जूवया चवन ।

न्हापा धार्मिक ढंग राज्य चले जुया च्वंगु धयागु पुलां बाखनं धाः । तर धर्मया आधारं जक देशे ठीक व्यवस्था जुया च्वेन मफुत । विस्तारं संसारे विकाश वयां च्वनिगुलिया ल्याखं यानाः मनू तय्के आपा विचार व आचार दया वल । आपसे कच-कच शुरू जुया वल । अले मनू तय्के शक्तिया बलं व्यवस्था मिले याय् माल धयागु अडकल लुया वल । अले धर्मवाद (सामन्तवाद) एकतन्त्रवाद, प्रजातन्त्रवाद, (समाजवाद) या रूप काल । तर धर्म, धर्म नं रूप कया चवन ।

गथे धर्म पुरुष छगू रूप, लिपा मेगुहे रूपकाल, अथे हे वादं नं भिन्न-भिन्न रूपकयां वःगु इतिहासं बाँलाक खने दु । न्हापा बल्लास्याःवाद (Feudalism) खड़ा जूवल । व नं लिपा कथंछि एकतन्त्रवाद (Auto-eracy) प्रजातन्त्रवाद (Democracy) व समाज-वाद (Socialism) या रूप उगु हे वादं काःवल ।

छम्ह मनू छगूमखु छगूलिया धर्मावलम्बी जुया हे च्वनी । छाय्कि मनूमात्र ज्ञान दुम्ह प्राणी खः । जब संसारे न्हाथासे नं भौगोलिक वातावरण याना चवन, अले मनूयाके विचार नं याय् सहजं हे फु । कारण वातावरणया फसं यानाः मनूयाके उगुहे तालयात इवइगु सिद्धान्त दइ । यदि वं उगु थाय्या फय्या

त इवय्के मफूसा वं उगु थासे च्वने फइ हे मखु । छाय् धाःसा मनू सामाजिक जन्तु खः । तर थुगु खँ बाँलाक बोध सुयाकें ज्वी मफुत । उकिं धर्मया खँय् ज्यानका ज्यान पाय्त् नं थौं तक हे नं मनुखँ लिमखः यूरोप खण्डे Catholic of Protestant या बीचे गुगू तालं घनघोर ल्वापु जुल, गुगू घम्साघम्सी गुलिखे सत्यानाश जुल—उगुया थौं खँ पिकया च्वंसा 'चःचः' जक धका हाला च्वनेमाल । हानं हिन्दुस्थाने हिन्दू धर्म व मुसमां धर्मया मनूया बीचे गुलि महाभारत जुया बिल, थव ला भी सकस्या नं हे स्यू । थुकिं सी-दत कि धर्मया समस्या नं छगू नय् तीया समस्याया सिकं तःधंगु जटिल समस्या खः ।

थौं फुक्कथासं जनयुग वया च्वंगु दु । नापं विज्ञानया प्रतापं मनू तय्के तीक्ष्ण बुद्धि प्याहाँ वया चवन । अकिं थौं या जमानायात वैज्ञानिक जमाना धयातल । म्हिगःया बुढा व थौंया मचा खँ लहावल धाःसा भीसं न्यने हे लाकी कि बुढाम्हस्यां मचाम्हस्यात 'बुढानवः' धाइ । छाय् धया दी ? थौंया मनू तय्के दिमागया विकाश न्याक हे ज्वी धुं'कूगु दु । अकिं थौं न्हाथासं नं प्रजातन्त्र राज खड़ा जुया चवन । नागरिक हक प्रजातांत्रिक राज्यस दहे दइ । अकिं हरेक यात व्यक्तिगत विकाशयाय्त् स्वतंत्रता प्राप्त जुया च्वंगु दु । गुकिं याना मनू तय्त् थःत थःगु धर्म ग्रहण याय्गु हक नं दया च्वंगु दु । थुगु कारणं याना म्हिग थें थौं धर्मया खँय् ल्वापु खने मदु, दइ नं मखु, दय्के नं मज्यू । गुगुपत्ति धर्म युगानुसारया रूप काइ व हे धर्म प्रचार जुई, थव पक्का, पक्का ।

न्हागु हे धर्म ज्वीमाः वा वाद ज्वीमाः युग मुताबिकया मजुल धाःसा व धर्म हानं व वादं जन-ताय् हा काइ धका नां हे काय् म्वाः । हानं वास्तविक खँ ला थुगु खः कि धर्म व्यक्तिगत सम्पति खः, व वाद समाजगत वैभव खः ।

दर्शनीय लुम्बिनी

—भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर

ले
ख
क

लुम्बिनी साधारण पुण्य भूमि मखु । परन्तु सर्व-साधारणं दर्शनयायु ज्यु । थन द्वाही वनेत तःधं-चीधं, ऊँच नीचया लुं वास्ता मदु । थव थाय्या गुलि वर्णन याय माःगु खः रलियात धाःसा थौंथा भमाव-शेष अवस्था स्त्रयाच्वंवि मध्ये आपासिनं अपो खँ (=प्रमाणं अपो) धका धाई । शास्त्रानुसार थुकिया वर्णन अरूपलोक प्यंगू अतिरिक्त मेगु देवलोक व ब्रह्म-लोके थयंक नं जुयाच्वंगु दु ।

थव पुण्य भूमि भीगु नेपाल देशया सिमानाया दुनेलागु छगू हे मात्र बौद्ध समाज एवं सभ्य समा-जया न्ह्योने भीत बोह थकया खँ लहायगु थायु दु ।

२५०० दँ न्हापाया राजधानी कपिलवस्तु व देव-दहया बिचे थव स्थान लाना च्वंगु दु । कपिलवस्तुया अधिकारी शुद्धोदन महाराजया (देवदह याम्ह) महामाया महारानीया गर्भे च्वंम्ह बालक प्रसव समय

थयं बले देवदह (थःखँ) वने धका वंगु खः । तर कुमारया जन्म थखे बौया दरबारे नं मज्जू, देवदह महले नं मज्जू, बिच्चे अबलेया राजोद्यान लुम्बिनी महा सम्बत् ६८ साल, गृष्मऋतु वैशाख पुन्हि शुक्रवार न्हि-नेसिया १ बजे जुल । लिपा वहे कारणं थव स्थान उद्यानया महत्वं परिवर्तन जुया पवित्र तिर्थस्थान जू वन ।

थव पवित्र स्थानया उन्नति माकं जुयावने धुंकल । अनेक विद्वान व सत्पुरुषपिं थनवया वने धुंकल । द्वालंदो क्षीणाश्रवपिं वया 'थन बुद्ध जन्म जूगु' धका मने संवेग उत्पन्नयाना वने धुंकल । परन्तु भीसं थव खँ थव हे शताब्दी तकं लोमंका च्वना । अशोक महा-राजया धर्म्या प्रति प्रेम-चिन्ह अशोक स्तम्भ ४०।५० दँ न्ह्यो दकं तोपुया तया । संक्षेपं धाल धाःसा लुम्बिनी नामं अतिरिक्त लुम्बिनी गन्तं लहा १ धैगु चिन्तना तकं मयासे च्वना वया च्वना ।

सौभाग्यया खँ खः थौं भीसं ५० दँ ति न्ह्योतकं चिन्तना मशानागु स्थान थौं मिखा स्वयु दत । थनया लुं भतिभति महत्त्व सोके फत । नां हे काय् मसय्का च्वनापिं अशोक, हनेसांग, फाहियान, डा० फुहरर पिनि नाया नापं नापं कृतज्ञता प्रकट यायु सल । संक्षेपं धाल धाःसा लुम्बिनीया उन्नतिया लागि शुभे-च्छा जक मखु प्रयत्न नं यायुसल । छाय् धाःसा लुम्बिनी भीमह धर्म पिताया जन्मभूमि खः । अकिं भी बौद्ध मात्रया लागि जन्मे छकोसां मस्वसें मगागु थायु खः वसपोलं धै विज्यागु दु—“परिनिर्वाणं लिपा थव थायु दर्शनीय स्थान ज्वी, तथा थन वक्कसिया मने संवेग उत्पन्न ज्वी ।.....थव स्थान दर्शनयाना वहे पुण्य स्मृति ज्वना परलोक जुल धाःसा स्वर्गलोके जन्म ज्वी ।” वस्तुत लुम्बिनी भी फुक्कसिगु लागि दर्श-नीय स्थान खः ।

लुम्बिनी वन स्व स्व

भिक्षु महानाम

लेखक

मनया इच्छा पुरे याय् धयागु साब हे थाकु खनी !

सिद्धार्थ कुमार जन्म जगु पबित्र भूमि लुम्बिनीया दर्शन याय् धका जि मती तयागु ता हे दत । तर शुद्धगु मनं शुद्ध-भूमि स्वयगु इच्छा याना चवना गुलि हे जिगु मनोकामना छन्हु पुरे हे जुल । उखुनु, गुखुनु जि कपिल वस्तुया लिक्कलागु लुम्बिनी वने थन । जिगु आनन्दया थाः गाः हे मदया वन ।

न्हापालाक लुम्बिनी वन नि स्वे मास्ति वल । द्याय्धाःसा लुम्बिनी वनया बारे आपा न्यना तयागु दु । आपा ववना तयागु दु । अहो ! गुलि पाना च्वंगु । थव लुम्बिनी वन मखु ज्वीमा धयागु मती नं वल । सम्राट अशोकं शिला स्तम्भ दय्का “थन तथागत जन्म जुया बिज्यात” धका चवया थकूगु वाक्य मखंसा जिला थव लुम्बिनी धका विधास हे याय् फे मखुगु ।

मन्दिरया छ्चाख्यलं अतीतया गौख व इतिहास थःगु नुगले सुचुका न्ह्याम्ह हे अनं वसां जिमिके सुनानं जिमिगु दुर्दशा न्यनीला, जिमिगु उद्धार याना दीला धयागु आशां भग्नावशेषं पुल-पुलुं स्वया

चवन । इमिगु नुगले गयो गयोगु दुःख व्यथा तथा कष्टं जाया चवन ज्वी । वया अनुमान अन वने धुकूपिसं जक हे याय् फे ।

जि नं भग्नावशेष पाखे स्वस्वं इमिगु दुर्दशाया खं मती ततं पला छिनावं चवना । ववं मन्दिरया दुने ला वन । गन बसपोल सिद्धार्थया मां जुया दीम्ह महा-मायाया मूर्ति लोहंतय् क्रिया तःगु खः । बच्चि मयाक ज्यला चवने धुंवल । म्ह सीके नं मफया वन धासां ज्यू । मूर्तिया दुर्दशा खना जिगु मने वूगु व्यथा जि कलमं च्वे मफु । मन्दिरया दुने साब ख्यूस्ये च्वं । अकिं द्यो पालायात धया जवं खवं च्वंगु खापा चाय्का बाँलाक च्वे च्वे स्वया बले नेपालया कलां पूर्णगु इलां खना द्योपालायाके न्यना स्वया कि थव इलां सुनां तःगु गन दय् कूगु आदि ।

वंधाल थव इलांया बारे न्यना तयागु बाहिक खनागु छुं मदु ।

जि धया—न्यना तयागु हे जक जूसां करे ।

वं धाल—थव इलां तः बले जि थन मदु । जिमि ससः अबु द्योपाला जुया च्वंगु । वया हे म्हुतुं न्यना तयागु खं छ्कूवा दु व मासा न्यं धाधां थये धयाहल—

लगभग थनि नीदँति न्हापा, नेपाले नां जाम्ह श्री साहु भाजुरत्न धयाम्ह छ्म्ह थन वल हँ । वया श्रद्धा व भक्ति साब हे आपा हँ । लुम्बिनीया दुर्दशा खना वया मन दुःखं जाया वल हँ । थव स्थानया लागी छुं याय्गु मती वल, आः हतपतं छुंला याय् फुगु मखुनि अथेजूसं मन्दिरे ईलां छ्गू तय् धका विचायाना नापे-निपे याना यंकल हँ । नेपाया कलां पूर्ण ज्वीक नेपाले हे इलां दय्का दच्छि लिपा थः जहान भोछि वया इलां तः वल हँ । अबले थौं कन्हे थं मखु न्ह्यागु ज्या

यायूत नं नेपाल सरकार वा भैरहवाया बड़ा हाकिमयाके न्यने मा हँ ! स्थानीय बड़ा हाकिम

श्री साहु भाजुरत्न कंसाकार तासी विक्रमं इलां तयूके बी मखु धका कच कचयात हँ । तर भिगु ज्या यायूत न्हाको हे पंसां हे पने फे मखु धयाथे आखिरे बड़ा हाकिमं इलां तयूत वचन बी हे माल हँ ।

जि धया—अहो ! भिगु ज्या यायू धयागु साबहे थाकु खनी ! मन्दिरं पिहाँ वया । छाया धाःसा प्वा खुलुं मिना वल । भोजन यायूगु ई नं ज्वी धुंकल जि नापं वंपि मेपि स्वम्ह प्यम्ह नं दु । इपि न्हापालाक हे माननीय केशर शम्शोरया पाले दयूकूगु धर्मशालाय वना अनच्वंम्ह दरवान याके जा थुईगु थल-

बल कया नयूगु जोरे याना च्वन । जि नं नयूगु ई जूगुलिं थिक्क इले त्वाक्क अन थयंक वना । भोजन यायां अन च्वंम्ह दरवान याके धर्मशालाया प्रबन्धया वारे न्यना ।

वं धाल—धर्मशाला जा माननीय केशर शम्शोरया पाले दयूकूगु खः । हानं न्हापा न्हापा नेपाल सरकारं थन वैपि यात्री तयूत स्वम्हु तक्कया लागी सिद्धाया बन्दोबस्त दुगु खः । आः फुक्क मंत । यात्री तयूत साबहे कष्ट जुया च्वन ।

जि न्यना—जा थुईगु थल-बल फुक्क नेपाल सरकारं हे बिया तःगुला ?

वं धाल—मखु । व थल-बल फुक्क नेपालाम्ह भाजुरत्न साहु धयाम्ह छम्ह सिनं थन वंपि यात्री तयूगु कष्ट खना वयूकनं दान याना थकूगु का ।

जिगु मनं मनं थथे धया च्वन कि वयूक थें जापि यदि भी नेपाले मेपि नं दुगु जूसा लुम्बिनी वन न्हापाया थें हे बाँलाके फे । वयूकनं थें छम्ह छम्ह यात्री छता छता निता निता वस्तू जक तै ब्यूसं भिम्ह नीम्ह सिनं तै वले यात्री तयू लागी थःगु छें थें ज्वी । सकसिनं फु फु गु तयूगु नं सकसिगुं कर्तव्य खः । छाया धाःसा लुम्बिनी नेपाया शिरोमणि खः । आः ला सारा संसारया शिरोमणि ज्वी धुंकल ।

थ्व खँ न्यना मने खाँ हवया वल कि धर्मोदय सभां थ्वया उन्नति व सुधार यायूत सनाच्वंगु दु । सकसिगुं सहयोग व सहायता धर्मोदय सभायात बिया लुम्बिनीया उद्धार व सुधार याकनं हे याई धयागु आशां जक मखु जिगु पूर्ण विश्वास नं दु ।

तिर्थ स्थान

गुगु देशे ऐतिहासिक महत्वं पूर्णमु छुं स्थान दे अन
हे आपालं देश-विदेशं मनूत यात्राया लागी वै ।
सुं तः धंम्ह मनू बूगु, छुं तः धंगु घटना जूगु, सुं तः
धंम्ह मनूया मृत्यु जूगु, उपदेश ब्यूगु इत्यादि स्थान
हे ऐतिहासिक महत्वपूर्ण स्थान खः । वर्तमान भारते
राजघाट धाल कि विश्व बंधु गान्धीजुयागु स्मारक दु
धका जगतं सीका काई । सेवाग्राम धाल धाय्व महा-
त्माजुया निवास धका स्व वनी । वथें हे न्हापा भग-
वान जन्म जुया बिज्यागुलि लुम्बिनी, बुद्धत्व प्राप्त
याना बिज्यागुलि बुद्धगया, धर्म प्रचारया प्रथम
शुरूयागुलि सारनाथ, महापरिनिर्वाण जूगुलि कुशी-
नगर या नां प्रख्यात् व ऐतिहासिक महत्वपूर्णगु स्थान
जुया च्वन ।

उलि अतिरिक्त भगवान बुद्धं निवास याना
बिज्यागु, श्रावस्ती जेतवन, राजगृह, आदि नं प्रख्या-
तगु ऐतिहासिक स्थान खः । गुगुथासे लंका, बर्मा,
स्याम आदि सुदूर देश निसें वया दर्शन यावई ।

बौद्ध जातीयपिनि महत्व पूर्णगु ऐतिहासिक

— श्री लोकबहादुर 'शाक्य'

स्थान मध्ये छगू स्थान भीगु नेपाल देशया दुने लागुलि
भीसं थौंत्क छुं सेवा याय् मफुनि सां भीगु महत्व
कम मजू । लंका, बर्मा आदि बौद्धे देशे वना जिमिगु
देश नेपाल धाल धाय्व हे भोत इमिसं च्वं निसें छको
स्वया २५०० न्हापाया छगू घटना लुम्की, भीत माने
याना प्रेमयाना विशेष रूपं स्वागत याई । इमिसं नं
थःगु देशे च्वंगु ऐतिहासिक स्थान कयने यंकी ।
अनया इतिहास भीत न्यंकी । अपशोचया खँ खः
भीसं उमित अथे चाहीका कयनेगु गन । “छिकपिं हे
भासैं रे लँ तः हे त्यं, लँ दूनीया धका मदु ।” धका
छगू वाक्य हे धाय् मदु । अखः पासा छम्ह वचना
भासैं धका धाय्मा ।

थौं तक् भीसं लुम्बिनीया पाखें मान मर्यादा
कया जक च्वना छुं बी मफुनि । छुं सेवायाय् मफुनि
आः थथें भीसं लुम्बिनी माताया छुं सेवायाय् माःगु
मखुनि न्हापां लँ छपुनि देकेगु सने माल । अले बुलुं
बुलुं लुम्बिनी माता नं धाः धाःगु फुफुगु सेवा याय्
छिना वै तथा फैं ।

बौद्ध सभ्यत्वया माँ लुम्बिनी

— भिक्षु अश्वघोष

लुम्बिनी, कपिलवस्तु व देवदह नगरया दथुई लाना
च्वंगु छगू नगीचा खः । थव बगीचा, निगू नगर
या नं म्हाइपु छयाय्गु उद्यान जुया च्वन । क्षत्रिय,
कोलिय राजकुमार आदि हवा नः वैगु थाय् गुलित
वांला उवी । अनुमान प्रमाणं सीके योग्य जू ।

छन्हुया खँ खः । लुम्बिनी बगीचाय् क्षत्रियराज
कुमार छम्ह जन्म जुल । नामं सिद्धार्थ कुमार । व

कुमारया बारे नाना प्रकारया खँ चर्चा जुया च्वन ।
जोशीतेत केना स्वत । “छम्ह दार्शनिक व बौद्धधर्मया
आविष्कारक” धका जोतिश तय्सं धयाहल । गथे
धाल अथे हे स्वीन्यादँ दुबले बुद्धगयास खुदँया भित्रे
विद्या पारंगत जुया “बुद्धत्व” पदवी कया गौतम
बुद्धया नामं प्रख्यात जुल । अनं बनारसया लिक्क
च्वंगु सारनाथे वना धर्मचक्रया ध्वंय् ब्वय्का बौ-

धर्मया जग स्वाना बिज्यात । अनंनिसें बौद्ध सभ्यत्वया
प्रकाश मं मं फैले जुल । वहे प्रकाशं लीं मखना
व्वंपिन्त लीं कयना मानव कल्याणार्थ पीन्यादें तक
समय बिते याना बिज्यात । वसपोल चय्दें दुबले
गथे लुम्बिनी बगीचाय् शालसिमाया क्वे जन्मजुया
बिज्यागुखः अथे हे कुशीनगरे बिज्याना सदांया
निर्ति महापरिनिर्वाण जुया बिज्यात ।

लेखक

अन हे निर्वाण जुया बिज्याय् न्हो वसपोलं
आनन्दयात सःता धै बिज्यागु दु ।—“इथ तथागतो
जातोति आनन्द सदस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं सवेज-
नीयं ठातं”* आदि । थनंनिसें लुम्बिनी, बुद्धगया,
सारनाथ, व कुशीनगर बौद्धयानिर्ति पुण्यस्थान जुल
धका मानेयाना हल ।

आःबौद्धसभ्यत्वया उत्पत्तिस्थान धका न्हापालाक
सम्मान व गौरव प्राप्त ज्वीगु हे लुम्बिनी मातायात
खः अथवा नेपाल मातायात धासां अतिशयोक्ति ज्वी
मखु । छाय् धासा लुम्बिनीमाता नेपाल माताया

राज्ये दुने लाना च्वंगु जुया । लुम्बिनीयात छुं विशेष
नेपाल सरकारं उन्नति मयासा नं थौं तक रक्षायाना-
तःगु यात धन्यवाद हे याय्मा ।

तर भगवान् बुद्धया समये लुम्बिनी कपिल वस्तु
तकं नेपादे या नामं प्रख्यात मजूनिगु खने दु । लिपा-
तिनि नेपा देया दुने लावंगु ज्वीमा ।

बौद्धतय् थ्व प्यंगू पवित्र पुण्य तीर्थस्थान धैगु
न्यसेनिसें छकोला दर्शनयाः मवंसे तोते मखु धैगु मने
दाग थें तया तया । विशेषं लुम्बिनी वने मागु योग्य
खना । छुं संयोगं भारते वनेगु लीं चूलात । नेपालं
पिहां वया । न्हापालाक लुम्बिनीया लीं मलास्य, कुशी-
नगरया लीं लः वज । थन हे भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण
जुया बिज्यागु जुल । महापरिनिर्वाणमूर्ति व अनयागु
पुलांगु खंडहर (छयेंयाजग) दर्शन जू बले संवेग
व अद्भुतगु आनन्द अनुभव जुल । जि बिचाः याना
निर्वाण जूथाय् थपाय् सकं आनन्द व दर्शनीय संवेग-
नीय जूसैलि लुम्बिनी गुलित आनन्द ज्वी ?

कुशीनगरं सारनाथयागु लें लात । अनहे न्हापा-
लाक भगवान् बुद्धं धर्मचक्र चाःहिका बिज्यागु । थ्व
स्थान कुशीनगर स्वयानं आपालं यई पुसे, न्हाईपुसे
व्वं । आपालं आनन्द जनक धैगु अनुभव जुल ।
थ्वयासिकं नं लुम्बिनी छाय् बांमलाई, दर्शनीय मज्वी
धैगु मती बल । सारनाथं नं लुम्बिनी मलासे बुद्ध-
गयाय् लाःवन । गय्थें मस्यू । सिद्धार्थकुमारं बुद्धत्वया
पदवी प्राप्त याना काःगु विद्यास्थान बुद्धगयाय् खः ।
अजाथाय् थ्यंसेलि श्रद्धावान् बौद्धतय् मने छाय् स्वां म-
है ? अन नं दर्शनीय संवेगनीय पुलांगु दृश्ययक्वं दु ।
स्वंगू तीर्थस्थानया दर्शनपावे जुल । बाकि दनि लु-
म्बिनी । दकसिबे न्हापां वने मास्ति वै च्वंगु व वनेमागु
लुम्बिनी माताया दर्शन याय्त दकसिबे लिपा लाईगु
जुल । वने हे मफुनि । मन हथाय् चाःगु उलि थुलिहे
मदु । वनीपिं धासा सुं चूमला । छम्ह निम्ह वनीगु

खँ लहासाँ लँया इतिहास न्यनी बले मेथाय हे फसं वीक यंकीगु ।

लयताय दुगु खँ खः थःहे गुरुया शिष्य भिक्षु चुन्द नाप लात । लुम्बिनी वनेगु बारे खँ लहाना । मेपिं पासापि निम्ह नं अपो दत । अपिं निम्हे छम्ह चटगाँ-याम्ह मेम्ह आरकानयाम्ह भिक्षु । जिपिं प्यम्ह लुम्बिनी पाखे स्वया सुथेसिगु इले नौतनवां पलान्हाका । प्यम्हं लुम्बिनीया नां जक न्यना तःपिं, वनेनपिं मखु । लँ या चिन्यना वना । वं वं मथ्यं । जा नः वनेत लुम्बिनी थ्यंके फु धागु । निन्दु बिकातिनि लुम्बिनी थ्यन । सःतिगु लँ वनेमागुया तापागु लँ लाः वन । छन्दु दानं लाः । सागले नं दाने नंका । शायद ताहाकगु लँ लागु लुम्बिनी यात्राया घटना लोममंकेत ज्वीमाः ।

संभाइले थ्यन । म्ह न्यला च्वंगु । स्थानीय धर्म-शालाय चर्च्छि छन्दोः ज्वीकन्धो वल । कन्हे खुनु दना खवासिला दर्शन याः वना । अनं पिने छचाखेरं स्वया ।

लुम्बिनीया गुगु वर्णन सफूसिफूलि व्वनागु खः न्यनागु खः व आः गन स्वयंगु ? क्षत्रिय कोलिय जुजु पिनि, राजकुमार पिनि म्हाइपु छयायगु बगीचा गन ? महामायाया मन साला काःगु शाल सिमा गन ? आःला सिमाया बारि चाया दथवी थूर थें दौं थ्याना च्वंगु अप्पा द्वँ व व हे मन्दिर जक खने दनि ।

लुम्बिनी विशेषांकयात चन्दा

विशेषांकयात गुलि श्रद्धालु पिसं चन्दा बिय दीगु न्हापाया अंके प्रकाश ज्वी धुंकल । मेमेपिं श्रद्धालु पिसं थौं तक चन्दा बिया थःगु कर्तव्य पालन याना दी पित नुगलं निसं हादीक धन्यवाद बिसे श्रद्धालु दाता-पिनि नां क्वे प्रकाश याना—

श्री ५ महाराज धिराजा नेपाल	५०)
" भिक्षु धर्मालोक स्थविर लुम्बिनी	१०)
" सिद्धिमान, भौंदे	३-)
" बेतिमाया, कान्तिपुर	६।)
" साहु पूर्णवीर हर्षवीर, कालिम्पोंग	१०)
" " तुलसिरत्न,	१०)

कुशीनगरं निसं मने स्वाँ ह्केका तयागु लुम्बिनी मथ्वंनि बले हे लँ दना बच्छि सुकू चिन । थन थवं बले भवाहे नं जुल धासा अपो खँ ज्वी मखु । प्यंगू तिर्थ-स्थाने छगू महत्वपूर्णगु थव खः । बौद्धसभ्यत्वया इतिहास शुरू ज्वीगु नं थनं निसं खः । नेपालया महत्व दयाच्वंगु नं लुम्बिनी यानां खः । तर मेमेथाय्थें खंड-हर दु न मेगु दर्शनीय छुं दु । न्हापा मे च्वंगु लुम्बिनी महामायादेवी थः छयें वनेधका वंमेसिया मन हे साला कायगु आकर्षण शक्ति दुगु ।

धात्ये नं सम्राट अशोकया शिला स्तम्भ (लोहँ-या थाँ) व उकी क्रिया तःगु ब्राह्मी आखःया लिपि मदुगु जूसां थौं लुम्बिनीया दशा छु जुल थें । सुनां विश्वास याई कि थन भगवान् बुद्धया जन्म स्थान धका ।

साप हे दुःखयागु खँ कि थौं तक नं व भारत, लंका, बर्मा, जापान, चीन आदि फुक्क देशया इतिहासया महत्व दय्का व्यूम्ह छम्ह महान दार्शनिक बौद्धसभ्यत्वया आविष्कारक सुपुत्र जन्म व्यूम्ह लुम्बिनी माताया रखा स्वः वनेत लँ छपु गतिलागु मदुगु । लँ गतिमलात धाय्व खः फुक्क स्यनीगु । थव हे खः बौद्धसभ्यत्वया मां ? लुम्बिनीया रखा न्हाबले चःमकंगुया कारण !

" " चतुरत्न 'शाक्य',	"	५)
" " त्रिकाजी,	"	५)
" " पन्नाकाजी,	"	५)
श्री चन्द्र कुमार गुरुजु,	"	२)
श्री लोकेन्द्र मान,	तिब्बत	२)
श्री मानदास उपासक,	नेपाल	५)
सुश्री मदन कुमारी, बुटवल मोहरु		३)
" बाल कुमारी,	" "	३)
" पूर्ण कुमारी,	" "	२)
" कुसुम देवी,	" "	५)
" रुक्मिणी देवी,	" "	१)
स्व० सन्तु,	" "	५)

धर्मोदय व लुम्बिनी विशेषांक

—श्री केशर लाल

भौगोलिक कारण याना भारत व संदेश (गुगुं समय चीन) नाप सिवाय मेगु गुगुं मुलुक नाप सम्पर्क मदै च्चंगु जूसं नेपालया नां संसारे लुम्बिनी याना प्रख्यात जुया च्चंगु दु। तर खेदया खँ खः भी गुगु लुम्बिनी देशयात गौरव हयातगु दु, गुगुलि याना संसारया बौद्ध मात्रं नेपालयात पुण्यभूमि भालपाय्का तल उगु स्थानयात भीसं लोमंका वै च्चना।

खला तथागतया शिक्षाय् छुं स्थान वा सुं पुरुष नाप उलि सम्बन्ध मदु गुलि शिक्षा नाप दु। बुद्ध धर्म छुं स्थान वा पुरुषया उलि महत्व मदु गुलि तथागतया शिक्षाया दु। तथागतं थःत हे नं उलि महत्व मव्यू गुलि वसपोलं वसपोलया शिक्षा (गुकियात बुद्ध धर्म धका धयावल) यात बिल। थुगु हे कारणं खः भीत अन्ध विश्वास तथा अन्ध विचारं मुक्तयाना व्यम्ह वसपोल तथागतया शिक्षा प्रचारयाय्त तथा वसपोल जन्म जूगु स्मरण याना तेगु प्रयत्न याय्माल।

लिपा लिपाया हे दृष्टान्त स्वसां संसारया महान पुरुषत नाप सम्बन्ध दुगु स्थान जक मखु वस्तु नाप सुरक्षा यानातय्गु चलन जुया वै च्चंगु दु। हरेक देशे थुजोगु चलन जक दुगु मखु देशवासीपिसं देशया गौरव यात रक्षा याना तेगु थःगु कर्तव्य भालपा च्चंगु दु, गथे संयुक्त राष्ट्र अमेरिकाय् जर्ज वासिङ्गटनया जन्म स्थान, सोवियत यूनिएने लेनिनया जन्मस्थान, बेलाइते शेक्सपियरया इत्यादि इत्यादि।

संसारया अन्य मुलुकया बौद्धतय्सं लुम्बिनी उपरे गुलि श्रद्धा दु धैगु खँ स्पष्ट जुया च्चंगु दु। सलंस ववे तापाकं निसं यात्रीत बरोबर वै च्चंगु दु। उगु स्थान जिर्णोद्धार याय्गु निश्चय याना धर्मोदय सभायात लःलहाना व्यूगुया लागी नेपालया जुजुयात गत सितम्बरं टोकियो ले जूगु द्वितीय विश्व बौद्ध सम्मेलनं

विश्व बौद्ध भाट्ट संघ (World Fellowship of Buddhists) या संरक्षक याय्गु निश्चय यात। थुगु संघया संरक्षकत एसिया या मूल मूलपि अधिपतित जक खः। गथे जापानया व थाइलाण्डया जुजुपि बर्माया राष्ट्रपति, लङ्काया प्रधान मन्त्री व संघ राजपिं।

थुजोगु महत्व दुगु लुम्बिनी भीगु मुलुके तथा भीगु राष्ट्री जीवने छु स्थान दै? शायद सलंसः दै तक ला ललित विस्तर बोना जक लुमना च्चंगु ज्वी। डा० फुहररं वने मातुमाला लुम्बिनी थन हे खः धका निश्चित याना च्चूसें निसें हे नं भीसं छु याय् धुन?

धर्मोदय सभां लुम्बिनी जिर्णोद्धार याय्गु भार कोबिगु निश्चय याना थौं न्ह्योचिलाच्चंगु दु। सरकारं जक मखु जनता नं थुगु ज्याय् फको सहयोग बी धैगु आशा दु। खला न्ह्यागुं थजोगु ज्या सफल याय्गु देशे राजनैतिक शान्ति जुया उन्नति जुया च्चनी बले जक सम्भव ज्वी। आर्थिक संकट जुया च्चनी बले थाहे थाकुई धैगु खँ लुमंका नं थुगु ज्या धर्मोदय सभां लहातेकागु दु। न्ह्यागु हे संकट च्चूलाबोसां निश्चय याना ज्या याना यंकूसा सभा पक्का नं सफल ज्वी। खास्ति चैत्यया अद्वितीय दृष्टान्त भीगु न्ह्योने दु। लुम्बिनीयात राष्ट्राया गौरव खना नेपाली मात्रं फको सहायताबिया जिर्णोद्धार याय्गु कार्य याकनं सफल ज्वी धैगु आशा दु।

थ्व हे खँ कया, नेपालया राष्ट्रीय जीवने लुम्बिनी या गुलि महत्व देमागुखः व देकेगु याना नेपालया छगूमात्र सांस्कृतिक पत्रिका 'धर्मोदय' नं थुगु विशेषांक पिकया लुम्बिनीया प्रचारया छगू अभाव जुया च्चंगु पूर्ण याना बिल।

लुम्बिनी बनया मू

श्री साहु मणिहर्ष ज्योति

मक्का व मदीना अरब स्थाने लाना, जेरुसलाम व बेथलहम पेलिस्टाइन देशे लाना, मुस्लिम संसारे अरबस्थान यागु, क्रिश्चियन संसारे पेलिस्टाइन यागु गुलि महत्त्व व गौरव दु कना च्वने मागु मखु। मुं मुस्लिम सज्जनं थःगु जीवने छको जक जूसा अरब वना हज याना वय् धुनेव थःगु नामे “हाजि” शब्द जोड़े याना आजोवन आनन्दीत जुया च्वनी। हरेक धर्म भीरु मुसलमानं अरबस्थान पाखे स्वया फसा न्हि न्याको मफुसा न्हि छको निको जक जूसा स्वया दण्डवत याना नमाज च्वनी। पेलिस्टाइनया पवित्रभूमिया निति क्रिश्चियनतय्सं त्याग व श्रम यागु जा संसारया इतिहासे अद्वितीय। सलंस दँ तक्क सारा क्रिश्चियन देशं छु राजा छु रंक, छु तःमि छु गरीब, छु मिसा छु मिजं सारा मुना बलिदान याना वंगु प्रत्येक इतिहासज्ञ तय्सं मस्युगु मखु। संसारया इतिहासे थव त्याग व बलिदान “क्रुसेड” नामं प्रसिद्ध।

बौद्ध जगते नं लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ, व कुशीनगर यागु महत्त्व कम मजू। विश्वया जन-संख्याय् बौद्ध तय्गु संख्या दकसिबे आपागु ल्याखं थव पवित्र भूमित मक्का मदीना पेलिस्टाइन बेथलहम या सिबे नं गाक्क अपो महत्त्वपूर्ण। तथागतया जन्म बुद्धत्वप्राप्ती, धर्मचक्रप्रवर्तन व महापरिनिर्वाण जूगु कारणं याना थव भूमि अत्यन्त पवित्र व गौरवपूर्ण खः। पुलांगु समये चीनि बौद्ध फाहियान, हुएनचवांग थें जापिसं दँ दँ न्यासे वया अनेक कष्टनया अनेक पहाड़ खुसि, जंगल पारयाना थन थयंका थव पवित्र भूमिया दर्शनयाय् मात्रं सारा कष्ट याउंकल। हरेक बौद्ध देशं थव भूमी वया अनेक बिहार चैत्य दय्का थःगु श्रद्धा क्यना थकुगु प्रमाण इतिहासया पान्नाय्-पान्नाय् व अनया भग्नावशेषे खने दुगु अप्पा लोहँ छग छगलं

लेखक

कना च्वंगु दु। महाराज अशोकं जा श्रद्धा या परि-काष्टाय् हे थयंका थकल। वय्क नं थासे थासे थःगु शिळास्तम्भ व लेख तथा थकुगुलि हे खः भीसं व भूमि मदीकं म्हसिके फया च्वन। थन्यागु पुलांगु खँ जा यक्को दु। पुलांगु जक छाया थौंया घड़ी नं संदेशं अत्यन्त श्रद्धालु लामा गुम्हगुम्हं जा थःगु देश निसें थव थासे मथ्यंतले दण्डवत जक यायां बया च्वंगु खने दु।—मोटर रेल हवाई जहाजया जमानाय् नं थथे निसलँ प्यसलं क्वे दण्डवत जक यायां दँ दँ बीका, लहा व पुलि यागु ख्वातुगु छयंगुया खोल गुलिगुलि पोथथं वया ‘नेकोर’ वईगु कम आश्चर्यला ? रेल मोटरं द्रलंदो यात्रीत देँ देँ सारा देशं थन तीर्थ सीक वंगु जा छगू साधारणगु हे खँ जुल।

थव प्यंगू बौद्ध तीर्थे न्हापां नां काईगु लुम्बिनी खः गन तथागतया जन्म जुल। थन वसपोल जन्म कया विज्यागु या कारणं हे खः वसपोल यागु करुणा, मंत्री व शान्तिता सन्देश सारा संसारं न्यने दत। मानव जातिया सभ्यता, आचार-विचार या उन्नति जूगु। आतक्क मनू धार्थें मनू जगुया श्रेय तथागत

या सन्देश वा धर्मयात ति-मेगु छुक्रियात दु ? छको बिचा याना स्वया दिसँ लुम्बिनीस तथागतया जन्म विश्व इतिहासे गुलि महत्वपूर्णगु घटना खः । थन्यागु लुम्बिनी दुगु नेपालदेशे भी जन्म काय दुगु, लुम्बिनी या कारणं भी नं तथागतया देशवासी धाय्के दुगु भीगु पुण्यया फल बाहिक मेगु छु ज्वी ? तथागत या जन्म भूमि धका सारा बौद्धपिसं भी नेपापाखे स्वया नमस्कार याइगु खना सु जक नेपाली या नुगः न्हय्कु थांहाँ मवै ।

गथे तथागतया धर्म नेपाया निति जक मखु, बौद्धपिनि निति जक नं मखु, सारा जगतया सत्व-प्राणिपिनि निति खः । अथेहे तथागत नं नेपा याम्ह जक मखु विश्व याम्ह खः । अथेहे लुम्बिनी नेपा यागु जक अंग मखु विश्वया अंग खः । तथापि लुम्बिनी भूमि न्हापा गन लाना च्वंगु खः आःनं अन हे लाना च्वन, लिपा नं अन हे लाना च्वनी । चीन जापाने लहया यंके, सालायंके धयां यंके फेगु मखु । रकिरा निति थनया पवित्रता गौरवया रक्षा याय्गु कर्त्तव्य या भाला नेपालवासी तय्गु बोहले आपा । छु भीसं थव कर्त्तव्य पालन याला ? थव प्रश्न नेपाया जुजुं निसँ यंका साधारण नेपालि थयंक न्येने मागु खः । लुम्बिनी धर्मशालाय् तयातगु यात्री-सफूलि Visitor's book छथाय् छम्ह बर्मी च्रया तगु दु कि बर्माय् जिमिसं तथागतया मूर्ति तय्त् लुं मुक्क थागु पेगोदा दय्का तया, यदि थव लुम्बिनी भूमि बर्माय् लागु जूसा

जिमिसं लुं यागु हे जक लीं दय्काबी । अफसोस बर्मा पिने लागुलि थन न साधारण लीं हे दु न खुसी छीत ता हे दु न वन्दना याय्त् विहार हे दु । थव ब्वोना नं सुं नेपाली या ल्थं धस्त्राय्गु लुं दनिला ?

थौं या काले छगू देशं मेगु देश नाप सम्बन्ध तय्या निति, भ्रातृभाव तय्या निति गुडविलमिशन (Goodwill mission) वनी, शान्तिसम्मेलन मुंकी मेगु छुछु जक मयायी ।—भी नेपाया जा लुम्बिनी यागु नामं, भगवान बुद्ध या नांतां सारा देश लिस्व मखुसां कम-से-कम बौद्ध देश नापला भ्रातृभावया सम्बन्ध स्थापना याय्गु अःपुगु स्वाभाविकगु लुं दु । छु भीसं थुकी यागु सदुपयोग याला ? थुकी यागु लाभ उठे याला ?

खःजा तथागत या शरीर पूजा, भूमिपूजा या महत्व वसपोल या धर्मपूजा या महत्व या न्होने छुनि छु । मेगु मतं धार्इथे छको गंगाय् मोल्हुयवं पाप धाक्को कटे ज्वी, तीर्थ छको वना वय्वं पाप धाक्को फुनावनी धका धर्मयागु अःपुगु सर्टिफिकेट बीगु बौद्ध तय्गु बानि मखु । तथागतया शिक्षानुसार आचरण याना विश्वे शान्ति फैले याय्त् छगू प्रेरणा मा । तथागतया शरीर रूपी मूर्ति पूजां, वसपोल या पादकमलं पवित्र जुया वंगु भूमिपूजां थव प्रेरणा ब्यू । थयागु प्रेरणा बीम्ह लुम्बिनीयात अबहेलना याय् लायक जूला ?

(८७ पान्नाया ल्यं)

भाव मदय्क नाप नापं च्वं च्वंगु छगू मात्र देश नं खः । भगवान बुद्धं गुगु विश्व प्रेम व शान्तिया शिक्षा बिया थका बिज्यात व थौंया संसारे गुगु समस्या दे च्वंगु दु, व समस्या हल याय्या लागी इतिहासे थौं कन्है थें गुबले आवश्यक मजू थें च्वं । संसारे जुया च्वंगु अशान्ति मदय्केत योग्यगु उपाय पिकाय्या

लागी सम्मेलनया विचारयात अनुग्रह याय् माल ।”

अनंलिपा खुन्हु तक्क ज्वीगु सभाया लागी सभापति न्यया अन्तिमे सभापति श्री डा० मल्लसेकर जुं ६० मिनेट तक्क गम्भीर भावं महत्व पूर्णगु भाषण ब्युब्युं उपस्थित मनूतय्त् छक याना सभा सिधय्का दिल ।

मचाखाचा

जवसापत्ती

१०००

लुम्बिनी

नेपाल तराईस अवस्थित थव
प्रसिद्ध स्थान लुम्बिनी,
अहिंसा धर्मया बौद्ध इतिहासे
अमर थव गवले मजुई ?
थव वहे लुम्बिनी खः गुगु स्थाने
भगवान बुद्धं जन्म काल,
सम्राट अशोकं थव हे भूमिस
अशोक-स्तम्भ द्यूकल।

लुम्बिनी

रमेश—गुरुजी ! जिमि लुम्बिनी बिषये छुं न्यनेगु
इच्छा जुया च्वन। छुं भति थुकिया बारे
आज्ञा जुया बिज्याई धैगु तःधंगु आशा।
गुरु—अवश्य रमेश ! थव पवित्र स्थानया बिषये
न्यनेगु परम योग्य जू।
रमेश—गुरु थव स्थान छाय् पवित्र ?
गुरु—२४६६ दँ न्हापा मायादेवी कपिलवस्तुं थःछें
बिज्याना च्वंगु समये वेथा जुयानिति लुम्बि-
नीस वैशाख पुन्ही खुनु भी शास्ता भगवान
बुद्धयात जन्म बिल। अनं निसें आः तक थव
प्रसिद्ध जुया वै च्वंगु खः। छु थव बुद्धजन्म-
स्थानयात पवित्र धाय् योग्य मजूडा ?
रमेश—अवश्य योग्य जू।
गुरु—थुकिया महानताया कारण मेगु नं दु।
रमेश—गुरु, व छु ?
गुरु—वसपोलथा परिनिर्वाणं लिपा प्रायः निस व
न्येदँ लिपा महात्मा अशोकं थन छगू उच्च स्तम्भ
निर्माण याना बिज्यात गुगु कि वर्तमान काले

—श्री धर्मज्योति 'शाक्य'

सिद्धार्थ जन्मया अवस्थायागु
मायादेवीया मूर्ति दु,
प्राचीन बिहारया ध्वंसावशेष
आःनं थन स्वयंगु दु।
देश-विदेशं असंख्य यात्री
तीर्थ वइगु थन वर्षौनी,
मानव सकलें कृतज्ञ जुइगु
दर्शन याना लुम्बिनी।

—बेखारन 'शाक्य'

अशोक-स्तम्भया नामं प्रसिद्ध जुया च्वंगु दु।
थव बौद्ध तयंगु प्यंगू प्रसिद्ध तीर्थ स्थान
मध्ये छगू मुख्यगु खः। देश-देशान्तरं थव
स्थान दर्शन याय्त दँ दंसं द्दलंदो मनूत वई
तर इमि मने थनयागु छगू दृश्य खना दुःख
तायेगु स्वाभाविक हे खः।
रमेश—छाय् गुरु ?
गुरु—छाय् धाःसा गुगु न्हापा मूल्य मूल्यगु सिमां
भरपूर जुया च्वंगु वन खः आः व फुसुलुगु
वने परिणत जुल।
रमेश—थव पवित्र स्थानया दर्शन याय् दैगु ला अहो
भाग्य जू।
गुरु—अहो भाग्य जू रमेश ! हर्षथा खँ खः कि आः
थन तीर्थ यात्री तय सुबिस्ताया निति लं दय-
केगु नं बन्दोवस्त जुया च्वंगु दु गुकियात
कि भी नेपालं सहयोग व्यंगु दु। थव
लुम्बिनी न्हापाया सिबे नं सुन्दर रूपे परिणत
इवी। थुकि छुं शंका मदु।

समाचार

निगूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन

२५ सितम्बर टोकियो । थौं थन टोकियो शहर या प्रसिद्धगु होंगाजि विहारे सुथे ६,३० बजे नसें निगूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन आरम्भ जुल ।

सभा भवने आस्ट्रेलिया, अमेरिका, बेलजियम, बर्मा, काम्बोज, लंका, फ्रान्स, इवाई, हंगकंग, भारत, कोरिया, लावस, नेपाल, वोकिनऱा, पेनांग, फिलि-पोइन्स, सिंगापुर, थाई, वियटनाम, तिब्बत समस्त बौद्ध देशं प्रतिनिधित व दर्शकत सम्मेलने थऱगु थासे च्वना च्वन ।

ठीक ६,३० बजे बुद्ध वन्दना जुल । दके न्हापां छगू बौद्ध स्कूलया बालिका पिसं वन्दना गीत हाल । अनं पुष्प प्रदान ज्वीवं नेपालया मुख्य प्रतिनिधि भिक्षु अमृतानन्दं फुक्क उपस्थित जनतापित पञ्चशील बी विज्यात । तदन्तर बालिकापिसं हानं छपु वन्दना गीत न्यंकल । अले श्री रोजेन ताकासिनाजुया सभा-पतित्वस सभाया ज्या आरम्भ जुल ।

कार्यक्रम अनुसार सभाया उद्घाटन याना वस-पोलं धे विज्यात “निगूगु विश्वबौद्ध सम्मेलनया उद्घा-टन याना थुगु सभायू बौद्ध दाजु किजापिनि न्होने दने दुगु व छुं खं धायू दुगु जिगु तऱधंगु सौभाग्यया खं खः ।

थ्व सम्मेलने उपस्थित ज्वीत छपिसं गुगु उत्साह प्रदर्शन याना विज्यात उकीया लागी जि सदा छपिनि कृतज्ञ । खास याना ब्रलंदो क्त्रे तापकं-समुद्र पारं विज्यापिनि लागी जि जक मखु जापानया फुक्क जनतां थऱगु नुगलं निसं धन्यवाद बीत तत्पर जुया च्वंगु दु धैगु जित पूरा विश्वास दु ।

१९५० साले लंकाया कोलम्बो शहरे जूगु वारलड फेलासिप आफ बुद्धिस्त या प्रथम सम्मेलनया तस्सकं यईपुगु स्मृति जिके आतले दनी । उगु सम्मेलने भीसं

बौद्ध-धर्म प्रचार यायूगु व तथागतया शिक्षया आवारे संसारे शान्ति स्थापना यायगु विषये विचार याना । गुलि फत उलि याकनं भीगु व शुभेच्छा पूर्ण ज्वीमा धका प्रार्थना याना ।

वंगु लडाईं नं याना थकूगु घाःपा लने मलानी बले हे पूर्व पच्छिम निखें स्वंगुगु महा युद्ध ज्वीगु आपालं सम्भावना खने देक वल । हानं थायू थासे उपद्रव जुया च्वंगु खने दु । युद्ध धैगु तथागतया शिक्षा विरुद्ध खः । अकि संसारया सभ्यता स्यंकी, मनुष्य जातीया सुख नष्ट याई । देश देशया विच्चे गुगु कलह जुया च्वंगु खः । व जिके विश्वास दु थऱगु विचार धारा फरकं याना खः । थुगु कारण यात लिमकायकं भीसं गुबले सदाया लागी शान्ति स्थापना यायू फै मखु । न मनुष्य जातिया सुख हे प्राप्त यायू फै । संसारे थुगु आपद वै च्वं बले भीसं तथागतया उपदेशानुसार सत्यतायू मध्यम मार्ग सिबायू सार मेगु मदु धैगु विश्वास भीसं विश्वयात विश्वास याके माल । वसपोलं संग्रामयात धिक्कार याना वास्तविक शान्तियात इच्छा याना विज्यात । वसपोलं विनाकारणं हत्या यायूगु दिका सकल प्राणीपि मिले जुया च्वनेगु स्यना विज्यात । संसारया प्राणी-पिसं तथागतयात विश्वास गबले याई । वसपोलया शिक्षा गुबले पालन याई, अबले स्वारथ धैगु फुई । अले भीगु थ्व संसार तथागतया उगु पवित्र भूमि परिवर्तन ज्वी गन मनुष्य मात्रया आपसे मेल जुया च्वनेगु साधना दे गन सुख, शान्त व उन्नति दे । संसारे थ्व पवित्र स्थान स्थापना यायू फेकेत भी फुक्क बौद्ध तयूसं प्रार्थना यायू माल ।

थ्व उच्च विचारयात कार्यरूपे हय्या लागी संसा-रया भी फुक्क बौद्ध तयूसं मिले जुया ज्या यायू माल ।

जाति तथा देशया भेद भाव मतसे तथागतया नामं भावृत्व व सहायता बौद्ध देशं स्थापना याय्गु थजागु तः धंगु विचार याना ज्वीगु थव विश्व बौद्ध सम्मेलनं निश्चय नं प्रशंसनीयगु परिणाम प्राप्त याय् फै ।”

सभापतिया थुगु सार गर्भित भाषण सिधय्वं टोकियो सम्मेलनया डाइरेक्टर जेनरल रेन्क्यो जुं भाषण बिसे धै दिल - “कोलम्बो शहरे गुगु प्रथम विश्व बौद्ध सम्मेलन जुल । ब ठीक समये जुल धाय् योग्य । तर जापाने थुजागु अन्तर-राष्ट्रीय सम्मेलन याय्गु योग्य मजूनि धैगु विचार जूगु खः । थुजागु विचार जूगुया कारण ध्वंस कारक युद्धया लिपा टोकियो तथा थुगु मुलुकयात मेगु थाय् थासे तातापागु मुलुकं भाइपिं माननीय पाहोपित च्वनेगु तक नं बीलाक बन्दोबस्त मज्जीला धका खः ।

अथे विचार ज्वीकं हे नं तःधंगु किसिमं सम्मेलन जुल । गुगु जापानया जनताया पृथ्वी शान्ति स्थापना याय्गुली तत्पर धैगु छगू प्रमाण खः ।

सम्मेलन स्वतन्त्र जापानया प्रथम जनमत काय्गु समये लाः बल । गुकिया अल मलं याना सम्मलने भागकाय्त बिज्यापित गुगु सत्कार सम्मान ज्वीगु खः । उकी छुं बाधा ज्वीला धैगु भय जुया च्वन । तर जिके आशा दु कि छिकपिसं हानं बने ज्वीत कुत याना च्वंगु छगू जातिया आशा व विचारयात अध्ययन याय्गु मौका कै दी ।”

बयां लिपा शान्तिया विषये चर्चा यायां बय्कनं धै दिल -

“मनूखं गुबले सत्य शान्तिया अर्थ थुईका काई परमानु शान्तियात बिनाश याय्गु छगू अमानुसिक व निदर्या शस्त्रथे प्रयोग याई मखु बरु उन्नति उवजाउ याय्गु ज्याय् हई । हत्या याईगु तलवार जीवनयात सहायता याईगु तलवार ज्वी । तर अथे ज्वीकेया लागी संसारे सकल जीवात्माया छगू हे सुत्र खः ।

धैगु व सकल मनुष्यया भावृत्व स्थापना याय्गु पाखे बौद्ध तय्गु कुत ज्वी मानी । जिं थव मनुष्यया दकले हथाय् तथा आवश्यकगु कर्तव्य खः धका धाय् फु । धाय्मागु खँ मखु, बुद्ध-धर्मया ज्या हे मनूयात मानव संस्कृति व सभ्यतायात परिचय याका बोगु खः । छगू विश्व धर्मया रूपे गुलि जातीयात बौद्ध-धर्मया असर दत उकिया संस्कृतियात गुलि उन्नति याना बिल उकिया कारण थव खः । कामाकुरा, कियोटो, नारा व मेमेगु बौद्ध-केन्द्रत ख वं बले छपिसं थव खँया प्रसस्त प्रमाण खना बिज्यागु धै धैगु जिके विश्वास दु ।”

अनं जापान बुद्धिस्त कन्सलया सभापति डा० माकीटो नागाई जुं पालि भाषं छगू सन्देश बिल । तदन्तर जापानया सम्राटया किजा राजकुमार मिकासा, जापान स्थित अमेरिकाया राजदूत श्री खर्त डि मर्फि व भारतया राजदूत डा० महमुद अबदुल रौफजुं नं सन्देश न्यंकल ।

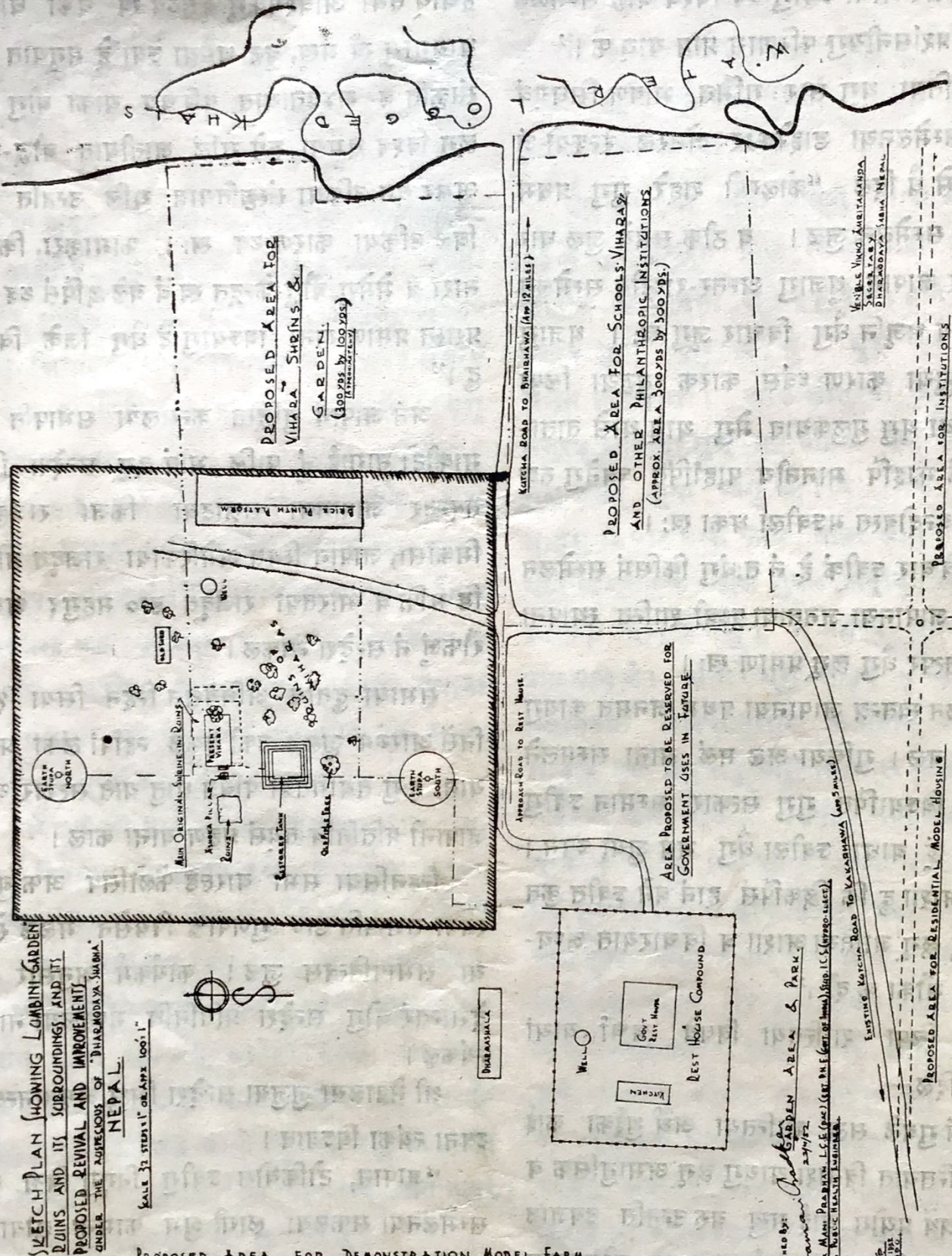
सभाया दुतीय अधिवेशन निहन सिया १३० निसें आरम्भ जुल । उकी दकले न्हापां लंकां प्रदान याना हःगु तथागतया पवित्र धातु यात सत्कार याना जापानी प्रतिनिधि तय्सं ग्रहण याना काल ।

निहनसिया सभा वारलड फेलोसिप अफ बुद्धिस्तया सभापति डा० गुणपाल पियसेन मल्ल सेकर या सभापतित्वस जुल । कार्यकर्म अनुसार देश देशान्तरं वोगु सन्देश प्रतिनिधि मण्डलया नायोनं न्यंकल ।

श्री नेपालया जुजुया सन्देश भिक्षु अमृतानन्द जुं च्वना न्यंका बिज्यात ।

“जापान, टोकियोस ज्वीगु निगूगु विश्व बौद्ध सम्मेलनया सफलया लागी शुभ कामना छोया हय् दुगुलि जि तसकं लय्ता । नेपाल भगवान बुद्धया जन्म भूमि जक मखु । हिन्दु धर्म व बौद्ध धर्म भेद (बाकि ८४ पृष्ठे)

"धर्मोदय सभा" द्वारा दयकूगु लुम्बिनीया न्हूगु नकशा ।

SKETCH PLAN SHOWING LUMBINI-GARDEN
 RUINS AND ITS SURROUNDINGS, AND ITS
 PROPOSED REVIVAL AND IMPROVEMENTS
 UNDER THE AUSPICES OF "DHARMOUDAYA SAMITHI"
 NEPAL.

SCALE 3/4" = 100' OR APPROX 1000:1"

PROPOSED AREA FOR DEMONSTRATION MODEL FARM

DESIGNED & DRAWN BY:
 Dr. Manoj Prasad, I.C.E. (P.E.) (SET. B.N.E. (EAST OF INDIA) SUB. I.C.E. (APPROX. 1952))
 CIVIL & PUBLIC HEALTH ENGINEER

DATE: 1952

WIKILE VIKING LUMBINIGARDEN
 SECRETARY
 DHARMOUDAYA SAMITHI NEPAL

PROPOSED AREA FOR RESIDENTIAL MODEL HOUSING

लुमंका तथा दिसँ

संख मार्का रंग

साबुं छको थानां चवत्तुक
हे रंग वन धका हाहा चवने
म्बाकेगु जूसा संख मार्का
रंग व्यवहार याना दिसँ ।

संख मार्का रंगं, उनी,
सुति, रेशम का, काप न्यागु
छयसां पक्का ज्वीक ज्वनी ।
ध्येबा किकायतं ला : । काप
नं मजवृत याना बी ।

रंग दैगु थाय्—

मंगल चन्द्र
१६, बाँसतल्ला लेन
कलकत्ता ।

लोममंका वना दिसँ

नुगः

धर्मया सवा, भाषाया सवा तथा साहित्यया सवा सीके मास्ते वोसा नुगलं नसें नुगः
लोममंका वना दिसँ ।

थव झीगु नेपाल भाषं थौं तक्कया भीतरे पिहाँ वोगु सफू मध्ये ग्यसु दुगु सफू धका
सकसिनं नुगः मस्यास्ये धया च्वंगु दु । सफू दैगु थाय्—

धर्मोदय विहार
कालिम्पोंग ।

“धर्मोदय” कार्यालय

४, रामजीदाय जेटिया लेन,
कलकत्ता—७

सूचना—

महा पण्डित राहुल सांकृत्यायन व भदन्त आनन्द कौसल्यायन पिनिगु लेख इले
मलाक थयंगुलिं थव अंके मन्हन । झी पाठकगणपिसं लिपायागु जनवरी अंक लुमंका स्वै
दी धैगु आशा दु ।

तार :—पारसमणि

कलकत्ताय :-
 आफिस—जोड़ासांकू ३०७२
 रेजिडेन्स—जोड़ासांकू ६४९८
 फोन
 कालिम्पोंगे :-
 आफिस—७९
 रेजिडेन्स—७९ ए

कोड :-

बेन्तले सेकण्ड फ्रेंज,
 बेन्तले कम्प्लीट,
 बेन्तले उल सल्लिमेन्ट,
 एकमे व प्राइवेट

ज्योति ब्रादर्स

(साहु भाजुरन्न कंसाकार द्वारा संस्थापित)

तिब्बत व भारतया बिचे प्रसिद्ध ब्यपार कोठी, खानि प्याहां वैगु मिनरलया छम्ह जक नेपाली
 एक्सपोर्टस् । तिब्बती तेँ या छम्हजक नेपाली बेलर्स व सिपर्स
 अन्तर्देशीय इम्पोर्टस् व एक्सपोर्टस् ।

थन कोठीस तिब्बत व नेपा यात मागु हरेक वस्तू या आर्डर सप्लाई याय्गु ज्या नं शुरु
 जूगु दु । फुक सुविधा दु, कमिशन फिर्तायत । अलग विभाग द्वारा योग्यता
 पूर्वक ज्या याना ब्यू । न्यागु देशं न्यागु माल मासां झिके याना ब्यू ।
 आढत विभाग कलकत्ता लिस्व पौ व्यवहार याना दिँस ।

कएट्रोलिंग आफिस :- नं० ४, रामजीदास जेटिया लेन, कलकत्ता—७

मेथाय् आफिस :-

कालिम्पोंग, बम्बई, मद्रास, दिब्रूगढ़,
 बेल्लारी, काकिनाडा, व बिजगापट्टम,
 स्यामुकापु :- लहासा, फारिजोंग
 भाजुरन्न मणिहर्षजोति :- काठमाण्डू

इम्पोर्टस् :-

सूनी, ऊनी, रेयन, यागु काप व का,
 न्हाय्क, कपू, सोडाभास, कास्टीक-
 सोडा, भव, मुल, दुरुपावडर सिज,
 ली व मेमेगु धातु इत्यादि.....

एजेन्टस्

न्यू याक
 लन्दन
 अमस्टर्डम
 व हंक

बैंकर्स :-

बैंक आफ चइना, कलकत्ता
 हंक शंघाई बैंक कोर०, कलकत्ता
 पंजाब नेशनल बैंक, कलकत्ता
 यूनाइटेड कम्पर्सियल बैंक, मद्रास
 इम्पीरियल बैंक, बेल्लारि व दिब्रूगढ़
 सेन्ट्रल बैंक, कालिम्पोंग

सम्बन्धित देशत :-

यू० एस० ए०, साउथ अमेरिका, फ्रांस, ग्रेटब्रटेन,
 बेलजियम, डेनमार्क, रुमानिया, जेकोस्लोकिया,
 पोलेन्ड, आस्ट्रीया, अस्ट्रेलिया, बर्मा, हंक,
 मलाया, ईटालि, व जापान इत्यादि ।

एक्सपोर्टस् :-

भायरनभोर, मेगानिजभोर, मेगा-
 निज डाईभोक्साइड,
 विशुद्ध थ्रोखण्ड चिके, काप, का, रौ,
 च्वामो, कस्तू, लिजार्ड स्कीन, फरस्कीन
 इत्यादि.....